www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

NAGRADA ZA SRBIJA Superbrands 2006/2007 ZA DOZNAJE KENDOVE

BIH	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	500.00 SIT (2.09 EUR)	
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	12.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-x
02883
9 770032 339010
PRINTED IN SERBIA

11. 5. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2883

НАТАЛИЈА ЦВЕТКОВИЋ ЗАБОРАВЉЕНА СЛИКАРКА

КАКО НАДОКНАДИТИ ДАРОВИТОСТ?

ПОБУНА РОБОТА

За све од 7 до 107!

ЗЕМЉА ДИНОСАУРА

Ripley Веровали или не!

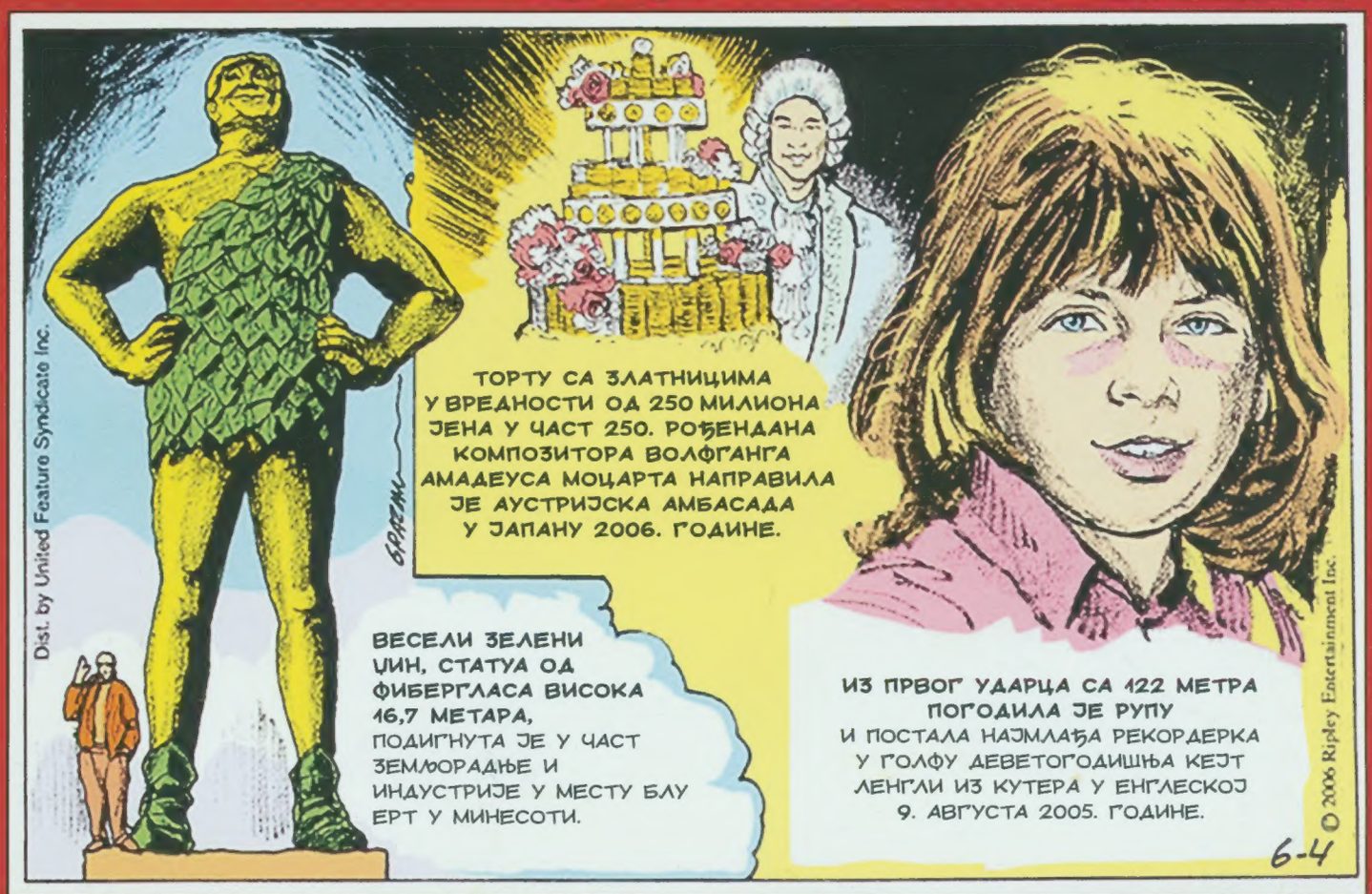

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• **стари** Египћани веома су ценили делове тела слепих мишева које су користили у заштити и лечењу разних болести, а слепе мишеве качили су изнад врата да терају демоне који носе болести ■

••• **у 11. веку** на острву Свети Ђорђе, испред Пераста, основана је бенедиктанска опатија, а средином 15. столећа на хридини (шкрпјелу, стени) поред њега стара капела Госпе од Шкрпјела ■

••• **један** квадратни метар површине Сунца светли као 600.000 сијалица од 100 вати ■

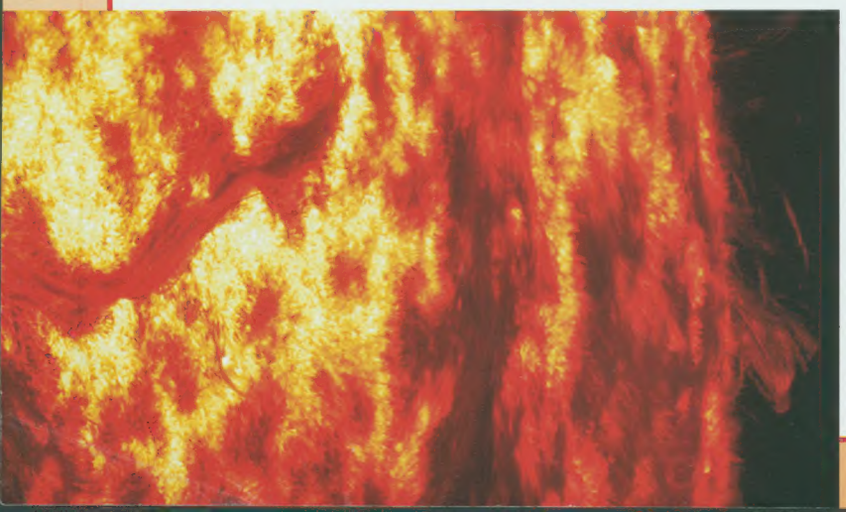

••• **од десет** најдужих тунела у свету, четири се налазе у Јапану: на првом месту је Сеикан (53.850 m), који је најдужи у свету, затим следе Ивате-Ишинохе (25.810 m), Даишимицу (22.221 m) и Шин Канмон (18.713 m) ■

••• **монголски** кан и кинески цар Кублај-кан одлазио је у лов са 500 соколова и пратњом од 10.000 људи ■

••• **први** предак данашњег коња живео је пре 50 милиона година. Био је дугачак 30, а висок 25 центиметара, на предњим ногама имао је четири, а на задњим три прста ■

••• **највише** липа на једном месту у Европи расте на Фрушкој гори ■

••• **егзарх** (грчки: коловођа, старешина) висока је византијска титула коју су у 6. и 7. веку носили намесници византијских царева у великим пограничним областима, такозваним егзархатима, у Горњој Италији ■

••• **велики** рој скакаваца поједе и до 80.000 тона хране, што је отприлике количина коју за годину дана поједе 35.000 породица у Сједињеним Америчким Државама ■

••• **први** фудбалски шампион Италије била је екипа „Ђенове" која је титулу освојила још у претпрошлом веку, 1898. године ■

DIK BROWNE ХОГАР СТРАШНИ

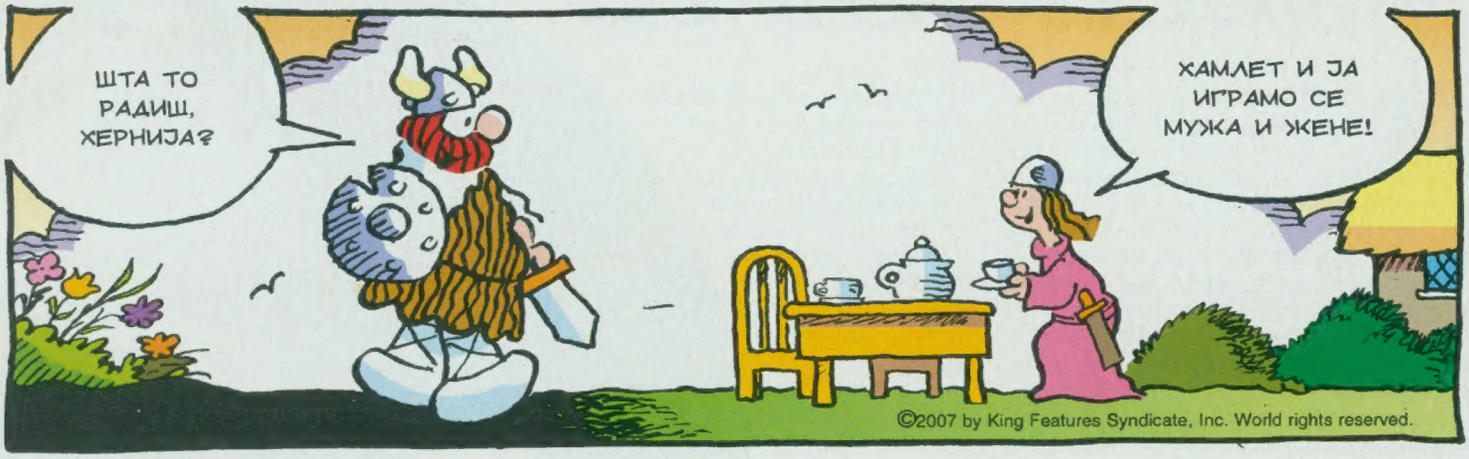

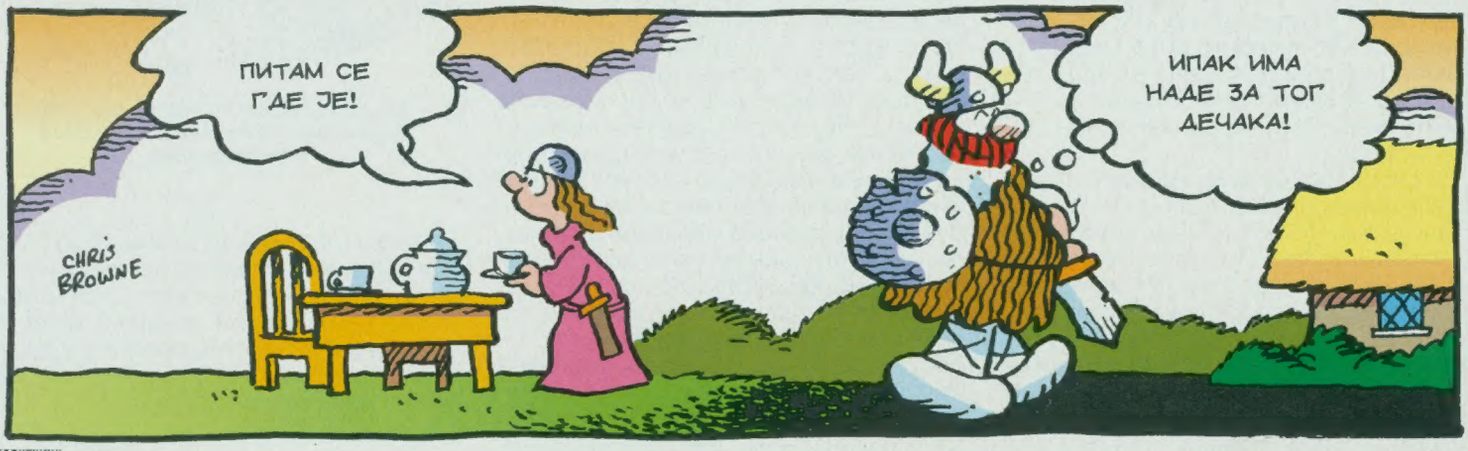

НАТАЛИЈА ЦВЕТКОВИЋ, НАША ЗАБОРАВЉЕНА СЛИКАРКА

УПОРНА ДАМА ИЗ ЗАНАТСКЕ ШКОЛЕ

Правила времена у коме је живела Наталија Цветковић била су другачија од њених снова и способности. Па ипак, она је успела да нађе могућности и оствари своја хтења, а да не наруши правила околине. Зато се прича о сликарки Наталији Цветковић доживљава као наравоученије.

Рођена је у Смедереву 1888. године. Била је трећа кћерка Косте Цветковића, јорганџије, и Милке, домаћице. Неколико година након њеног рођења, породица Цветковић преселила се у Београд. Већ следећи податак чини биографију Наталије Цветковић посебном за тадашња схватања: 1900. године постаје ученица у Српској цртачкој и сликарској школи Ристе и Бете Вукановић. Са сигурношћу се може претпоставити да су њени родитељи били свесни како околина гледа на жене које желе да раде нешто што им, по важећим правилима, не приличи. Па ипак, они су дванаестогодишњу Наталију уписали да учи сликање, очигледно не желећи да спутавају кћеркину даровитост показану у дотадашњем школовању.

Истина, те године у Српску цртачку и сликарску школу уписало се више госпођица него икад. Можда и зато што су након смрти Кирила Кутлика, оснивача школе, управитељи постали Риста и Бета Вукановић, па је и сама чињеница да ће женско одељење водити жена утицала и на повећање броја полазница: сликарство је, наравно, и даље било на листи неприличних занимања за жену.

У школи Вукановића Наталија Цветковић провела је пет година. То је тада била једина установа намењена уметничком школовању младих. Практични део програма предавали су Риста и Бета Вукановић, а теоријску наставу признати стручњаци у тим областима: професор Светозар Зорић, др Војислав Ђорђевић, др Брана Петронијевић и академик Михаило Валтровић. Школа је пружала солидно знање, а циљ је био припрема за стране академије – како је писало у школском извештају.

Иако је школа била уважавана, нарочито зато што је младој господи омогућавала жељено образовање, на резултате рада њених ученица гледало се с омаловажавањем. С обзиром на то да се на бављење сликарством госпођица гледало као на забаву, за разлику од младе господе којима је то позив, сматрало се да на ту њихову делатност не треба посебно обраћати пажњу – било је довољно само похвално је поменути. Ипак, квалитет је немогуће не уочити, па је тако извештач „Бранковог кола" са школске изложбе 1902. године оценио: „У женском одељењу веома су нас изненадили радови једне младе госпођице од четрнаест-петнаест година. То је Наталија Цветковићева." Следеће године, такође на изложби школе, уследила је још ласкавија оцена. Ђорђе Крстић, уважени сликар и наставник реалке, као изасланик Ђорђа Генчића, министра културе, присуствовао је изложби (зна се да је Риста Вукановић замолио министра да пошаље неког на изложбу, па се удовољење његовој молби сматра доказом угледа ове школе) и у делу извештаја који је посветио ученицима, на првом месту поменуо је Наталију, а о њеним радовима највише је говорио: „Не смем пропустити да с похвалом признам да су цртежи госпођице Наталије Цветковићеве са сигурним и озбиљним потезима и лакоћом изведени. Кад гледалац разгледа и њене колорисане радове који су са истом слободом и успехом изведени, мора јој без устезања признати вредноћу и дар... Исту такву пажњу заслужује и њен рад на корицама једног албума."

Двадесетчетворогодишња Наталија Цветковић изгледала је као права европска дама.

Последње године Наталијиног школовања у школи Вукановићевих, одржана је у Београду најзначајнија и дотад највећа ликовна манифестација на Балкану: Прва уметничка изложба. Од тридесетак ђака Српске сликарске и цртачке школе изабрано је пет. Међу њима била је и Наталија Цветковић, најмлађи излагач на изложби. Шта је и колико је излагала не зна се зато што су у каталогу под „Српска уметничка омладина на школовању", група у којој је Наталија излагала, наведена само имена учесника и центри учења.

Утисци с Прве изложбе и сусрет с младим уметницима који су учили сликарство у Минхену, покренули су маштања Наталије Цветковић о даљем школовању. Али, како? На материјалну помоћ породице није могла да рачуна, државне стипендије тада нису радо додељиване, а ученицама само у изузетним случајевима. Помогли су јој професори: предложили су јој да се пријави на конкурс Министарства народне привреде за усавршавање занатлија у Минхену на коме је, осим једног столара, бравара, керамичара и грађевинара, требало да се изабере и једна „питомица за орнаментику мустара (за женске вештачке радове)". Међу деветнаест кандидаткиња за ову последњу стипендију изабрали су Наталију Цветковић. Одређена јој је месечна школарина од 150 динара у злату током четири године и новац за путне трошкове, што јој је омогућавало пристојан живот.

Сликала је, дакле, радила оно што воли, само онолико и како су јој околности дозвољавале. Али, никада није одустајала

Наталија је желела да усавршава сликарство, али женама тада није био дозвољен приступ у Уметничку академију и зато је прихватила ту једину могућност и пријавила се на конкурс за Кунстгевербешуле у Минхену. Да ли да ублажи жељу за знањем које јој је било ускраћено, тек, Наталија је купила разгледницу испред зграде у коју никада неће ући. На полеђини је написала: „За успомену кад сам први пут угледала Нову академију." Била је одушевљена Минхеном, његовим музејима и галеријама, али веома разочарана оним што јој је пружала школа коју је похађала. Инсистирало се на вештини цртања и осталим предметима које је Наталија одавно усавршила, а највише на занатству. Њене амбиције биле су веће. Да је желела да постане сликар, било је очигледно и по начину на који се потписивала: испод свог имена с поносом је додавала студ. арт.

Из писама професора Светозара Зорића сазнало се да му се Наталија више пута жалила због школског програма. Иначе, Наталијина писма нису сачувана. Професоров одговор с почетка 1907. године није могао да је утеши: „Ви сте ми се пре мало више од године дана тужили да Вам не годи оно што се предаје у школи. У оно доба ја сам мислио да је томе узрок што сте тек почели и да ћете доцније добити такве радове који ће Вас задовољити. Тешио сам Вас тиме што сам Вам препоручивао да идете паралелно у неку приватну школу за сликарство, где бисте унеколико могли надокнадити оно што Вам у школи недостаје. Али и то Вам изгледа није дало повољне резултате."

Диплому учитељице цртања стекла је на крају седмог семестра 1908. године, а још годину дана обезбеђене државне стипендије није желела да потроши на школу у којој није имала шта да научи. Професор Зорић саветовао јој је да оде у Берлин, али, нови уметнички центар био је Париз. И, Наталија Цветковић кренула је у нову престоницу света у коју пре ње није крочио још нико од београдских уметника. Могуће је да се на овај корак одважила због велике амбиције, радозналости или потребе за новим сазнањима, или због нечег што никад нећемо сазнати зато што трагова који би указали на одговор – нема. Нема показатеља ни како се снашла у Паризу. Шестомесечно усавршавање на Академији Жулијан вероватно је донекле ублажило њено незадовољство минхенским образовањем. Сачувана је дописница с репродукцијом Манеове „Олимпије" из Лувра, што говори да је импресионисти нису оставили равнодушном.

Повратак у Београд значио је и повратак у стварност: запослила се као наставница цртања у Општој мушкој занатској школи како би имала од чега да живи. Плата је била невелика, али јој је омогућавала да брине о родитељима и да испуни захтев околине: у породици с више кћери једна остаје у кући, неудата, да се стара о родитељима.

Породица Цветковић одувек је живела скромно, али по њима се то није примећивало. Сестре су саме шиле и везле одећу која је изгледала боље него што су им дозвољавале материјалне могућности. Старија сестра Даринка била је једна од најбољих београдских фризерки. Улепшавала је глумице, супруге министара, генерала – све виђеније Београђанке. Наталији је правила раскошне пунђе и шила маштовите шешире: сламнате, од чоје, плитке, дубоке, са чипком, са сатенском траком, са цветом... На сачуваним фотографијама види се Наталијина наклоност модерном свету: њена одећа је по европској моди, хаљине су беле, украшене чипком, блузе пуне карнерића. Сликала се обично поред сточића прекривеног пиротским ћилимом или неким сличним обележјем балканског простора. У одећи по европској моди Наталија делује као да не припада ни том времену ни средини у којој је морала да живи.

Наталија се „дрзнула" да 1912. године наслика платно „При тоалети" и њиме покаже жену забрањене сексуалности.

Као школована сликарка, Наталија Цветковић је у Сомбору, 1910. године, на Првој српској уметничкој изложби изложила само један рад. Могуће и зато што је ова изложба, одржана у тадашњој Аустро-Угарској, имала првенствено национални карактер. Следећа изложба на којој је учествовала била је Четврта изложба, одржана 1912. године, непосредно пре Балканских ратова. Изложила је три слике: једну великог формата, што до тада није чинила, и две потпуно других тема од оних с којима се до тада појављивала. Излагала је у групи Одељења пријављених уметника „Ладе", групи која још није стекла право на чланство у овом удружењу. Критичар Коста Страјнић

Диплому учитељице сликања стекла је на крају седмог семестра 1908. године.

Престала је да се бави акварелом некако баш након критике њених радова на Петој изложби одржаној 1922. године. Иако су их хвалили, напоменули су да за лирске пејзаже наших акварелиста више није било озбиљнијег занимања. Сада се зна да по вредности коју је постигла у акварелу, Наталија Цветковић заузима једно од првих места у српској уметности свога времена. Да ли то тадашњи критичари нису могли да знају? Могуће да је њен повратак уљаном сликарству после десетогодишње паузе изазван и потребом за зарадом и успехом: та техника пружала је више наде за успех и обећавала бољи материјални положај.

Портрете које је тада радила показала је на Једанаестој изложби „Ладе" 1928. године. Била је то њена последња изложба. Забележено је да се „неприметио је: „Вриједно је споменути и Одељење пријављених умјетника међу којима се угодно доима Никола Бешевић и Наталија Цветковићева занимљивом техником сликања." Сама сликарка у свом дневнику 1. јуна овако је прокоментарисала учешће на изложби: „Изложила сам радове на Четвртој изложби, и ја сам задовољна. Задовољна сам стога што су добри између осталих, а *нарочито* стога што су сопствено моји. Нисам по техници ни једном сликару следовала а с радом *'Спрема лекцију'* и идејом."

Дневник Наталије Цветковић сачуван је у Војном музеју у Београду. То, у ствари, није посебна свеска намењена дневничким белешкама, већ вежбанка за француски језик у којој је од 1911. до 1913. године записивала своје мисли.

Из приватног живота Наталије Цветковић треба поменути још и да је током Балканских ратова била добровољна болничарка, да је Први светски рат провела у Београду, и да је током тих година издржавала породицу давањем приватних часова немачког језика и сликања. После ослобођења, учествовала је у оснивању Удружења ликовних уметника у Београду, затим је постала члан Друштва српских уметника „Лада", а потом и његов секретар. На Петој изложби „Ладе", сад као пуноправни члан, изложила је 23 уља и акварела. Али, новине о томе нису писале због штрајка штампара. Ништа необично кад је у питању Наталија! Уосталом, ни до тада критичари нису обраћали пажњу на њене радове онолико колико су они заслуживали.

На платнима Наталије Цветковић било је много жена. Једно од њих, „Сликарка Мара Лукић у башти", посветила је 1915. године својој колегиници.

жно и непосредно Цветковићева до сада доказала као акварелиста, док на овој изложби са уљаним портретима чини једно пријатно изненађење". У златносмеђем и седефноружичастом „Портрету Олге с лутком" наслућује се интимистичко-поетска струја у уметности четврте деценије прошлог века. Била је то њена последња слика. Исцрпљену малокрвношћу, покосио ју је грип два месеца по затварању изложбе, 1928. године. Није имала ни 40 година.

Штампа није објавила смрт Наталије Цветковић. Уз податак кад је умрла, у књизи записника са седница „Ладе" пише и да су чланови послали венац и били на сахрани. На једини знак топлине указује податак да је венац био од природног цвећа с белим тракама.

Има се утисак да је Наталија Цветковић сликала, дакле, радила оно што воли, само онолико и како су јој околности дозвољавале, али никада није одустајала од уметности. Ако није имала новца за уљане боје, радила је акваре; ако јој је рад у школи одузимао много времена па није имала снаге за велика платна, забележила је своју идеју цртежом. Увек се прилагођавала датим околностима и остваривала своје снове.

Највише је сликала и цртала пејзаже, портрете и фигуре људи. Природа на њеним радовима је као разгледница, пејзаж без људи, и то готово по правилу природа која ће заувек изгледати тако како ју је забележила њена четкица. Исто важи и за грађевине које је овековечила. Дунав ће, зар не, увек бити широк, непрегледан и моћан, спона

Акварел „На прозору" настао је 1917. године.

ница спала с рамена, намешта једну чарапу, другу још није обукла, а причвршћује их ружичастим подвезицама које су на поду. У време кад је лепота косе и све што она може да побуди била прикривена строгим пунђама, распуштена коса била је за јавност симбол забрањене сексуалности. Интимно рубље, нараменица и подвезице су нешто што никако није смело да се види изван спаваће собе. С обзиром на то да се зна да су њени женски актови лишени еротике, а да се мушким актом бавила само на нивоу скица током школовања у Минхену и никада више ни у којој дру-

„Портрет Милице Бешевић", акварел из 1917. године.

између земље и светлог неба као што га је Наталија насликала на платну „Са Дунава I", а канали Венеције увек ће бити уски, оивичени витким, збијеним палатама и наткриљени лучним мостовима као што је, на пример, на платну „Венеција II". Од овог правила одступа слика „Београд (Поглед на Саву са срушеним мостом)" из 1914. године. Међутим, иако ју је забележила, Наталија није дозволила да стварност наруши вечни поредак пејзажа: срушени мост једва да је видљив и на њега скреће пажњу више наслов него детаљ са слике.

Међу бројним портретима нема ниједног аутопортрета. Цртежи „Сликарка", „Ученице сликарске школе" и „Штафелај", настали на самом почетку каријере, приказују колегинице из школе Вукановићевих. Међу портретима су и „Моја мати" и „Мој отац". Сликаркин зет оценио је да је мајку насликала као краљицу, а оца као аласа. На женским портретима, којих је највише, су рођака Зорка Петровић, сестра Дара, другарице Милица Бешевић и Мара Лукић, Ана Ракић... Наталија је, осим њихових ликова, с посебном пажњом сликала и њихову одећу. Сатенске хаљине, крзно, накит, узани дамски костими, шешири, траке у коси говоре и о сликаркиним модним склоностима.

Највише модних детаља било је на акварелу „Калемегдан" из 1919. године, уништеном приликом бомбардовања Београда у Другом светском рату. Међу сачуваним скицама за овај рад су и детаљна разрада женских ципела и женска фигура са шеширом цртана с леђа, што указује да је Наталија посебно желела да истакне модне детаље. „Калемегдан" је Наталија сликала у стану, а не на Калемегдану: поређала је столице по соби, позвала комшинице, другарице и рођаке да одглуме сцену коју је замислила, и тако уштедела новац за професионалне моделе.

Жене на њеним сликама увек нешто раде: шију, везу, пеглају, спремају. Оне су замишљене, тужне или сетне. Оне су онакве какве се с почетка прошлог века очекивало да буду. Међутим, има један рад који се разликује: уље на платну „При тоалети" из 1912. године. Млада жена – позирала је Даринка Трпковић, Наталијина пријатељица – распуштене таласасте дуге косе облачи се скривена иза паравана. Она је у свиленом комбинезону чија је једна нараменој форми, необично је како се то Наталија „дрзнула" да наслика платно „При тоалети".

Садашњи историчари уметности Наталију Цветковић убрајају у заборављене сликаре. Неколико година након њене смрти „Лада" се оглушила о апел једног новинара да се приреди изложба њених радова. Тек од седамдесетих година прошлог века Наталијин рад постаје део свих општих прегледа српске модерне уметности. Тада је објављена и прва детаљна студија о њеном животу, а написала ју је Драга Панић за каталог Ретроспективне изложбе слика, акварела и цртежа у Музеју савремене уметности 1974. године. То је била њена прва ретроспективна, а уједно и прва самостална изложба. Друга је одржана у Музеју у Смедереву, 2001. године. Пре две године објављена је и монографија о Наталији Цветковић. За библиотеку „Жене у српској уметности" издавача „Тору", написала ју је Симона Чупић.

Колико би добро сликала Наталија Цветковић да је њено време хтело да препозна њену вредност без обзира на то што се бавила мушким послом, можемо само да претпоставимо ■

Соња Ћирић

ДОБАР ПОСАО У АРГЕНТИНИ

ЗЕМЉА

До пре само две деценије за постојање диносауруса у Патагонији, у Јужној Америци, нико није ни чуо. А онда су одједном из земље почели да извирују џиновски примерци скелета ових праисторијских бића. Након тога никли су и бројни музеји и центри за истраживање који привлаче на хиљаде туриста

Рубен Дарио Каролини један је од најпознатијих палеонтолога у Америци: велики је „ловац" на диносаурусе и особа која може да се похвали одличном „ловином". Истовремено, он је и управник Музеја Ернесто Бахман у Виља ел Чокону, насељу с осамсто становника на североистоку Патагоније. Становници ове области га обожавају јер су захваљујући њему и откривању подручја с диносаурусима, праисторијским животињама које се овде појављују из земље као печурке после кише, постали знатно богатији.

У музеју где Каролини ради смештен је и „његов" Giganotosaurus carolini, највећи икад нађен фосилни остатак праисторијског месождера: живео је пре 95 милиона година, био је дугачак између 12,5 и 14 метара и висок 4,5 метара. Рубен Каролини прича о дану када је нашао овај скелет:

– Био је 25. јул 1993. године. Возио сам се „багијем" дуж једног кањона. Смркавало се и грмело је. Таман сам одлучио да кренем кући кад сам на једном обронку приметио

ШТЕТА ОД

На Сајму минерала у Туксону, у држави Аризона (САД), FBI је прошлог фебруара ушао у траг илегалној препродаји аргентинских фосила и чак прикупио шест тона разних костију, укљу-

ДИНОСАУРУСА

Рубен Дарио Каролини поред свог открића, Giganotosaurusa carolini, највећег диносауруса месождера који је икад постојао на Земљи.

нешто необично. Погледао сам боље и установио да нека потколена кост вири из стене. Иако је падала киша, почео сам да копам и видео да ту има још костију. Измерио сам тибију: 93 центиметра, а знао сам да је најдужа до тада нађена била 70 центиметара. Те вечери рекао сам својој супрузи да мислим да сам нашао највећег диносауруса на свету.

Било је баш тако: две године касније Giganotosaurus carolini признат је као нова врста и добио је име у спомен свог проналазача. Том открићу није се радовао само Каролини, већ сви становници Виља ел Чокона, насеља које је изграђено 1969. године за раднике који су у близини градили хидроцентралу. Музеј који је саграђен око диносауруса сваке године посети 120.000 људи, тако да је у једином хотелу који тамо постоји тешко наћи слободно место. Има ту и ресторана и кафића, а припрема се и изградња хотела с пет звездица. Да се не говори о материјалном процвату који су мештани доживели

Мапа Аргентине са до сада нађеним лежиштима диносауруса

НЕДОЗВОЉЕНЕ ТРГОВИНЕ

чујући и јаја која су се продавала за 4000 долара по комаду. То указује на велику невољу: пљачкање аргентинских налазишта и препродају на иностраном тржишту. Посебно су на цени јаја која, кад промене неколико „руку", могу да достигну цену и 50.000 долара. А до пре неку годину мештани из Патагоније бојали су се с њима јер су јаја тамошњих диносауруса лопташта ■

„Пажња, диносауруси!", пише на овој табли над којом се уздиже један Giganotosaurus. Налази се дуж пута 237 који повезује главна налазишта у области Неуквен.

захваљујући продаји сувенира на тему диносауруса.

Поред Виља ел Чокона, читава област Неуквен, као и цела Патагонија, претворили су се последњих година у прави палеонтолошки рај. Ту се догодило неколико значајних открића ових праисторијских бића и то на подручју за које се до пре неку годину мислило да га диносауруси никад нису настањивали. Карлос Муњоз, директор Музеја из Чиполета, другог налазишта у области Неуквен, прича:

– Ова област веома је богата фосилним остацима. Пре око 100 милиона година у Патагонији је владала другачија клима: било је влажније и много топлије, па су пространства обрасла у зеленило, попут савана, шуме четинарског дрвећа високог и до 100 метара и џиновску папрат. Област је била испресецана рекама које су се пре 80 милиона година још уливале у Тихи океан, док су десет милиона година касније, због издизања Анда, промениле правац ка Атлантику.

Ту, на седамдесетак километара од Чиполета, догодило се још једно велико патагонијско откриће: Argentinosaurus huinculensis била је највећа животиња која је икад живела на Земљи, дугачка готово 40 метара и тешка 100 тона. Њен скелет чува се у Општинском музеју Кармен Фунес у насељу Плаза Хуинкул, изграђеном због налазишта нафте. Вероватно да је ова животиња изгледала застрашујуће, али је становницима овог краја донела виши стандард живота: многи су се запослили у радионицама које производе копије нађених фосилних остатака за музеје и институте у читавом свету. Копије Argentinosaurusa продају се за неколико хиљада евра по комаду, а од почетка 2006. године испоручено је више примерака. Добијени новац користи се за нова ископавања.

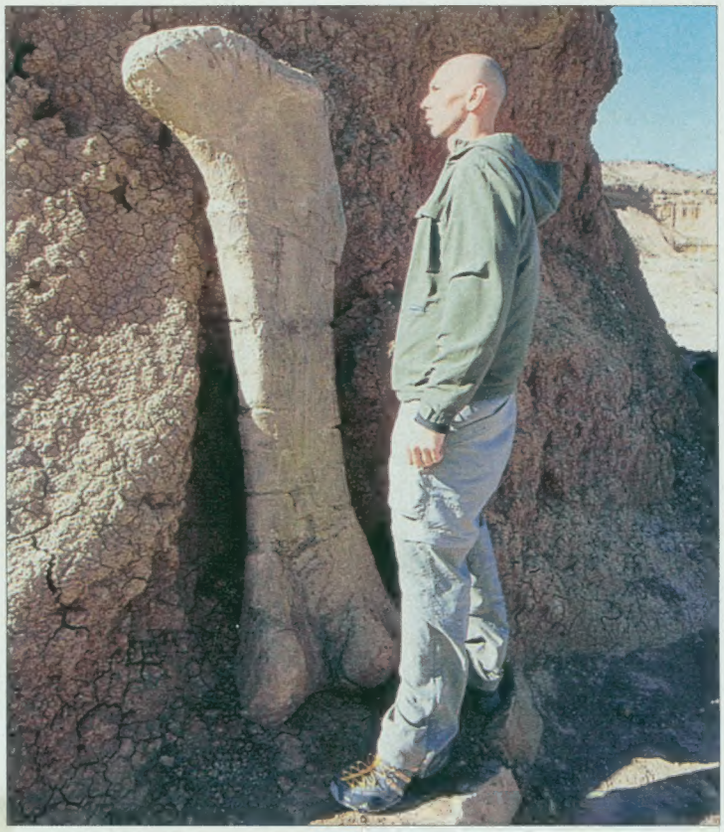

Туриста посматра бутну кост диносауруса у Палеонтолошком центру поред језера Бареалес, првом такве врсте на свету јер и обични посетиоци могу да се укључе у ископавања.

Сада су многи већ готово сигурни да је читав источни део покрајине Неуквен, а то је огромно пространство, у ствари јединствено налазиште диносауруса на свету, али само пет особа има дозволу да их тражи и ископава. Један од њих је Хорхе Калво с Националног универзитета из Комахуе, који је и творац Палеонтолошког центра на језеру Бареалес. Он каже да научна сезона траје током целе године, али исто тако и туристичка. Ове године хиљаде туриста радиле су, заједно с техничарима, на претраживању земљишта и ископавању фосила. Јер, мало је других места на свету која су оволико богата костима праисторијских бића: за само две године ископано је 400 скелета.

Посетиоци овде могу да бораве колико хоће, смештени у аутомобилске приколице које је уз осталу опрему за ископавање поклонило 20 спонзора. Тренутно се у једном хангару ради на ископавању једне врсте великог биљоједа, Futaloncosaurusa dukei, дугог 35 метара, а недавно су откопани Brachytrachelopan mesai, један од првих великих гуштера кратког врата из доба јуре, и Bonitasaurus, такође биљојед, али четвртасте доње вилице. А још од фебруара 2006. године ископава се један велики месождер: највероватније је опет реч о некој још непознатој врсти.

Захваљујући споју науке и туризма у месташцету Аењело, које има 2500 становника, одржан је први курс за туристе који желе да постану палеонтолози: похађали су га многобројни млади људи ■

З. М.

КАКО НАДОКНАДИТИ ДАРОВИТОСТ

РАЗЈАРЕНИ БОЛ

Уве Бол, најгори филмски редитељ на свету, изазвао је своје критичаре на бокс меч. Четири лудака тај позив схватила су озбиљно

Унутар оронулог казина у Ванкуверу, Уве Бол разиграва се пред improvизованом свлачионицом шепурећи се пред гомилом окупљених репортера. Његово меснато лице као у булдога, преплављено је гневом. Неколико корака даље из дворане допире скандирање стотина гледалаца који постају све крвожеднији. За неколико минута они ће, заједно с хиљадама Интернет-гикова прилепљених за директан видеопренос, присуствовати необичном спектаклу. Уве Бол, вероватно најгори филмски редитељ на свету, ступиће у ринг да одбрани своју част и „убије бога" у шачици Интернет филмских критичара за које тврди да му уништавају каријеру.

Они којима име Уве Бола не значи ништа, готово сигурно не спадају у циљну групу четрдесетједногодишњег немачког редитеља – играче видео-игара и љубитеље филмова страве и ужаса, од 18 до 24 године. Бол се специјализовао за изразито насилне адаптације најпродаванијих видеоигара. За последње четири године снимио је три таква филма, а има у плану још три. Најновији је екранизација игре „Postal" у којој је играч у улози помахниталог убице.

Бол откупљује права на снимање филма за познате и омиљене игре чија ће имена аутоматски привући млађе гледаоце у биоскоп. Сем тога, успева да намами и познате и угледне глумце.

Рупе у закону

Сер Бен Кингсли необјашњиво је искрснуо као врховни господар вампира у Боловом филму „BloodRayne", док су Реј Лиота и Берт Рејнолдс прихватили улоге у његовој екранизацији чувене игре за PC „Dungeon Siege". Поред свега овога, Бол вуче и друге мудре пословне потезе. Његова продуцентска кућа „Бол КГ" користи рупе у немачком пореском закону, па иако снима филмове на енглеском језику у Канади, његовим финансијерима тај трошак убраја се у пореске олакшице.

Као савремени Ед Вуд, Уве Бол савршено је вешт у сваком делу филмског заната изузев оног кључног – прављења филмова. Његови филмови имају неуверљиве заплете, скрпљени су збрда-здола, глума је катастрофална и, што је најгоре, не пролазе код публике. На списку од 350.000 филмова које су оцењивали посетиоци најчувенијег филмског сајта на Интернету, „Internet Movie Database", сва три Болова филма су међу последњих сто. Филмски критичари на

РАЗЈАРЕНИ БОЛ

Интернету, како професионални тако и обични љубитељи филма, просто се надмећу ко ће вештије исмејати Болове филмове. Један од њих био је чак толико изнервиран да је закупио Интернет сајт са адресом www.uweboll.com на који је ставио натпис: „Молим те, прекини да правиш филмове!"

Прича се да Бола највише мрзи управо његова циљна група. Играчи сматрају да он уопште није заинтересован за изворни материјал, јер самовољно мења позадинске приче игара и места збивања. За играче који током својих похода истражују тај вештачки свет до крајњих граница, такво опхођење према играма је неопростиви грех. Љубитељи филмова страве и ужаса такође гунђају због Болове немарности према њиховом омиљеном жанру. На критике поводом екранизације игре „The House of the Dead", Бол је равнодушно одговорио: „Ама, то је само још један филм о зомбијима. Шта сте ви очекивали – 'Шиндлерову листу'?"

Бол сматра да је жртва Интернет сајтова и форума посвећених овим темама. „Како ме нервирају сви ти који се крију иза некаквих глупих надимака и упућују ми празне претње", вајка се Бол док се обува за меч. Међутим, није у питању само његова сујета. Он верује да је лоша реклама путем Интернета допринела слабој гледаности његових филмова и пропасти на биоскопским благајнама. „The House of the Dead" коштао је 7 милиона долара, а зарадио 10 милиона. Међутим, „Alone in the Dark" коштао је 20 милиона, а донео свега 5 милиона. „BloodRayne" је имао буџет од 25 милиона, а зарадио само 2,5 милиона. Сваки нови Болов филм пролази све лошије од претходног.

Прошлог јуна Болу је прекипело. Пошто се некада аматерски бавио боксом, решио је да своје критичаре изазове у рингу. Издао је саопштење за јавност које се брзином муње раширило по свим играчким и филмским сајтовима на Интернету: „Критичари који желе да скрше Уве Бола имају прилику да то заиста физички и ураде, док их цео свет гледа и бодри."

Вебмастер на поду

Свако ко је оцрнио Болов рад добио је прилику да учествује, премда је редитељ издвојио неколико имена с којима је желео да поприча уживо. Нимало изненађујуће, нико од њих није се одазвао. Међутим, четири храбра – или луда? – момка дошла су у Ванкувер с намером да недаровитог буздована једном засвагда науче памети.

Први од њих је webmaster сајта „Something Awful" (Нешто страшно) Ричард Кјанка. Тридесетогодишњак из Мисурија пење се у ринг у шортсу ишараном звездама и пругама америчке заставе и тесно припијеној мајици која истиче његово тело неоптерећено мишићима. Доследан неукусном хумору свог сајта, Кјанка разметљиво маше америчком заставом и вређа своје канадске домаћине оптужбама за пружање уточишта „надалеко познатом терористи као што је Уве Бол".

Почетком вечери, Кјанка је правио вицеве на рачун медицинских рачуна које га је Бол натерао да потпише, очигледно претпостављајући да ће цео бокс-меч бити безболна представа за масу. Сада је већ мање самоуверен. Жестоки и заглушујући звуци немачког метал бенда „Рамштајн" најављују долазак Уве Бола који је себе за ову прилику прозвао Тевтонски терор. Док Бол улази у ринг, маса навија: „Уве, бома је! Бома је!" Тако се навијало током меча Мохамеда Алија и Џорџа Формена у Заиру 1974. године. „Бома је" значи „Убиј га!"

Удар гонга означава почетак меча. Кјанка кружи око Бола машући пренаглашено рукама, као Душко Дугоушко у сличном цртану. Редитељ каменог лица, који је вежбао четири месеца за ово вече, пушта свог противника да цупка око њега петнаестак секунди. Потом га снажно удара песницом по глави и Кјанка се руши као свећа. Међутим, одмах се подиже и наставља да трчка по рингу склањајући се од Болових удараца. Нажалост, то му баш не полази за руком, тако да га Уве сустиже и обара брже од преоптерећеног Интернет сервера. „Ударио си ме у лице!", урла Кјанка. Продужава свој опстанак у рингу сагињући се и исправљајући, тако да му глава шета као јо-јо сваки пут кад Бол покуша да га удари. Коначно, редитељ га сустиже и с три тешка ударца шаље на патос. Кјанка остаје да лежи и након што судија одброји до десет. Овај меч није трајао ни два минута.

Здраво мама

Долази ред на другог противника. То је филмски критичар Џеф Снајдер са сајта „Ain't It Cool News" (Зар нису шмекерске вести). Снајдер има 22 године, стомачић и белу атлет мајицу на чијој је полеђини руком написао „Здраво, мама!" Готово 500.000 људи сваког месеца чита његове филмске критике на сајту, али он никада није писао ни о једном Болом филму. Претпоставља да га је редитељ уврстио међу противнике јер је хтео да премлати некога са сајта „Ain't It Cool News", камена темељца свих напада на Бола. Власник и оснивач сајта, познати Хари Ноулс, превише је гојазан и навелико премашује дозвољену тежину од 86 килограма да би се борио.

Удар гонга означава почетак новог меча. Бол се креће полако, одмерено и опрезно, штедећи снагу. На крају крајева, треба да среди још двојицу. Снајдер трчка по ободу ринга избегавајући његове ударце и чак му задајући понеки. Успева да опстане до краја прве рунде. Међутим, на почетку друге рунде неко из публике извикује име

омраженог Харија Ноулса. Болу пада мрак на очи – погађа Снајдера песницом као маљем и обара га на земљу. Снајдерови помоћници брже-боље бацају пешкир у ринг. Потом га односе да упозна благодети канадске социјално-здравствене заштите. Повремено морају да му скину маску с кисеоником како би могао да повраћа.

У току паузе, Бол и Кјанка срећу се изван ринга. „Гледај шта си ми урадио од лица!", запомаже Кјанка. Бол му равнодушно одговара: „Ово је бокс, а не шах."

Крис Александер из Торонта не пише за Интернет сајтове, већ за часопис „Rue Morgue" посвећен филмовима страве и ужаса. „Остали такмичари као

Четири противника Уве Бола: Ричард Кјанка са сајта „Something Awful", Џеф Снајдер са сајта „Ain't It Cool News", Крис Александер из часописа „Rue Morgue" и Ченс Минтер из Фредерика у Мериленду.

да су испузали из неког подрума", подсмешљиво прича Александер. „Све су то штребери с Интернета који мисле да је ово представа." Рекавши то, ставља на леђа крила слепог миша, у уста лажне вампирске очњаке, а на главу сребрнасту маску. Његова тактика је да се подругљиво одмакне од Болових дела, и руку.

„Филмска крв"

Тридесетдвогодишњи Александер један је од ретких који се с одушевљењем одазвао позиву да се суочи с човеком чије филмове мрзи. Судећи по петочланој филмској екипи која га прати док улази у ринг, решио је да ову прилику искористи и за сопствену промоцију. Снима документарни филм о целом догађају надајући се да ће њиме моћи да учествује на Међународном фестивалу фантастичног филма 2007. године у Монтреалу.

Према сниженим стандардима бокс-меча ове вечери, Александер је чак и пристојан борац. Користи предност својих дугих руку да одговори на Болове бруталне захвате који, ту и тамо, погађају циљ. Издржава прву рунду, а затим, насред друге, нагло почиње да обилато крвари из уста. И публици и Болу треба неколико секунди да схвате да је у питању вештачка, „филмска" крв. Александерови помоћници убацили су му врећицу у уста током паузе између рунди, кад је публика била заокупљена посматрањем дугоногих и заводљивих најављивачица.

То ће можда обезбедити леп материјал за његов документарни филм, али не и „хепиенд" за самог Александера. Бол га коначно погађа десницом изнад ока, и Александерово лице облива права крв. После још неколико удараца у главу Александер се предаје, театрално поклања публици и уздрмано напушта ринг.

Последњи Болов противник је Ченс Минтер, седамнаестогодишњи филмофил из Фредерика у Мериленду. Има шест месеци боксерског искуства, што га чини најозбиљнијим изазивачем. Пре почетка меча сакупљао је храброст слушајући музичку тему из „Конана варварина" на свом MP3 плејеру.

„Бол је дивљак, али више је букач него прави борац", каже искусни Минтер. „Брада му је слаба тачка. Покушава да се приближи како би имао шири замах. Идем да обавим своје."

Минтер никада није написао ништа о Боловим филмовима, ни добро ни лоше. Жарко је желео да учествује у овом догађају и Бол му је допустио, премда су спонзори до последњег тренутка убеђивали Минтера да одустане страхујући да им се име не доведе у везу с премлаћивањем тинејџера.

Почиње последњи меч. Бол наступа разјарено, можда зато што његов противник ипак има неко боксерско искуство, или зато што више нема за шта да штеди снагу. Минтер успева да му зада неколико озбиљних удараца, али онда улеђу у клинч. Минтер стоји с подигнутим рукама испред лица, док му Бол обрађује бубреге и ребра.

„Мрдни, Ченс! Узврати му ударац!", виче Минтерова мајка која је дошла с њим у Ванкувер. Док Тевтонски терор ређа ударце, намеће се реченица из „Конана" кад Шварценегер објашњава смисао живота сваког варварина: „Призор скршеног непријатеља, понижење његовог племена и вапај његових жена!"

Минтерова мајка улеће у ринг да би прекинула борбу, али су је његови помоћници већ предухитрили бацивши пешкир. Бол побеђује техничким нокаутом. Узима микрофон у руке и поздравља публику. Црвен је у лицу и задовољан – испунио је давнашњу жељу омаловажаваног филмског редитеља. „Шта је поука ове вечери? Да су филмски критичари лоши у рингу подједнако као и у писању!"

Даса је сјајан

А да ли су његови противници научили лекцију? Зачудо, да. Минтер узима микрофон: „Уве је сјајан даса и прави одличне филмове! Сви који тврде да га не воле немају појма о чему говоре!" Чак га и Александер хвали: „Побудио је у мени једно необично дивљење. Уве Бол снима филмове на свој начин, без помоћи великог студија. Тачно је да тек треба да направи нешто иоле пристојно, али сад ћу да навијам за тог проклетника!"

„Тако сам их премлатио да сам им померио мозак", смеје се Бол. „Сад одједном воле моје филмове!" Тројица његових противника појавиће се накратко у такозваним камео улогама у његовој екранизацији видеоигре „Postal". Један од репортера пита га хоће ли изазвати своје критичаре на још неки меч.

„Није обавезно", одговара Тевтонски терор. „Следећа жртва биће ми онај позер Жан-Клод ван Дам."

Тако се завршио овај безумни и груби спектакл, лоше организован и сулудо хаотичан, пун непотребног насиља, непланиране духовитости и безочне извештачености. Догађај који гледаоца изнервира и онерасположи, чак и кад се смеје. Другим речима, типична продукција Уве Бола ■

Илустровали студенти III године ФПУ у Београду Одсек примењене графике Атеље графике и књиге професора Растка Ћирића

Илустровао Бранко Јовић

СЛУЧАЈ У СТАРАЧКОМ ДОМУ

Деведесетпетогодишња старица решила је да ствар узме у своје руке. Пошто се ни после неколико недеља није открило ко станарима старачког дома краде новац из соба, ова постарија Немица смислила је како да ухвати крадљивца. Сачекала је да падне ноћ. На ноћни ормарић у својој соби ставила је неколико новчаница и сакрила се у тоалет. Чекала је да види да ли ће неко да се ухвати на мамац. Око поноћи чула је да неко отвара врата њене собе и притиснула је дугме за аларм. Домар је дотрчао баш у тренутку кад је млађа жена покушала да побегне ходником. Успео је да је ухвати и да је, упркос противљењу, претресе. У џепу јој је нашао новчанице које је старица претходно обележила фломастером. Испоставило се да је крадљивица тридесетшестогодишња чистачица која у старачком дому, у близини бање Бад Лобенштајн, ради око годину дана. Полицајци су честитали старици, а на питање одакле јој идеја да се сама упусти у решавање случаја, одговорила је да је љубитељ детективских романа. Посебно воли госпођицу Марпл, постарију уседелицу – самозваног детектива, лик створен у машти Агате Кристи ■

Илустровала Мила Борак

ЉУБАВ ИЗ СНОВА

Кад се ујутру пробудио после вечери проведене с пријатељима у дискотеци, **Дејвиду Брауну** из Лондона један телефонски број није излазио из главе иако му је власник мобилног телефона био непознат. Одлучио је да ипак пошаље SMS поруку и реши недоумицу: „Да ли смо се синоћ упознали?" Оно што у том тренутку није могао да зна било је – ко је примио његову поруку. А примила ју је Мишел Кејн и збунила се. Претходно вече није могла никога да упозна јер је с родитељима код куће гледала телевизију. Није била изненађена што су јој родитељи саветовали да не одговара на поруку јер, како су објаснили, никад се не зна ко је „с друге стране жице". Имајући чудан предосећај, Мишел се оглушила о њихово упозорење, узвратила SMS и – отпочела је преписка. Дејвид и Мишел убрзо су уговорили састанак. Епилог приче? Схватили су да су рођени једно за друго, па су се после шест месеци познанства овог априла и венчали ■

ИЗНЕНАЂЕЊЕ У ПОШТИ

Један од најпознатијих швајцарских произвођача чоколаде поштом је, у писмима, послао чоколаде на чак два милиона адреса становника ове земље. Бесплатна достава чоколадица скупо је коштала произвођача – око два милиона евра. Међутим, они сматрају да ће тако у потпуности „покорити" тржиште, односно да ће касније имати користи од овог новог вида рекламе. Према писању швајцарског дневника **„Le Matin"**, Швајцарци заиста воле чоколаду: сваки становник ове земље годишње поједе 11,9 килограма чоколаде ■

КО ЧЕКА, ДОЧЕКА?

Резултате избора **Јоширо Накамацу** сачекао је с осмехом. Кад су га новинари питали како је с таквом мирнећом примио вест да поново није изабран за градоначелника Токија, он је рекао да време ради за њега. Израчунао је да ће, ако буде потребно, још шеснаест пута да се кандидује за место првог човека главног града Јапана. Чудно ако се зна да Накамацу има седамдесет осам година. Колико он мисли да живи, занимало је новинаре и – добили су одговор да овај самозвани изумитељ планира (?) да живи сто четрдесет четири године.

– До тада ће сви моји противници да се преселе на онај свет – каже Накамацу.

– А сигуран сам да ће моји суграђани у међувремену напокон схватити да сам ја најбољи кандидат.

Да ли се упорност исплати, показаће се у наредним годинама. Иначе, градоначелник Токија по трећи пут постао је седамдесетчетворогодишњи Шинтаро Ишихара. За њега је, од готово тринаест милиона становника, колико живи у престоници Земље излазећег сунца, гласало близу три милиона. А Јоширо Накамацу освојио је само 85.946 гласова или 1,6 одсто од укупног броја оних који су се појавили на изборима ■

Илустровала Соња Ковачевић

Обојите Јодија и Јодиту по узору на нашу слику!

Илустровао Иван Ђурђевић

У додатку тадашњег угледног часописа „Le Petit Journal" објављене су изузетне илустрације српског павиљона на изложби.

СРБИЈА НА ОБАЛИ СЕНЕ

На величанственој Светској изложби наша земља имала је шта да покаже свету и да свет то примети, уважи и награди

Био је то догађај који није смео да се пропусти и за који се Краљевина Србија припремала пуне три године. Јер, Светска изложба у Паризу била је право место да се свету покажу историја, културна баштина и прегнућа и достигнућа једне земље. Био је то својеврстан прозор у свет.

Српски павиљон пројектовао је архитекта Милан Капетановић, а био је подигнут у Улици народа (Rue des Nations) на изузетном месту, на самој

обали Сене. Ево како је у илустрованом додатку тадашњег угледног часописа „Le Petit Journal" („Мали журнал") описано и илустровано приказивање Србије:
„...Природно је што је Србија свој павиљон изградила у стилу својих храмова. Српски павиљон одликује се ублаженим византијским стилом, грациозним звоницима и порталима уздржане елеганције. На прочељу фасаде поносно се уздиже српски државни грб..."

За прикупљање предмета који ће бити изложени у Паризу било је задужено Министарство привредних дела које је, за ту прилику, послало у извођење велики број службеника у готово све крајеве земље. Јер, своје производе пријавило је неколико хиљада излагача из целе Србије. Од истакнутих сликара и вајара па до водећих предузећа, од производа земљорадника до рукотворина из занатске и домаће радиности. Било је важно представити што потпунију слику Србије тога времена.
Српски уметници изложили су радове с темама из националне историје, тако да је и наш изложбени простор био пројектован у особеном стилу. Сликар Паја Јовановић изложио је величанствено уље на платну „Крунисање цара Душана", Марко Мурат представио се композицијом „Долазак цара Душана у Дубровник", док је вајар Ђорђе Јовановић приказао свој „Споменик косовским јунацима". Поред њих, своја дела изложило је још седамнаест уметника.

Да присуство Србије, у врло оштрој конкуренцији, није прошло незапажено, потврђују следећи подаци: Паја Јовановић и Ђорђе Јовановић добили су златне медаље за своја изложена дела, а бронзана одличја припала су Марку Мурату и Ристи Вукановићу. Српски излагачи вратили су се из Париза с укупно 220 високих признања, и то: 7 гран-прија, 35 златних и 53 сребрне медаље... Највише награда добили су наши прехрамбени и пољопривредни производи, посебно вина и ракије.

Било је то време кад је Србија широм отворила врата и свету показала своје најбоље лице ■

Текст и илустрације из збирке ***Момира Марјановића***

EXPOSITION DE 1900
Pavillon de la Serbie

Домаћа радиност привукла је посебну пажњу, а пиротски ћилими су од тада стекли светску славу.

МЕДЕНИ У

Двадесетседмогодишња Моника Глен и тридесетогодишњи Вилијем Зи, обоје Американци, упознали су се у Арекипи у Перуу. Она је тамо предавала енглески језик, он је припремао докторат из области индустријског инжењерства. Она је у универзитетском хору певала сопран, он је био тенор. Заљубили су се једно у друго уз звуке чувене шпанске песме „Te Quiero"

Моника Глен и Вилијем Зи венчали су се 21. августа 2005. године. Моника, велики љубитељ пустоловина, предложила је, још док су били вереници, да медени месец проведу у прашуми и, два и по дана после свадбе, нашли су се у аутобусу којим су се 14 сати возили до аеродрома у Лими, главном граду Перуа. Моника је, док су се труцкали путем, по ко зна који пут читала о перуанској прашуми, месту с највише биолошких различитости на свету.

Намеравали су да авионом одлете у град Пукалпу на североистоку Перуа, одатле у Икитос, гранични град у горњем току реке Амазона. Ова област чувена је по висећим мостовима направљеним високо на врховима џиновског дрвећа прашуме као и по вожњама реком кроз дивљину. Спавање у уским креветима испод мрежа против комараца за већину људи не би био савршен медени месец, али њих двоје су то волели и унапред су уживали у проводу који их чека.

Торта од пет филова

На аеродрому у Лими налазио се и амерички држављанин Габријел Вивас који је чекао да се укрца у црвено-бели авион ТАНС, власништво државе. С њим је била и његова жена Дајана. Њих двоје дуго су штедели за тај пут од Њујорка до Пукалпе где ће Дајана коначно да упозна Габријеловог оца. Било је то њихово прво путовање и одмор без њихово петоро деце. У Лими су преседали у авион за Пукалпу.

С брачним паром Вивас путовали су и Габријелов брат Хосе и његове три кћерке. Најстарија Џослин пунила је 15 година, доба које се у Јужној Америци свечано обележава као прелаз из детињства у девојаштво. Чим стигну код деде у Пукалпу, приредиће породично славље уз музику, песму и игру, с тортом од пет филова и ружичастим ружама. Такав је био вековни обичај.

У 14.24 ч „боинг 737" на лету 204 узлетео је. У њему су била 92 путника и 6 чланова посаде. Лет од 490 километара требало је да траје један сат. Паола Чу, једна од стјуардеса, задужена је у последњем часу за репни део авиона. Како су се места додељивала по старешинству, очекивала је да ради сасвим напред, где је лакше, али се није бунила. Навикла је на пропадање авиона, децу којој је мука и неваспитане путнике.

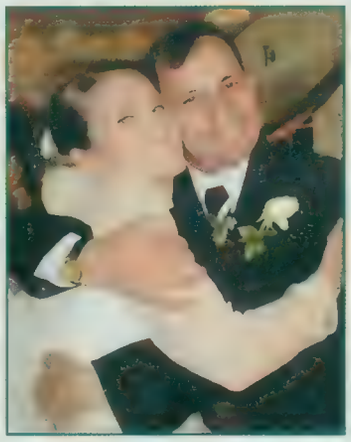
Моника и Вилијем на дан свог венчања

„Гледај како је лепо!", узвикивала је Дајана Вивас. Испод њих пружали су се величанствени Анди покривени густим, зеленим шумама, испресецани чипкастим, плавим рекама и језерима. Габријел је узбуђено причао показујући на сићушна индијанска села. „Жене тамо још перу рубље на реци!", говорио је. У реду иза њих кћерке његовог брата јеле су колаче и пиле сокове.

Ризично летење у Перуу

„Боинг 737", један од три авиона ТАНС Перуа, имао је 20 редова и 4 излаза за хитну евакуацију: један напред, један у средини авиона и два сасвим позади, у репу. Авио-саобраћај у власништву државе повезивао је Лиму с прашумом и већим планинским градовима. Летење изнад огромних планина у сиромашној земљи каква је Перу може да буде доста ризично.

У „Извештају о безбедности 2005." Међународног удружења ваздухопловног саобраћаја стоји да је „стопа губитака" авиона направљених на Западу 13 пута већа у Јужној Америци него у Северној. Временске прилике криве су за 70 одсто „контролисаних несрећа при лету" што значи да пилот још управља авионом. Недовољна обученост посаде учествује у таквим несрећама с 50 одсто. Јануара 2003. године авион ТАНС Перуа ударио је у планину при чему је погинуло 46 особа.

Пао и преполовио се

Моника Глен се пробудила, погледала кроз прозор и рекла: „Доле је тако дивно зелено!" Док је она гледала кроз прозор, путницима је речено да вежу појасеве јер авион за 10 минута слеће на аеродром града Пукалпе. Неколико тренутака потом, кад се авион већ постепено спуштао, небо се смрачило. Крупне кишне капи ударили су по прозорима и авион је почео да се заноси и поскакује.

Стјуардеса Паола Чу завршила је послуживање путника и причвршћивала је колица. Капетан јој је јавио телефоном да седне и стави појас. Како се то наређење готово увек тицало само путника, Паола је схватила да је невреме горе него обично. Док је, седећи, мазала усне, авион се снажно затресао и пропао.

„Господе Боже!", узвикнула је Дајана Вивас зграбивши мужа за мишицу.

„Ништа не брини, ово се често догађа!", одговорио јој је Габријел не показујући да ни њему нимало није пријатно – кроз прозор је видео врхове дрвећа. „Срећа што ћемо убрзо да се спустимо!", помислио је. Његове братанице на седиштима иза њега вриштале су. Авион је поскакивао као по калдрми.

„Нешто се десило, ово ипак није уобичајено", рекла је пребледела Моника свом мужу Вилијему. И Паола Чу почела је да брине. Авион је пропадао око 15 метара, зауставио се и поново пропао још 15 метара. Кроз прозоре се није видело ништа, а мотори су радили веома бучно,

Чланови породице Вивас који су били у авиону: напред су Хосе и његов брат Габријел, иза Габријела је његова жена Дајана, а до ње Хосеове кћерке

МЕСЕЦ ПРАШУМИ

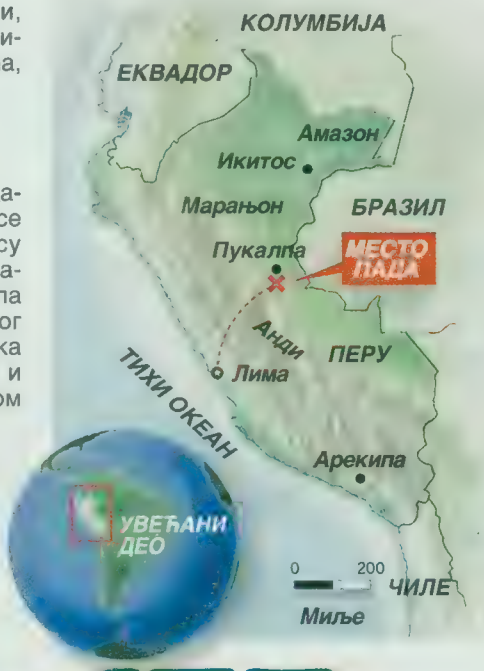

као кад пилот покушава да исправи курс да би слетео.

„Боинг 737" отео се контроли, тресао се, поскакивао и пропадао. Светла у кабини жмиркала су. Паола је чула како гране дрвећа ударају у прозоре. Авион се пробио кроз густо дрвеће прашуме, треснуо на земљу и преполовио се!

У мраку и у диму

Ишчупана седишта испред Габријела Виваса летела су у ваздух, маске с кисеоником падале су на избезумљене путнике. Габријел је на лицу осетио врелину као да је неко отворио врата ужарене пећи – сасвим близу њега пукла је наранџаста ватрена лопта. „Не могу да откачим појас!", вриштала је његова жена. Кабина авиона, у мраку, пунила се густим димом. Путници су поскакали и нагрнули према излазима. Њихови крици доприносили су општој паници.

Габријел је једним покретом ухватио Дајану за руку, отворио њен појас и зграбио своју најстарију братаницу која му је била најближа. „Крећите!", викнуо им је и повукао их. Од густог дима који је штипао очи није се видело готово ништа. Неки путници из предњег дела авиона скакали су напоље кроз рупчагу на месту где је летелица пукла.

И Вилијем и Моника поскакали су са својих седишта и Моника је закорачила према излазу који се налазио само два реда испред њих. „Не туда, кроз задњи излаз!", викнуо јој је муж и повукао је за собом. Као добровољни ватрогасац знао је шта ради. Предњи део авиона буктао је у пламену. Вилијем је Моникино лице покрио својим шакама да не би удисала отровне гасове.

Лешеви, кофери, седишта...

Паола Чу, у близини задњег излаза, пробудила се из несвести са ужасном главобољом. Из ране на челу цурила јој је крв. Задња врата авиона одједном су се широм отворила и путници су газили једни друге не би ли што пре кроз њих изишли. Паола је некако устала сетивши се да су је учили да, пре него што авион експлодира, на располагању има само 90 секунди да из њега изведе путнике.

Задњи излаз, чија су се врата отворила сама од себе, одједном се нашао у пламену и Паола је отворила други. Како се механизам за активирање ваздушних „јастука" за хитно спуштање путника из авиона покварио, морали су да искачу у блато. Двадесет путника, један по један, искочило је кроз тај излаз. Међу њима били су Габријел и Дајана Вивас, Габријелов брат Хосе и све три братанице, Моника и Вилијем. Паола Чу искочила је последња.

Напољу је било као у паклу. Авион је приликом пада кроз прашуму усекао траг дужине око пола километра. Дуж њега лежала су тела погинулих путника, кофери, торбе, одећа, авионска седишта, сломљене гране дрвећа, делови авиона...

Беба сама у блату

Ужаснути преживели гацали су по блату удаљавајући се од авиона који је горео. Чим су поодмакли, осетили су ужасну хладноћу. Ово није била топла прашума Амазонског базена, већ висока перуанска усред ледене, олујне кише и грмљавине, с температуром испод нуле. По главама људи ударала су зрна града величине кликера.

Многи од преживелих имали су озбиљне опекотине и отворене ране. Неки су у блату изгубили обућу, па им се трње заривало у стопала док су се, посрћући по мраку, пробијали према неком вишем месту. Моника, лако одевена, тресла се као прут. Вилијем је по лицу имао опекотине. Његове шаке, којима је у авиону заштитио Моникино лице, биле су гадно опечене и кожа с њих сљуштена.

Спасиоци су, чим су пристигли, покушали да приђу што ближе олупини авиона. „Боинг 737" срушио се око 8 километара од аеродрома.

Вивасови су се налазили у блату близу Монике и Вилијема. Габријел је иза себе зачуо слабашни плач. Као отац петоро деце препознао је тај звук. Вратио се ближе пламену и у блату угледао бебу. Дајана се уплашила да ће јој муж страдати чим авион експлодира. И Габријел се плашио. На све стране око авиона видео је мртва тела. Да није чуо плач детета, нипошто се на то опасно место не би враћао.

Нашао је малог дечака старог око годину дана. Дете је једва дисало, тело му је било у опекотинама, лице крваво од рана. Узео га је у наручје и, упадајући у дубоко блато, некако се домогао чистине. Плашио се да ће беба умрети на његовим рукама и молио се за њен живот. Његова жена, брат и братанице налазили су се на око 50 метара од авиона који се претворио у буктињу.

Повређени, мокри, смрзнути

Паола Чу трпела је несносне болове, њено десно стопало надуло се и било двапут веће од левог. „Шта је са осталима из посаде?", питала је једног путника који се ту појавио. „Нема их више, сви су страдали!", одговорио јој је. Паоли су удариле сузе. То би се и њој догодило да није премештена у задњи део авиона!

Баш тада чуло се неко кретање у шипражју из кога је изронио човек блатњав од главе до пете. Био је то Габријел Вивас који

Моника и Вилијем у авиону којим их је перуанска влада пребацила у Лиму.

Габријел и Дајана у том истом авиону

се тетурао носећи дете у наручју. Када је стигао до својих, нежно је положио малишана на земљу и замолио свога брата Хосеа да свима на шпанском језику каже да око детета направе круг како би га заштитили од крупног града.

Још једна експлозија одјекнула је прашумом. То се ватра проширила до врхова дрвећа и прогутала авион. Морали су да наставе пут, мада се баш никакав пут није видео, да би потражили помоћ. Паола се прва прибрала, организовала их и говорила им шта да чине. Уплашени, мокри и смрзнути ишли су напред не знајући куда. Неки су били само у водом натопљеним чарапама, а сви лагано одевени. Габријел је корачао држећи у наручју бебу. Један мушкарац носио је Паолу која због повређеног стопала више није могла да хода.

Стварност или привиђење?

Киша је и даље пљуштала, громови и муње парали су небо. Поворка људи личила је на сабласти у паклу. После четири ујутро угледали су како им се приближавају два човека. Били су из оближњег села. Ускоро су видели и светла аутомобила који су се заустављали да би их одвезли у болницу, по једног, двоје, троје... А онда се Габријелу учинило да сања или има привиђење: угледао је свог рођеног оца што није могла да буде стварност. Али, човек је заиста био он и нашао је своје синове.

Отац је чекао синове и унуке на аеродрому у Пукалпи и тамо је сазнао да се авион из Лиме срушио. Одмах је пошао вођен ватром запаљеног авиона која је обасјавала прашуму. Отац и синови чврсто су се загрлили. Невољама је дошао крај, ту је био тата!

У „боингу 737" на лету 204 погинуло је 35 путника и 5 чланова посаде. Преживелих је било 58. Истражна комисија перуанске владе несрећу је приписала људској грешци: пилот је покушао слетање по снажној олуји. То је било званично објашњење.

Људи у сеоским областима Перуа зарађују око пола долара на дан и, када се ватра угасила, из авиона је нестало све што није изгорело. Прашума је својим бујним растињем олупину авиона готово одмах прогутала.

То се не заборавља

Паола Чу провела је у болници у Лими 40 дана због унутрашњих крварења, едема на мозгу и покиданих лигамената стопала. Беба Хуан Карлос Вале имала је опекотине и напрслине на лобањи. Његова мајка умрла је од повреда чим је искочила из авиона, али је отац, који није путовао с њима, дошао по њега и однео га кући.

Моника и Вилијем провели су медени месец у болници у Лими где су им видали опекотине. Моника, мање повређена, опоравила се брзо. Опекотине на Вилијемовим шакама биле су озбиљне и требало је времена да се залече, по изласку из болнице месецима је морао да носи заштитне рукавице.

Чланови породице Вивас прошли су без значајнијих повреда, али су их сећања дуго прогонила. Габријел се и данас тресе чим чује лупу возова подземне железнице. Хосе је омрзнуо брзу вожњу колима. Дајана сања разне ужасе и буди се у зноју.

Авионска несрећа донекле је променила и Монику која каже: „Лако је с неким живети у добру, људи се препознају у невољама и мукама. Видела сам да сам за мужа добила правог човека" ■

Припремила
Бојана Дожић

Свет У БРОЈКАМА

ПОД ЈЕДРИМА СВЕТСКЕ МРЕЖЕ

1.114.274.426
корисника Интернета било је у свету 19. марта ове године, према подацима сервиса Internet World Statistic ■

398.709.065
Азијата користи Интернет, што је 35,8 одсто укупног броја корисника у свету ■

314.792.255
Европљана користи редовно услуге и сервисе светске мреже, што чини 28,3 одсто људи у свету који се служе Интернетом ■

233.000.000
становника Северне Америке има Интернет прикључак, као и

96.000.000
житеља Јужне Америке ■

19.424.700
људи на Средњем истоку користи Интернет, а

18.439.541
становник Аустралије и Океаније ■

33.224.800
Африканаца редовно „плови" светском мрежом ■

252.818.939
Европљана, односно 51 одсто становника, редовно користи Интернет код куће, на послу или у школи ■

211.000.000
становника САД готово свакодневно плови Интернетом и они су на првом месту по броју корисника мреже ■

137.000.000
Кинеза редовни су корисници Интернета и они су на другом месту кад је реч о коришћењу мреже ■

18,5
одсто домаћинстава у Србији има Интернет прикључак, али то су подаци из 2005. године ■

68,4
одсто становника наше земље никада није користило Интернет, док чак

43,2
одсто тврди да никад неће „пловити" Интернетом, нити користити било какве могућности сазнања овим путем ■

90
одсто српских предузећа има уведен Интернет ■

СЛИКАРСКИ ПРЕДБРАЧНИ УГОВОР

Прелепа сликарка Лавинија Фонтана, поред многобројних лепотица из високог друштва Болоње и Рима, ипак је одлучила да овековечи девојку необичног изгледа – Антонијету Гонзалвус, жену вука

Кад је сликар Ђован-Паоло Запи дошао да свечано запроси прелепу Лавинију Фонтану од њеног оца, угледног сликара Проспера Фонтане, будућа невеста није била баш тако млада... Имала је двадесет пет година. Јер, за то давно време, кад се дешавала поменута просидба – 1557. године – двадесетпетогодишња неудата девојка већ је била уседелица. Међутим, Лавинија није била обична девојка. Она је пред просца иступила с несвакидашњим захтевом: да Ђован-Паоло прво потпише један посебан документ, па ће она тек тада размислити да ли да постане његова супруга.

Шта је писало у том спису?

У њему је стајало да се обавезује да ће јој дозволити да слика, односно, да се бави сликарством и кад буде постала његова супруга. Запи је био заљубљен и, као што се може претпоставити, одмах је пристао. Мирне душе, али устрепталог срца, ставио је свој потпис на уговор. Испоставило се да га је љубав водила у правом смеру. Лавинија је, наиме, била бољи сликар и он је тога вероватно био свестан. И не само то: није био нимало ташт, тако да је веома брзо постао помоћник своје супруге у њеној сликарској радионици! Ова истинита прича дешавала се у Болоњи, у другој половини шеснаестог века...

Детињство у сликарској радионици

Лавинија Фонтана рођена је 24. августа 1552. године у Болоњи и одрасла је у сликарској радионици свог оца кроз коју су пролазили многи славни сликари. Између осталих, очеви пријатељи били су Паоло Веронезе, славни венецијански сликар, Пелегрино Тибалди, Лодовико, Агостино и Анибале Карачи... Утицај познатих сликара био би, наравно, ништаван да лепотица Лавинија није била вишеструко обдарена. Свирала је чембало и још боље сликала. Као сасвим млада девојка, готово девојчица, стекла је славу истинског мајстора портрета. Од већине сликара тог времена разликовала се по посебном начину на који је сликала најмање појединости неке личности коју је портретисала; томе је придавала посебну важност. Осим што је сликала портрете, Лавинија је на платно с успехом преносила и своја виђења библијских тема. Прва већа наруџбина стигла је из града Имоле кад јој је било тридесет две године, а потом из цркве у самој Болоњи...

Аутопортрет Лавиније Фонтане

Глас о Лавинијиној сликарској вештини стигао је и до папе. Није прошло дуго, а прелепу Лавинију позвали су у Рим да би тамо могла још боље да се посвети сликарству. Ђован-Паоло Запа подржавао је своју супругу: тако су се 1603. године преселили у Рим и Лавинија Фонтана постала је омиљени сликар папе Грегора XIII. Наредних десет година урадила је бројне слике и фреске.

Лавинија је родила чак једанаесторо деце од којих је осморо, нажалост, умрло још као бебе. Осим што је без предаха осликавала ватиканска здања, Лавинија је радила и бројне портрете: племенитих дама, дипломата, угледних Римљана.

Портрет жене вука

Међу њена најпознатија дела спада и слика „Минерва се одева" из 1613. године, која се чува у Галерији Боргезе у Риму. Минерву, богињу уметности, Лавинија је, међутим, приказала као Венеру и иза ње се крије Купидон... Богиња заводљиво гледа у посматрача слике... Али, ипак, један други портрет из опуса Лавиније Фонтане на посебан начин привлачи пажњу. То је портрет девојке Антонијете Гонзалвус. Попут њеног оца Петруса Гонзалвуса, Антонијета је патила од ретке болести прекомерне маљавости, тако да су те несрећнике називали људима мајмунима, односно, људима вуковима. Петрус Гонзалвус био је рођен на Канарским острвима, одакле су га као неку врсту чуда довели на двор Анрија II у Француску. Али, жене су га обожавале, па се оженио и добио троје деце међу којима је била и Антонијета. Како је Антонијета доспела у Италију, није познато, али је извесно да је била штићеница племићке породице Гонзага. Прелепа сликарка Лавинија Фонтана, поред многобројних лепотица из високог друштва Болоње и Рима, ипак је одлучила да овековечи девојку необичног изгледа – Антонијету Гонзалвус, жену вука. Слика је заиста необична: Антонијета делује истовремено и застрашујуће и доброћудно, готово љупко...

Портрет Антонијете Гонзалвус, рад Лавиније Фонтане

Иако славна и цењена, Лавинија Фонтана се уз свог мужа све више окретала молитвама и вери. Године 1613. одлучили су обоје да напусте јавни живот и оду заједно у манастир. Није прошло много, а лепа сликарка је умрла. Имала је шездесет две године ■

М. Оњановић

ЗАШТО? КАКО?

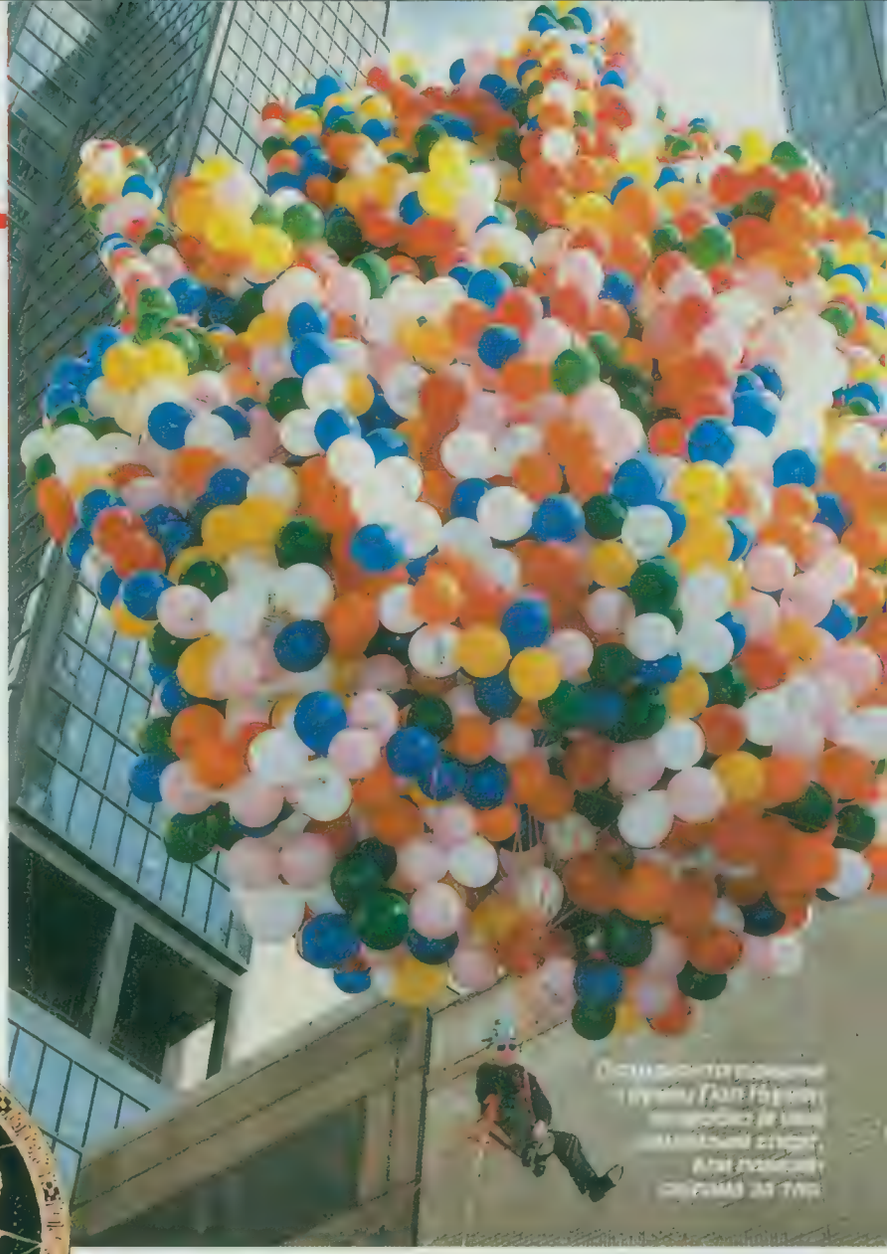

ШТА ЈЕ ТО КЛАСТЕРБАЛУНИНГ?

Реч је о новом спорту који је омиљен посебно у САД, а који човеку омогућава да се попне до шест хиљада метара висине обешен о букет (cluster) балона испуњених хелијумом. Спорт је звани-

КО ЈЕ БИЛА ПРОРОЧИЦА ПИТИЈА И КАКО ЈЕ ИСКАЗИВАЛА СВОЈА ПРЕДВИЂАЊА?

У доба античке Грчке Питија је била пророчица бога Аполона, коме је био посвећен величанствени храм у Делфима, иначе бањском лечилишту. Она је била медијум преко кога су се молиоцу преносила предвиђања о будућности. Питијино име потиче од Питона, змаја који је живео у околини Делфа, а кога је, по легенди, Аполон убио стрелама. Ова божија свештеница сачекивала је ходочаснике испред храма. Кад би чула питање које је верник поставио Аполону, силазила је у просторију испод храма и седала на троножац постављен изнад процепа у земљи кроз који је излазила пара слаткастог мириса.

На овом старом тањиру види се Питија како прориче судбину у име Аполона.

Свештеница би падала у транс и изговарала прилично неповезане реченице које би потом један свештеник, звани пророк, „преводио", односно давао им разумљив смисао, и преносио вернику у виду стихова.

Недавна геолошка истраживања обављена у Делфима, баш на месту где је седела Питија, показују да се испод Аполоновог храма налазио извор метана и да је највероватније овај гас омамљивао свештеницу уводећи је у неку врсту заноса ■

КОЈИ СЕ ДРАГУЉИ НАЈРЕЂЕ НАЛАЗЕ У ПРИРОДИ?

Драги камен сматра се ретким кад га има на мало места на свету или чак само на једном. Кристали од којих је сачињен треба да буду што ситнији, што значи да га је тешко обрађивати, да је тврд и трајан. Налазиште ретких драгуља обично је мало, а количине које су на располагању занемарљиве су. Поред тога, редак драги камен има и посебну боју у поређењу с познатим врстама.

Оваквим захтевима највише одговарају заворит, блештавозелена варијанта драгог камена граната који се налази само на брдима Националног парка Заво, између Кеније и Танзаније. Редак камен је и александрит који је откривен на планини Урал 17. априла 1830. године, на 12. рођендан будућег цара Русије Александра, по коме је добио име. Он је на природној светлости зелен, а на вештачкој црвен. И турмалин параиба, кога има само у Бразилу, или мандарински гранат, велика су реткост, као и танзанит, плави драгуљ откривен 1967. у Танзанији и лансиран у Њујорку у обради чувене драгуљарнице „Тифани". О њиховим ценама тешко је говорити јер оне зависе од понуде на тржишту, али и чистоће и величине драгуља ■

чно признат 1982. године кад је бивши пилот Лери Вотерс успео да се подигне увис везан за баштенску столицу и 42 обична балона напуњена хелијумом.
Ако мислите да је овај спорт лак и безопасан, варате се. За сваки лет потребно је да 15-20 особа надувају балоне од латекса (50 до 150 комада, пречника од један до два метра) који се потом добро затворе и вежу у групе од по четири комада и каче за опрему летача. Он мора да има дозволу за пилота балона (оног великог, с корпом), одређену опрему која предвиђа и падобран, висиномер, сателитски уређај и радио-везу. Пилот на 900-1500 метара висине испушта терет (кесе напуњене водом или песком). Да би се спустио на земљу, мора да откачи или пробуши неколико балона. Најопасније је атерирање јер може да налети на електричне водове или неку другу препреку ■

КАДА СУ НАСТАЛИ КАМЕРНИ ОРКЕСТРИ И ЗАШТО СЕ ТАКО ЗОВУ?

Оркестри су веома касно настали, а израз „камерни" појавио се у 16. веку да би означио мању групу музичких извођача, двоје, троје или четворо, који су најчешће свирали на две виолине, клавичембалу и виоли. Музику су изводили у собама (camera на италијанском значи соба) забављајући племиће у њиховим дворцима, али не и у црквама. Заправо, камерно извођење музике као израз истиче се управо да би се разликовало од црквеног, светог.
Појавом опере у 17. веку, камерне групе постајале су све веће, све док у 18. веку нису настали класични оркестри које ми данас називамо камерним да бисмо их разликовали од симфонијских. Камерни оркестар данас има око 40 музичара: од 20 до 25 жичаних инструмената, плус парове дувачких (две флауте, два кларинета, две обое, два фагота...), бубњеве и удараљке. Симфонијски оркестар понекад има више од 100 извођача откако су композитори у 19. веку почели да праве све сложеније партитуре ■

ПОКУШАЈТЕ!

1

Покушајте да спојите свих 16 кружића са 6 правих линија, али тако да не подижете оловку са хартије и да се не враћате уназад ■

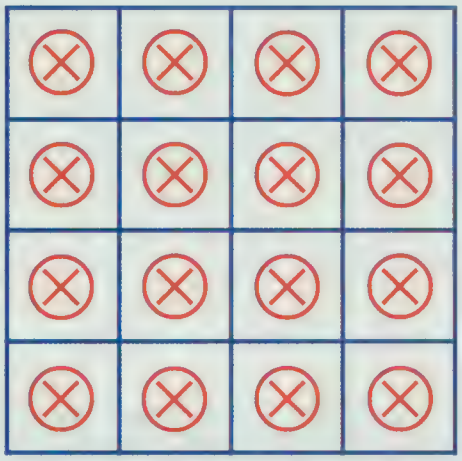

ТРИ ЛОВЦА

2

Колико на задатој слици видите квадрата, а колико дужи? ■

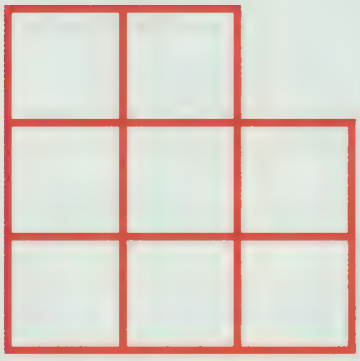

ТЕРАЗИЈЕ

3

На једном тасу теразија налазе се 4 веће куглице, а на другом 5 мањих. Укупна тежина свих куглица је 720 грама. Колика је тежина једне веће и једне мање куглице ако су теразије у равнотежи? ■

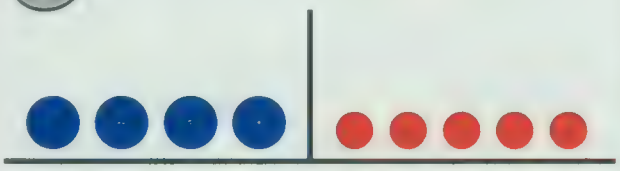

ПОЗОРИШТЕ

4

У једном разреду има 25 одсто девојчица. Кад су ученици тог разреда кренули у позориште, уместо једне ученице пошао је њен брат. Тако је у позориште кренула група ђака у којој је било 20 одсто девојчица. Колико у разреду има дечака, а колико девојчица? ■

ГАЈБЕ КРУШАКА

5

У три гајбе налази се 290 крушака. Ако се из прве гајбе узме 1/4 крушака, из друге 1/3, а из треће 1/2, у свакој гајби остаће једнак број крушака. Колико је на почетку било крушака у свакој гајби? ■

СВЕСКЕ И ОЛОВКЕ

6

Оловка кошта 1 динар, а свеска 5/2 динара. Ученик је купио неколико оловака и неколико свезака и платио укупно 10 динара. Колико је купио оловака, а колико свезака? ■

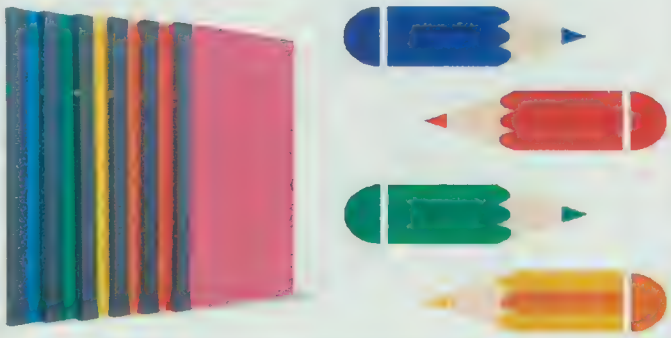

ИЧКЕ загонетке

ДВЕ ПОСУДЕ

7

Имате две посуде: једну запремине од 3 литра, а другу од 5 литара. На који начин можете само помоћу ових посуда да одмерите тачно 1 литар воде? ■

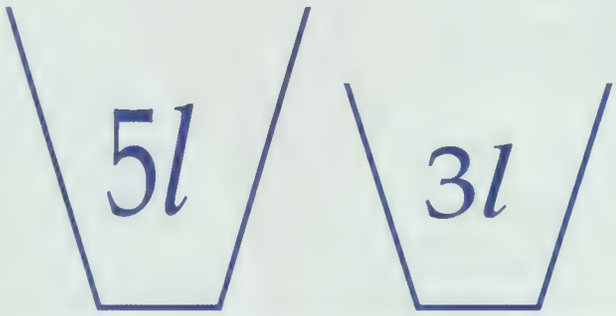

ВРТОВИ И КУЋИЦЕ

8

Кућицама 1, 2 и 3 одговарају редом вртови 1, 2 и 3. Повежите кућице стазицама са одговарајућим вртовима тако да се оне нигде међусобно не пресецају ■

ПИСМЕНИ ЗАДАТАК

9

На писменом испиту требало је решити 20 задатака. За сваки решени задатак ученик добија 4 поена, а за сваки нерешени губи 3 поена. Ако је на крају ученик имао 38 поена, колико је задатака решио? ■

ЗАМЕНИТЕ УПИТНИКЕ!

10

Уочите законитост и замените знак питања одговарајућим бројем ■

	5	15	6
	6	21	7
	11	33	6
	2	8	8
A	3	?	4
	12	12	2
	7	14	4
B	14	?	4
	5	10	4

Припрема
Радивоје
Грбовић

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

ШТА ЈЕ УЗРОК НАСИЛНОГ ПОНАШАЊА?

НЕ ЉУТИ СЕ, ЧОВЕЧЕ!

Извештај Светске здравствене организације узнемирава и упозорава: широм наше планете насилно понашање један је од главних узрока превремене смрти особа између петнаест и четрдесет четири године. Додатно забрињава што је међу најмлађим становницима Земље насиље у све већем порасту. Изгледа да су људи због нечега све гневнији. Питање је само – због чега?

Обично се као узрок наводе телевизијски програм, новински извештаји, филмови страве и ужаса, превише испијених чаша... Зна се да алкохол заиста може да замагли свест и човека наведе да чини оно

Моја основна намера је да будем професионалац и да га УБИЈЕМ.

Мајк Тајсон
амерички боксер у тешкој категорији (рођен 1966)

што иначе не би урадио кад је трезан. Повика се диже и на многобројне рачунарске игрице које се заснивају на вештини савладавања и уништења противника. Научници не деле мишљење јавности.

Психолози с америчког Универзитета у Индијани 2002. године урадили су подробну студију и дошли до закључка да ће напраситост и гнев испољити само они млади који су већ склони насилничком понашању, а не они који су се поистоветили с ликовима из рачунарских игрица или све популарнијих филмова који славе бруталност и необуздану силу.

Насилници стварају насилнике

Психолог Џон Мекгинли, управник одбора државних болница у Шкотској, такође сматра да је прецењен и погубан утицај алкохола или наркотика.

– Пиће или дрога не изазивају насиље – каже Мекгинли. – Ти опијати само утичу на човекову вољу и онемогућавају да контролише своје понашање. До сада још нико није научно доказао да спољашње околности човека чине грубијаном.

Иако нема сасвим јасан одговор на питање због чега је нека особа гневна, Џон Мекгинли сматра да за узроком треба трагати у најранијем детињству и условима у којима је особа одрасла и васпитавана. Он верује да се насилничко понашање учи. Јер, како наводи, обично се испостави да је човек који испољава несхватљив бес одгојен у породици у којој је постојало насиље и у којој је он емотивно и физички злостављан.

Због чега су појединци склони незамисливо суровим поступцима? Да ли се бес потхрањује рачунарским игрицама и филмовима страве и ужаса или је гнев урођен и учи се у најранијем детињству?

Да ли се деца заиста „уче" насиљу?

Истраживања показују да грубијан не мора обавезно да потиче из породице у којој је био злостављан, напротив. Човек може да постане такав и због спољашњих околности и окружења које му је наметнуто.

Тим психолога са Стенфорд универзитета у Калифорнији 1971. године извео је необичан оглед. Одлучили су да у подруму зграде факултета створе услове који су по свему подсећали на прави затвор. Студентима добровољцима подељене су улоге затвореника и чувара. Психолози су добровољце врло пажљиво и смишљено одабрали. Били су то студенти који су на тестовима показали прилагодљивост, психолошку стабилност и, што је најважније, нису имали историјат породичног насиља.

И шта се догодило? Поједини „затвореници" већ другог дана доживели су такав стрес да су их сместа пустили кући. Они који су остали у ћелијама одједном су почели да се понашају сасвим непримерено. Уместо слободне воље, преко ноћи су се толико уживели у улогу затвореника да су бес-

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

- У једном истраживању 1998. године дошло се до поражавајућег закључка да је током везе једна трећина Американки доживела лакше или теже злостављање партнера.
- Статистика наводи да се убиство нашло на трећем месту на листи узрока смрти Афроамериканаца у узрасту од десет до двадесет четири године. Међу Хиспаноамериканцима је на другом месту ■

Победа која се освоји насиљем ТРЕНУТНА је и равна је поразу.

Махатма Ганди
индијски политички и духовни вођа
(1869–1948)

поговорно почели да извршавају све наредбе, ма колико оне биле сурове и угрожавале њихову личност. А чувари? Кад су психолози схватили да су се они претворили у садисте и грубијане, оглед је нагло прекинут. Уместо да траје две недеље, како је планирано, окончан је после само шест дана.

Гени зла

Неки научници сматрају да узрок насиља треба потражити у генима. Наиме, у генима појединаца производи се ензим назван моноаминооксидаза (МАО). Он је изузетно

Ленокс Луис у мечу одржаном 2002. године борио се против Мајка Тајсона, боксера који је са двадесет година постао најмлађи шампион у тешкој категорији (1986). Иначе, Тајсон ће остати упамћен јер је због силовања одлежао у затвору три године, а потом је дисквалификован кад је противнику у рингу одгризао део ушне шкољке.

Ниједно друштво у коме деца одрастају с идејом да је насиље пожељно, не може да очекује да неће створити људе који ће поверовати да се НАСИЉЕ ИСПЛАТИ.

Маргарет Мид
амерички антрополог
(1901–1978)

ОЗАКОЊЕНО НАСИЉЕ

Да ли омиљеност бокса доприноси утиску да свет не само да одобрава грубост, већ и да је уздиже на пиједестал? Психолог Мекгинли један је од многих који се пита да ли има оправдања што је овај спорт уопште званично прихваћен. „Иако сам свестан да је људима који потичу из сиромашнијих средина бокс некада једини начин да зараде за живот и побегну из средине која им не пружа велике могућности, тешко је наћи оправдање зашто је овај изузетно груб спорт опстао у савременом добу."

Иначе, као што је добро познато, бокс је вештина која постоји скоро од памтивека. На пећинским сликама откривеним на подручју Африке види се да је на овом континенту бокс био познат три хиљаде година пре наше ере. У Кини се за овај спорт зна још од 12. века пре наше ере. У древном Риму боксовање робова до те мере је постало омиљено да су и слободни људи почели у њему да учествују и уживају све док Јулије Цезар (27. пре н. е–14) није дигао глас и наредио да таква врста надметања није примерена господи. Бокс је у Риму званично забрањен 500. године.

Противници бокса наводе да је то једини спорт у коме се свесно улази у окршај с намером да се противнику нанесе повреда. То се и догодило Мајклу Вотсону и Џералду Меклилану, двојици боксера који су у рингу задобили тешка оштећења мозга. И пре овог случаја Америчко медицинско удружење тражило је 1983. године да се бокс забрани. Професионални бокс иначе је забрањен на Куби, Исланду, у Ирану, Северној Кореји, Норвешкој и Шведској ■

УЗРОЦИ ГНЕВА

Због чега се нека особа насилно понаша?

УЗРОК	РАЗЛОГ	СТАТИСТИКА
ГЕНЕТИКА	Научници сматрају да је недостатак или вишак ензима означеног као МАО–А могућ разлог насилног понашања појединца. Међутим, генетика не може да се сматра јединим узроком нечијег гнева. Најновија теорија наглашава да је због генетске мутације човек подложнији непримереном понашању, али да она не „рађа" насиље.	✓✓✓✓✓
ДЕТИЊСТВО	Научници попут Џона Мекгинлија верују да су људи који су склони насиљу емотивно незреле особе које су одрасле у породици у којој су бес и гнев били нормалан вид опхођења. Већина таквих људи у детињству је преживела различите врсте злостављања, од физичких и психичких до сексуалних.	✓✓✓✓✓
ОКРУЖЕЊЕ	Оглед који су извршили психолози са Стенфорд универзитета, укључивши само студенте који су на тестовима показали да су психофизички сасвим здрави, најбољи је доказ колико окружење може погубно да делује на појединца.	✓✓✓✓✓
АЛКОХОЛ	Много је доказа да људи који се одају пићу могу да испоље сасвим другачије и грубље понашање у поређењу с оним кад нису под дејством алкохола. Иако уз неколико чаша попусте „кочнице", алкохол не може да се наведе као узрочник насиља.	✓✓
ДРОГА	Све што је у вези с преношењем и трговином дроге везано је са злочиначком намером, али до сада није доказано да ће човек који ужива марихуану или хероин прерасти у насилника.	✓
РАЧУНАРСКЕ ИГРИЦЕ	Иако не престаје повика на разноразне рачунарске игрице које од учесника захтевају некад и најгору врсту окршаја на монитору, није доказано да то графичко насиље наводи младу особу да и сама постане насилник.	✓✓
ФИЛМОВИ	Исто као с рачунарским игрицама, још није сасвим јасно да ли је то што људи гледају филмове страве и ужаса довољно да се у њих толико уживе да и сами почну да се понашају као личности из филма.	✓✓

важан за искључивање појединих неуротрансмитера у мозгу који доводе до психолошких поремећаја.

Постоје две врсте МАО ензима означене са А и Б. Посебно је значајан МАО–А јер он утиче на смањење серотонина – хемијског састојка који игра важну улогу у неометаном сневању, нормалној телесној температури, сексуалности, (добром) расположењу и животној снази. Истраживања су показала да постоји веза између насилничког понашања и нивоа серотонина у телу човека.

– Код појединих примата и неких људи, изузетних грубијана, у телу се бележи неравнотежа у стварању серотонина – објашњава Робин Лавел-Беџ, директор одељења развојне генетике Националног института за медицинска истраживања у Лондону. – За сада су углавном рађена истраживања на животињама с мутираним МАО–А геном који смо означили „одговорним" за насилничко понашање. Мишеви и заморци код којих се до тада бележило сасвим уобичајено понашање, одједном су постајали веома необуздани и раздражени.

Робин Лавел-Беџ сматра да постоје два узрока човековог непримерено грубог понашања – средина у којој живи и генетска „грешка". Међутим, кад су му поставили питање да ли би тај генетски недостатак могао да се отклони, Лавел-Беџ врло је одлучан. Као и већина генетичара и он сматра да је једно открити узрок, а сасвим друго упустити се у недовољно истражене воде и генетским поправкама створити појединца по одређеном „рецепту". Нико од научника не жели да преузме улогу створитеља ■

В. С.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

- Серијски убица је, по мишљењу FBI, особа која је, рачунајући време кад се притаји, убила најмање троје људи. Човек који одједном убије више особа карактерише се као масовни убица. Разуларени убица, без заустављања, на различитим местима убије више људи.
- Израз „серијски убица" скован је кад су откривени Тед Банди који је, од 1974. до 1978. године, убио тридесет особа и Дејвид Берковиц за кога је утврђено да је од 1976. до 1977. убио шесторо људи ■

Насиље је последње уточиште НЕОБРАЗОВАНИХ.

Исак Асимов
амерички писац руског порекла (1920–1992)

РЕКВИЈЕМ

НАПИСАО МАРКО СТОЈАНОВИЋ
НАЦРТАО СРЂАН НИКОЛИЋ ПЕКА
ОБОЈИО МИЛАН АНТАНАСИЈЕВИЋ

III ДЕО

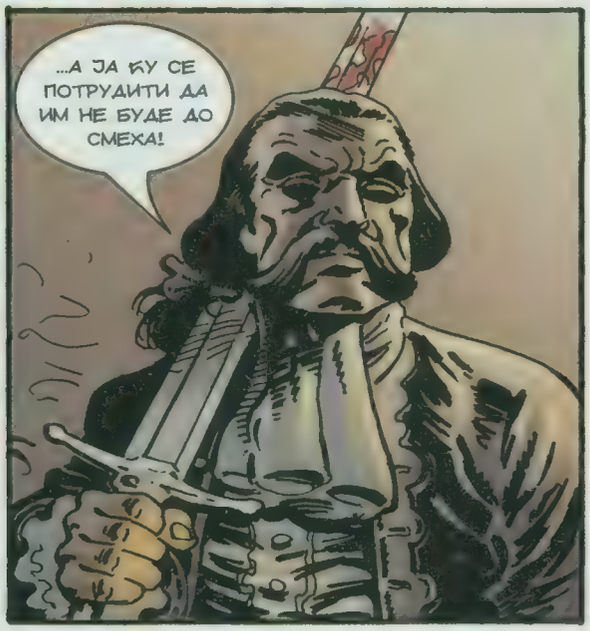

МА КОЛИКО СЕ ТРУДИО, НЕ МОГУ ДА ВИДИМ МУДРОСТ У ВАШИМ КОРАЦИМА, ЈОЗЕФЕ...

НАШИМ КОРАЦИМА, КАРЛЕ!

И У ТОМЕ ЈЕ, АКО ДОЗВОЉАВАТЕ, ВАША НЕВОЉА...
ВИ СЕ ТРУДИТЕ! ТО ЈЕ ГРЕШКА!

МИ НИСМО ОВДЕ ДА СЕ ТРУДИМО, НЕГО ДА УБИРАМО ТУЂЕ ПЛОДОВЕ... ДА УЖИВАМО!

ПЛЕМИЋИ?

ВАМПИРИ!

БЕЧ ЈЕ НАШ, КАРЛЕ! МОЈ И ВАШ! ДАТ НАМ ЈЕ ДА РАСПОЛАЖЕМО ЊИМЕ КАКО НАМ ЈЕ ВОЉА!
УПРАВО ТАКО, ДАТ! И, КАКО ЈЕ ДАТ, ТАКО МОЖЕ БИТИ И УЗЕТ...

...ЗАЈЕДНО С НАШИМ ГЛАВАМА! ГОСПОДАРЕВА НАРЕЂЕЊА БИЛА СУ ЈАСНА, ЈОЗЕФЕ! ПО СВАКУ ЦЕНУ ИЗБЕГАВАТИ ДА НАШИ ПОСЛОВИ ИЗАЂУ У ЈАВНОСТ!
КАРЛЕ, МОЛИМ ВАС! НЕМОЈТЕ МИ РЕЋИ ДА ТОГ ОРИЈЕНТАЛНОГ СИЛЕЦИЈУ УЗИМАТЕ ЗА ОЗБИЉНО!

САВ СЕ СТРЕСЕМ КАД СЕ СЕТИМ КОЛИКО ЈЕ БИО НЕОТЕСАН ПРОШЛЕ ГОДИНЕ У КЕЛНУ...
АКО БИСТЕ БИЛИ ЉУБАЗНИ...

А ЈА КАД СЕ СЕТИМ ШТА ЈЕ УРАДИО С БАРОНОМ ДЕ РИБИЗИЈЕМ И ГРОФОМ СЕН ЖЕРМЕНОМ, КАД СУ ОДБИЛИ ДА МУ СЕ ЗАКУНУ НА ВЕРНОСТ!

СУВИШЕ БРИНЕТЕ, КАРЛЕ!

НЕКО МОРА...

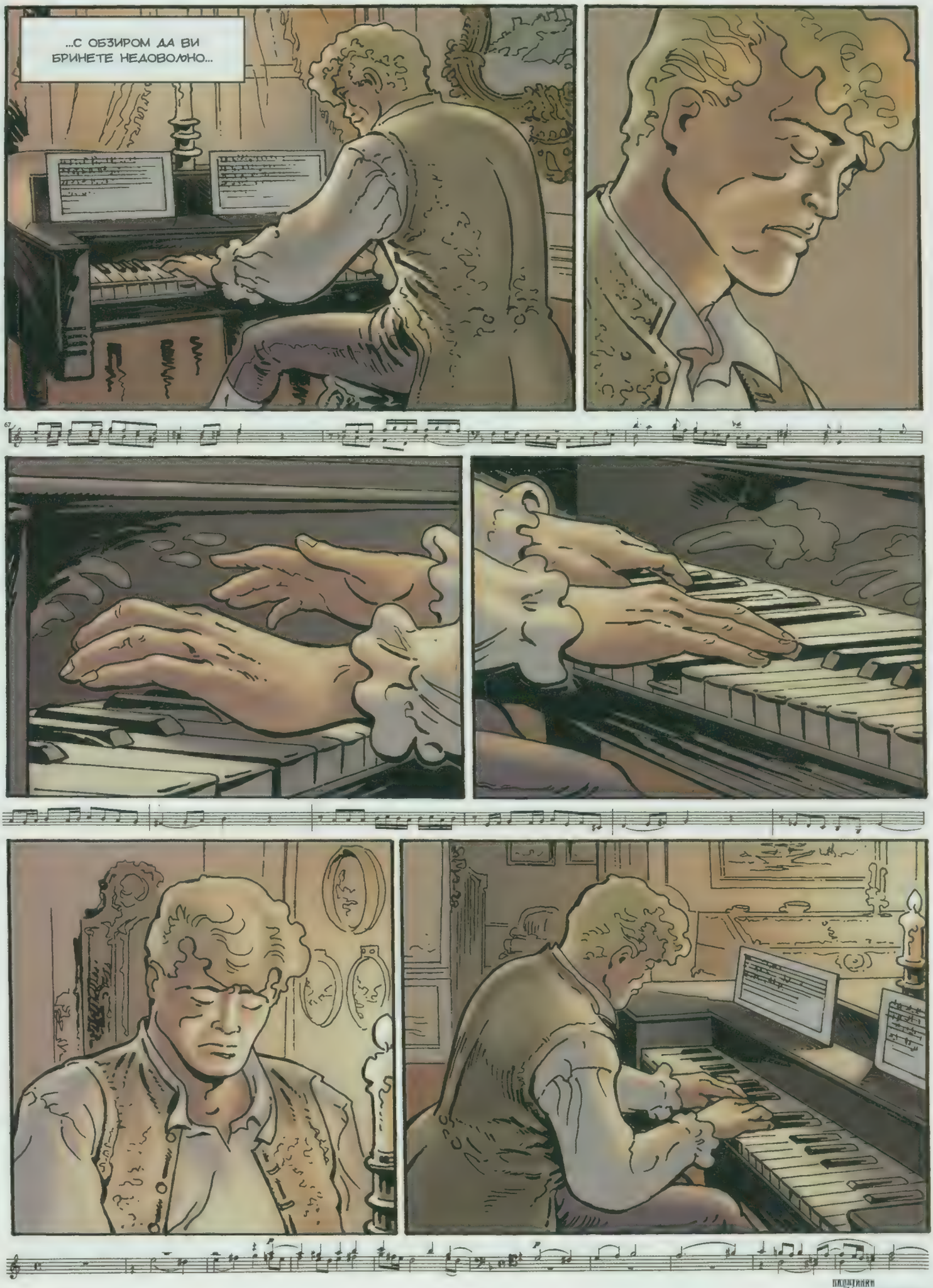
...С ОБЗИРОМ ДА ВИ БРИНЕТЕ НЕДОВОЉНО...

МОРАМ ПРИЗНАТИ ДА ЗВУЧИ ЗАДИВЉУЈУЋЕ!
ВЕОМА ЉУБАЗНО С ВАШЕ СТРАНЕ... АЛИ, НАЖАЛОСТ, НЕ И САСВИМ ИСКРЕНО! ДА ТО ЗАИСТА МИСЛИТЕ, НЕ БИСТЕ МЕ ПРЕКИНУЛИ!
У ПИТАЊУ ЈЕ ТЕК ИНТРОИТУС, УВОД... НО, ДА... БЕЗ ИКАКВЕ СУМЊЕ, ОВАЈ РЕКВИЈЕМ ЈЕ МОЈЕ НАЈБОЉЕ ДЕЛО!

...ШТЕТА ШТО ГА НИКАДА НЕЋУ ЗАВРШИТИ!

ПОНАВЉАМ ВАМ ДА ЈЕ ОД ВЕЛИКЕ ВАЖНОСТИ ДА ВИДИМО ГОСПОДИНА МОЦАРТА!

А ЈА ВАМА ПОНАВЉАМ ДА ГОСПОДИН МОЦАРТ ВЕЧЕРАС НЕ ПРИМА!

АКО БУДЕМ МОРАЛА ДА ПОНОВИМ ЈОШ ЈЕДНОМ...

...ВРИШТАЋУ, А ВИ ВИДИТЕ ШТА ЋЕТЕ!

ЧЕН...

КО ЈЕ УОПШТЕ ТАЈ МОЦАРТ?

НЕКИ КАЖУ МУЗИКАНТ, ДРУГИ КОМПОЗИТОР, ТРЕЋИ ДА ЈЕ ГЛАС БОЖИЈИ НА ЗЕМЉИ...

НЕ МАРИМ МНОГО ЗА МУЗИКУ... А И ГОСПОД МИ ЈЕ БЕЗ РЕЧИ И БЕЗ СВИРКЕ ПРИЛИЧНО ЈАСНО РЕКАО ШТА ЈЕ ИМАО ЈОШ ПРЕ ЧЕТИРИСТО ГОДИНА!

ГОСПОДАР ХАЈНЦ ТВРДИ ДА ЈЕ МОЦАРТ У ОПАСНОСТИ, И ЈА МУ ВЕРУЈЕМ...

ОВОЈ ГЊИДИ?

ВАМПИРИ ИМАЈУ НЕЗАВРШЕНА ПОСЛА С МОЦАРТОМ! ТО НИЈЕ ДОБРО ЗА ЊЕГА!
ДА, ТО САМ ХТЕО ДА ПИТАМ... А КАКВИХ ТИ ПОСЛОВА ИМАШ С ВАМПИРИМА?

НЕЗАВРШЕНИХ!
ШТО, НАГАЂАМ, НИЈЕ ДОБРО ЗА ЊИХ?

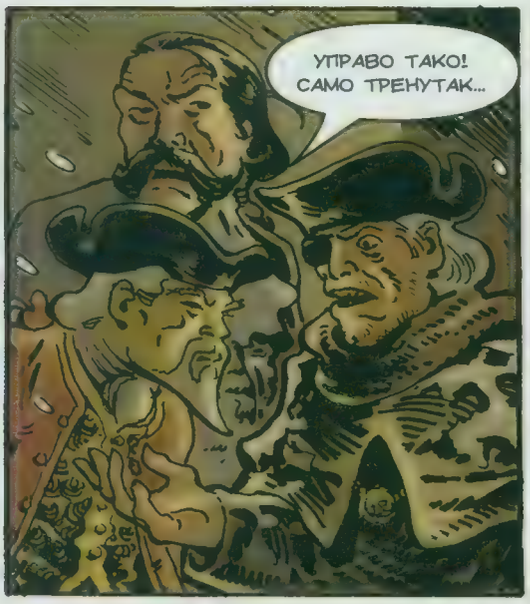
УПРАВО ТАКО! САМО ТРЕНУТАК...

ИЗВРСНО! ИЗВОЛИ, ДОБРИ ЧОВЕЧЕ!

ЛОША ДЕЛА ПРИВЛАЧЕ ЛОШЕ СТВОРОВЕ! ДОБРА ДЕЛА, ПО ТОЈ ЛОГИЦИ, ПРИВЛАЧЕ ДОБРЕ!

НЕВОЉА ЈЕ СА ОНИМА ШТО СЕ ОПИРУ ДЕФИНИЦИЈИ, ТЕШКО ЈЕ ПРИВУЋИ ОНЕ ШТО НИСУ НИ ТАМО НИ ОВАМО! ТАКО, УЗ ЖЕЉУ ДА СЕ УСПОСТАВИ ВЕЗА, ТРЕБА УЧИНИТИ ДОБРО ДЕЛО...
МРТАВ ДО ЗОРЕ...

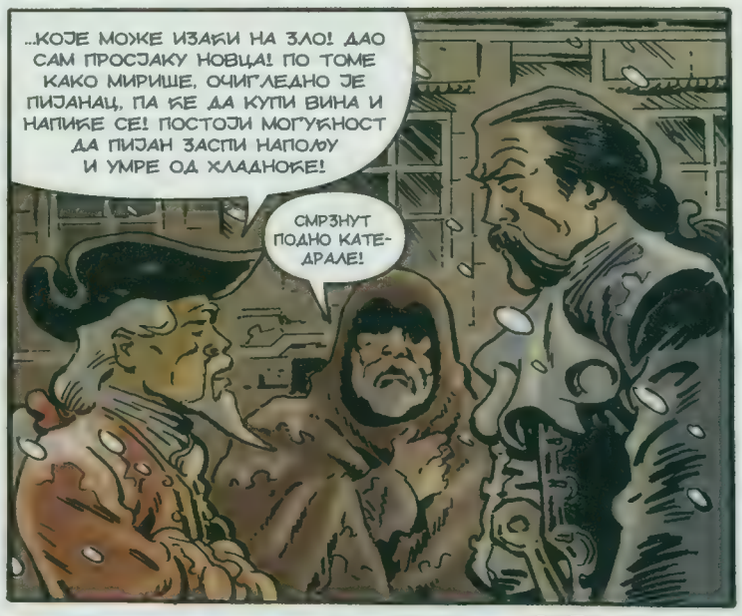
...КОЈЕ МОЖЕ ИЗАЋИ НА ЗЛО! ДАО САМ ПРОСЈАКУ НОВЦА! ПО ТОМЕ КАКО МИРИШЕ, ОЧИГЛЕДНО ЈЕ ПИЈАНАЦ, ПА ЋЕ ДА КУПИ ВИНА И НАПИЋЕ СЕ! ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА ПИЈАН ЗАСПИ НАПОЉУ И УМРЕ ОД ХЛАДНОЋЕ!
СМРЗНУТ ПОДНО КАТЕДРАЛЕ!

СТВАР НИЈЕ У ТОМЕ ШТО НИСАМ НИ ДОБАР НИ ЗАО, НЕГО САМ, КАО И СВИ ОСТАЛИ, ЈЕДНО И ДРУГО... АЛИ У МНОГО ВЕЋОЈ МЕРИ ОД ЊИХ!
ПРОГЛАСИЛИ СУ МЕ ЗА СВЕШТЕНИКА, ПО МЕНИ НАЗВАЛИ МАГИЈУ, НУДИЛИ МИ ПРЕСТОЛЕ...
А ОНИ?

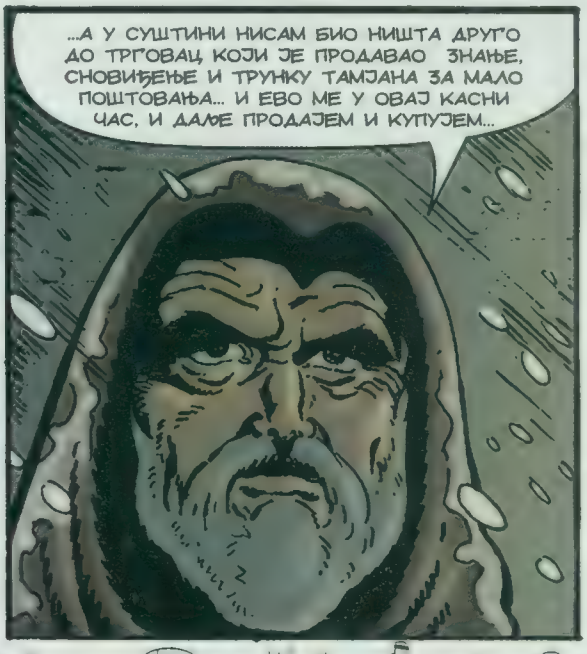
...А У СУШТИНИ НИСАМ БИО НИШТА ДРУГО ДО ТРГОВАЦ, КОЈИ ЈЕ ПРОДАВАО ЗНАЊЕ, СНОВИЂЕЊЕ И ТРУНКУ ТАМЈАНА ЗА МАЛО ПОШТОВАЊА... И ЕВО МЕ У ОВАЈ КАСНИ ЧАС, И ДАЉЕ ПРОДАЈЕМ И КУПУЈЕМ...

ТРГУЈУЋИ, НЕКЕ ИСТИНЕ ПРОСЕЈАО САМ КРОЗ СИТО ЕОНА: СВАКА РОБА ИМА СВОЈУ ЦЕНУ!
РЕЦИ!

ОВА МАПА! ЖЕЛИШ ЛИ ОДОГОВОР, УЗЕЋЕШ ЈЕ И ЧАШЋУ, ШТО ТИ У ИСТИ МАХ КРЧИ И ПРЕЧИ ПУТ, ЗАЈАМЧИТИ ДА ЈЕ НЕЋЕШ ПРОДАТИ НИ ДАРИВАТИ, УНИШТИТИ НИТИ У ТОМЕ БИЛО КОМЕ ПОМОЋИ!

ШТА МИСЛИШ ТИ, МАТОРИ, ДА СМО СИСАЛИ ВЕСЛА, ДА МОЖЕШ ДА НАМ УВАЛИШ МАЧКУ У ЏАКУ!? НЕМА ШАНСЕ!
КУНЕМ СЕ!

ИСТРАЈЕШ ЛИ СТАЗОМ ПО КОЈОЈ ХОДИШ, СРЕШЋЕШ ОНОГ КОГА ТРАЖИШ! МАЊЕ ПУТА НО ШТО ЖЕЛИШ, ВИШЕ НО ШТО ЈЕ ТО ЊЕМУ ПО ВОЉИ! КАДА СЕ БУДЕТЕ СРЕЛИ ПОСЛЕДЊИ ПУТ, БИЋЕ ТО У ВРТЛОГУ ЧЕЛИКА И РЕЦИ КРВИ... ИЗ СМРТИ, ИСКОРАЧИЋЕ САМО ЈЕДАН!
ТО НЕЋЕШ БИТИ ТИ!

РЕКЛО БИ СЕ ДА ЈЕ ТИМЕ СВЕ ОБАВЉЕНО, ЗАР НЕ? ОПЕТ, НЕКАКО СЕ НЕ ЧИНИ САСВИМ ИСПАРАВНИМ! ЗАИСТА СИ ПЛАТИО ВИСОКУ ЦЕНУ ЗА ЛОШУ ВЕСТ...
ПА, ДОБРО!

НЕ ЗНАМ ЗАШТО ЋУ ОВО РЕЋИ, ЈЕР ЗНАМ СВЕ ШТО ВРЕДИ ЗНАТИ, ПА И ТО ДА ВАМА НЕ ВРЕДИ ГОВОРИТИ...
ОНИМА КОЈЕ ЈЕ НЕСРЕЋА САСТАВИЛА, МА ШТА ОНИ УРАДИЛИ, СРЕЋА НИЈЕ СУЂЕНА: НЕ МОГУ СЕ ЗАТВОРИТИ ВРАТА КОЈА НИКАДА НИСУ ОТВОРЕНА!

ДУШМАНИ СУ ОНИ ОДВАЈКАДА, ВАТРА И ЛЕД, АЛ' ВАЉДА ПРВИ ПУТ НЕСТРПЉИВО ПУЦКЕТАЈУ У ИСТИ ГЛАС: НЕЧАСТИВОГ НЕ ТРЕБА ЧАСТИТИ! ОН УЗИМА САМ И ШАКОМ И КАПОМ!

ОД ГЛУПОСТИ НИКО НИЈЕ ИМУН, АЛИ ЈЕ ОД ДРУГИХ ВЕЋА БУДАЛА ОНАЈ КОЈИ ВЕРУЈЕ ДА МУ ЈЕ, САМО ЗАТО ШТО ВЕРА РАДИ О ГЛАВИ, НЕВЕРА СКЛОНА: КАПИЈА ЈЕ КАПИЈА, ЧАК И КАД НЕ ВОДИ НИКУДА!
ЈАО ОНОМ КО ЗАВИСИ ОД ПОМОЋИ БЕСПОМОЋНИХ: НЕБЕСА МОРИ ЖЕЂ, МОРА СУ У ПЛАМЕНУ!

ТРГОВЦИ ЈОШ ВЕЛЕ: НАЈКВАРЉИВИЈА ОД СВЕ РОБЕ ЈЕ ЧОВЕК...

УЗ УМЕЋЕ КОМУНИКАЦИЈЕ, ОВОМЕ ФАЛИ И НЕКА ДАСКА У ГЛАВИ!
ТО ЈЕ МОГУЋЕ, ЧАК ВЕРОВАТНО!

ОНО ШТО ЈЕ ПАК СИГУРНО ЈЕСТЕ ДА ЈЕ ОН БИО ТАЈ КОЈИ ЈЕ ПОД СВЕТЛОМ ВИТЛЕЈЕМСКЕ ЗВЕЗДЕ ПРВИ ДАРОВАО ТЕК РОЂЕНОГ НАЗАРЕЋАНИНА...

ПРВИ ПУТ САМ ВИДЕО МРТВОГ ЧОВЕКА КАД МИ ЈЕ УМРО ОТАЦ! БИО САМ ТАМАН ТОЛИКО ОДРАСТАО ДА СЕ ОД МЕНЕ ОЧЕКИВАЛО ДА ДО ЗОРЕ СТОЈИМ ПОРЕД ЊЕГОВОГ ОДРА И ТАМАН ТОЛИКО ДЕТЕ ДА САМ СЕ ГУШИО У СУЗАМА И ЈЕЦАО ЦЕЛУ НОЋ!
ПРЕД ЗОРУ МИ ЈЕ ПРИШАО УЈАК КОЈИ ЈЕ СЛОВИО ЗА МУДРОГ ЧОВЕКА, ПОМИЛОВАО МЕ ПО ГЛАВИ И РЕКАО ДА НЕ ТРЕБА ДА ПЛАЧЕМ...
...ЈЕР ЈЕ СМРТ ОНО ШТО ДАЈЕ ВРЕДНОСТ ЖИВОТУ!
ЗВУЧАЛО ЈЕ ПАМЕТНО, ПРОЖИВЉЕНО, НАЈВАЖНИЈЕ ОД СВЕГА - ЗВУЧАЛО ЈЕ ИСТИНИТО! ПРЕСТАО САМ ДА РИДАМ!
ОД ТАДА ЈЕ ПРОШЛО МНОГО ВРЕМЕНА... НИСАМ БИО ГЛУП, АЛИ МИСЛИМ ДА САМ ДО САДА ПОСТАО ПАМЕТНИЈИ!
ПОШТОВАНИ ПУТНИЦИ, ДАМЕ И ГОСПОДО, ИЗВИЊАВАМ СЕ ЗБОГ ОВОЛИКОГ КАШЊЕЊА, АЛИ СНЕГ...

А ШТА СЕ ТУ МОЖЕ? НЕ ЖАЛИМ СЕ, УЖИВАО САМ У ПУТОВАЊУ... И У ПРИЈАТНОМ ДРУШТВУ!
ЗАИСТА НЕ СХВАТАМ ЗАШТО ЉУДИ, ПОГОТОВО ОДНЕДАВНО, ПРИДАЈУ ТОЛИКУ ВАЖНОСТ БРЗИНИ! САМО ИМ ЈЕ БРЗИНА НА ПАМЕТИ, КАО ДА ЈЕ ОНА ЦИЉ...
ЈЕДНА ОД СТВАРИ КОЈЕ СУ МИ У ТОМЕ ПОМОГЛЕ БИЛА ЈЕ НОЋ КОЈУ САМ ПРОВЕО УЗ САМРТНУ ПОСТЕЉУ ТОГ МОГ УЈАКА!
...А НЕ ПУКО СРЕДСТВО!
ВЕЋ ЈЕ БИО ВЕОМА СТАР, АЛИ ЈЕ УПРКОС ТОМЕ ДРХТАВИМ РУКАМА ДИВЉАЧКИ СТЕЗАО МОЈУ РУКУ МОЛЕЋИ МЕ УПОРНО ДА ГА НЕ ДАМ, ДА НЕ ДОЗВОЛИМ ДА УМРЕ!

ПОНОВИО САМ МУ ОНО ШТО МИ ЈЕ НЕКАДА РЕКАО ПОРЕД ОДРА МОГ ОЦА... НИЈЕ ПРЕСТАО ДА ПЛАЧЕ!

СХВАТАТЕ ЛИ, ОНИ УНУТРА СУ ПРЕКАЉЕНИ РАТНИЦИ, СВИ ДО ЈЕДНОГ! ВЕТЕРАНИ РАТОВА ПРОТИВ ЧЕЉУСТИ, НАОРУЖАНИ ДО ЗУБА И ПРЕДВОЂЕНИ ХАЈНРИХОМ МЕРЦЕРОМ, БЕЗ ИКАКВЕ СУМЊЕ НАЈБОЉИМ МАЧЕМ У ДУГОЈ ИСТОРИЈИ БЕЧА! ОНИ НАПРОСТО НЕ ЗНАЈУ ЗА ПОРАЗ!

А КОЛИКО ИХ ИМА?

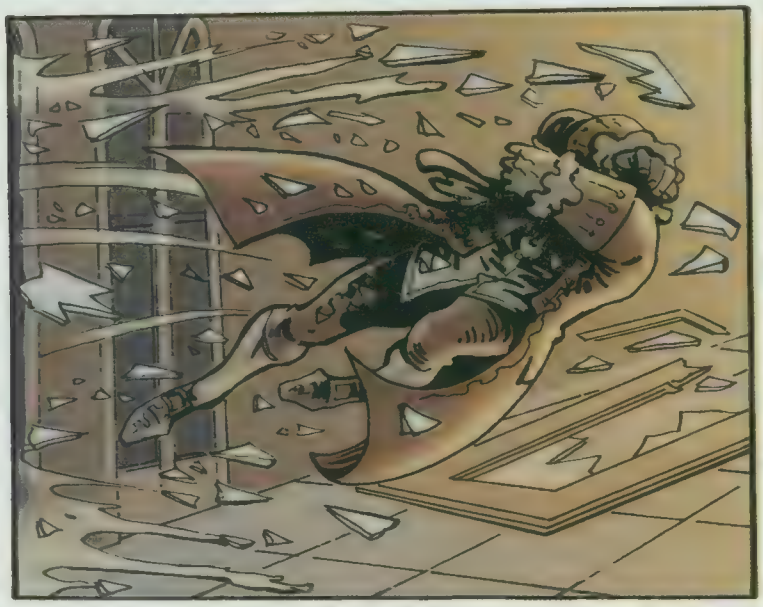

КРАЈ У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

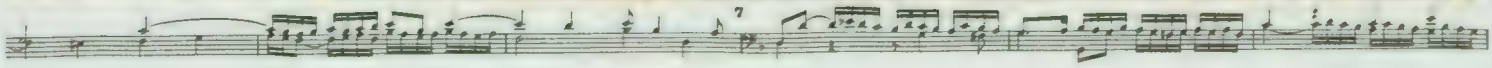

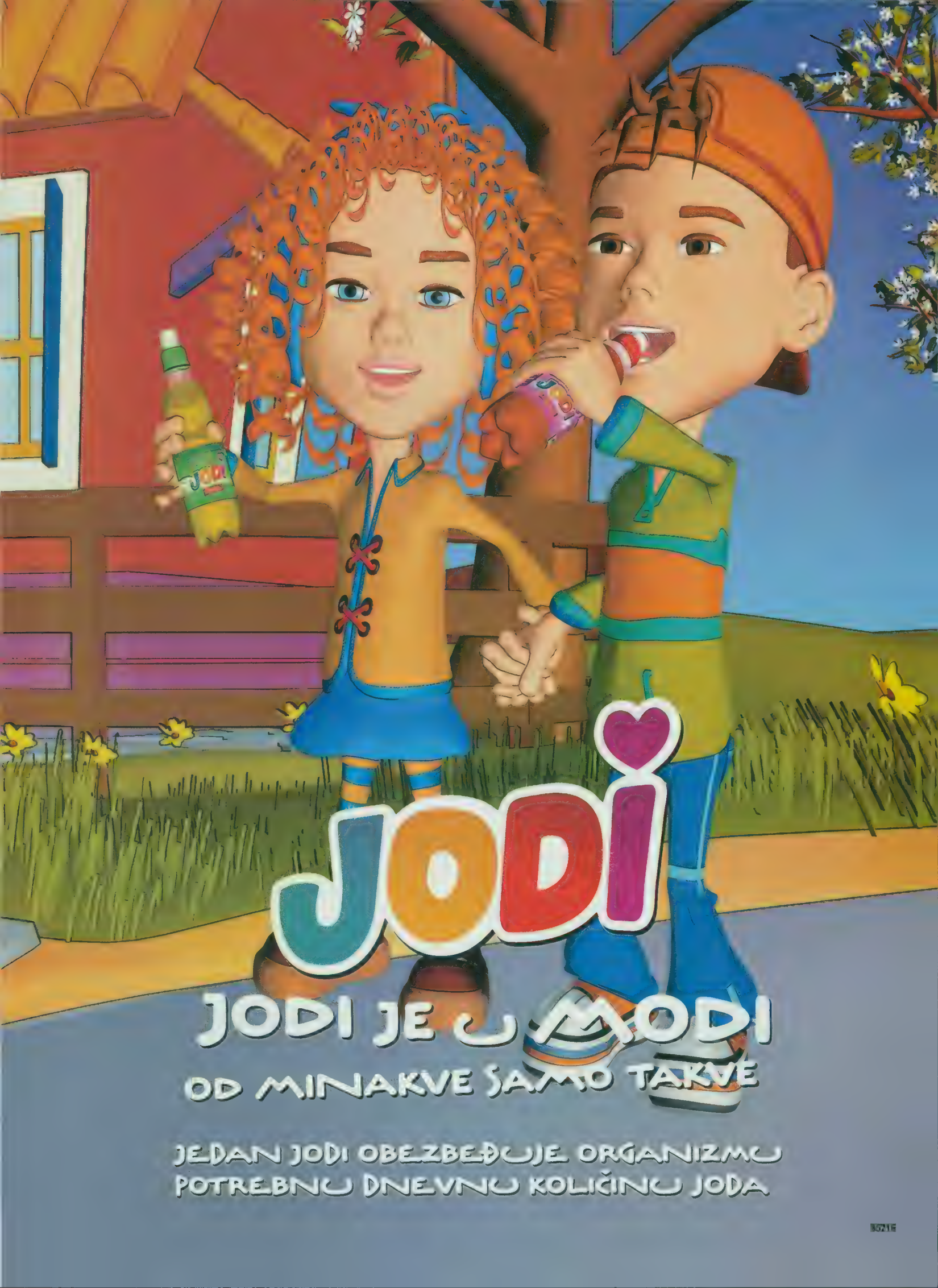
JODI
JODI JE U MODI
OD MINAKVE SAMO TAKVE
JEDAN JODI OBEZBEĐUJE ORGANIZMU
POTREBNU DNEVNU KOLIČINU JODA

ЕНИГМАТИКА

АНАГРАМНА ПИТАЛИЦА

Које
је пасмине
овца
чији
су ово
ЈАГА(Њ)ЦИ? ■

УКРШТЕНИЦА

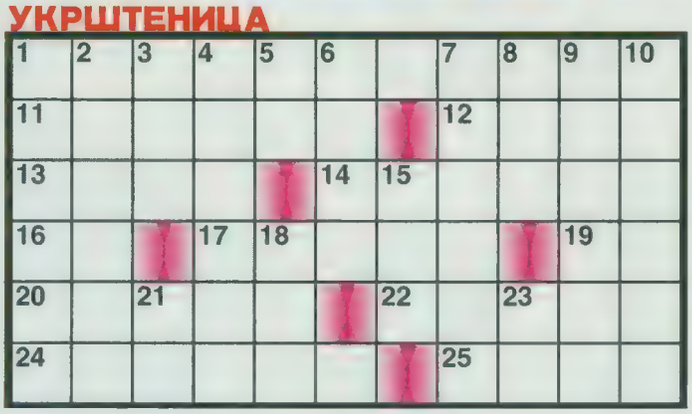

ВОДОРАВНО: 1. Особина људи који су успешни у многим областима, **11.** Одевни предмет, **12.** Сразмера, **13. Воћка на слици 1, 14.** Врста птице (мн.), **16.** Два сугласника, **17.** Радиоактивни хемијски елемент, **19.** 22. и 30. слово азбуке, **20.** Огањ, **22.** Кула, **24.** Лучна кост, **25..** Име фудбалера Савељића ■

УСПРАВНО: 1. Воћка на слици 2, 2. Река у Македонији и Грчкој, **3.** Дуг временски период, **4.** Највећа пустиња на свету, **5.** Иницијали писца Мана, **6.** Повећавање, **7.** Некадашњи боксер, Кен, **8.** Река у Русији, **9.** Члан затворене верске групе, **10. Воћка на слици 3, 15.** Физичар, Џејмс, **18.** Овог тренутка, **21.** Иницијали глумца Круза, **23.** Јапанска миља ■

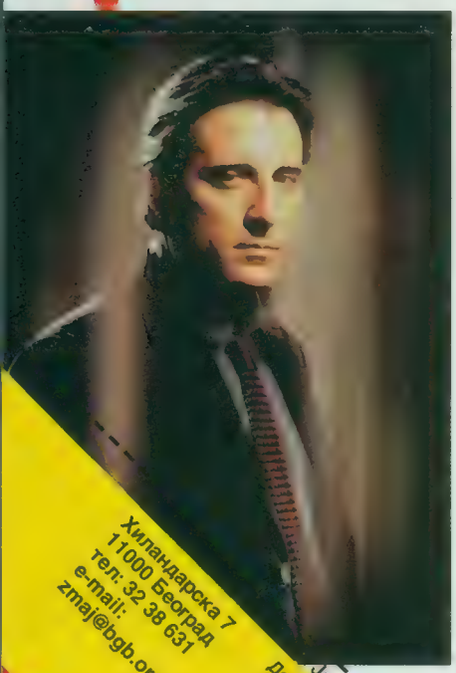

ГЛУМАЧКА ОСМОСМЕРКА

С	И	Л	И	В	С	О	Д	Н	О	М	Л	Е	Б	Р	А	Н	А
Т	В	Г	Е	И	Н	И	К	О	Л	С	О	Н	Х	Е	Н	К	С
А	Р	Е	Г	С	Д	А	Р	Л	Р	С	А	Р	Е	Д	Н	А	Б
Л	Р	А	Ј	Е	А	У	С	Е	А	Х	Н	Ф	Р	Ф	К	С	Р
О	Л	И	В	З	Н	Р	В	Д	Н	И	А	А	Е	О	Л	В	И
Н	Р	И	Б	О	И	О	Н	Т	Т	О	Т	Р	Н	Р	У	И	Џ
Е	Т	И	Т	Ј	Л	О	Т	Р	С	О	К	Е	Т	Д	Н	Р	И
О	Т	Л	Н	Г	Ф	Т	А	И	И	И	Р	Л	С	Т	И	М	С
И	А	А	Р	Е	Б	М	А	Л	К	О	Б	Р	О	С	Н	А	Н
Д	Е	П	А	Р	Д	Ј	Е	Ј	И	В	А	Л	К	В	Е	Ј	Д

У осмосмерци нађите презимена познатих глумаца из пописа. Неискоришћена слова, читана редом, дају презиме глумца са слике (Енди).

БАНДЕРАС, БЕЛМОНДО, БИТИ, БРАНА, БРИЏИС, БРОСНАН, ВИЛИС, ВУДС, ГЛОВЕР, ДАЛТОН, ДЕ ВИТО, ДЕЛОН, ДЕ НИРО, ДЕПАРДЈЕ, ЕЛИОТ, ИСТВУД, КВЕЈД, КИТОН, КЛАВИЈЕ, КЛУНИ, КОНЕРИ, КОСТНЕР, ЛАМБЕР, МАРТИН, НЕРО, НИКОЛСОН, РАСЕЛ, РЕДФОРД, РЕНО, РИВС, СИГАЛ, СМИТ, СВЕЈЗИ, СТАЛОНЕ, ТРАВОЛТА, ФАРЕЛ, ФОНДА, ХАРТ, ХЕНКС ■

Хиландарска 7
11000 Београд
тел: 32 38 631
e-mail:
zmaj@bgb.org.yu

Јова Змај"
Дечије одељење Библиотеке града Београда свим читаоцима „Политикиног Забавника" који са собом понесу купон даје попуст приликом уписа од 33 одсто.
Дођите, дружите се с нама, учите, забавите се, радујте се, откривајте светове који су вам мало знани а који вас могу одвести незнано куда...

БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА

33%

СКАНДИНАВКА

					МЛАДИ СПОРТИСТА СА СЛИКЕ	СМЕТАЊЕ, СПРЕЧАВАЊЕ У НАМЕРАМА	ФРАНЦ. ФИЗИЧАР ЛУЈ ЕЖЕН	ГЛАВНИ САСТОЈАК МАСНИХ УЉА	БИВ. ПОРТУГАЛСКА КОЛОНИЈА У КИНИ
				ЈЕДНОЧЛАНИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗ					
				ПОЛУПАРАЗИТСКА ТРОПСКА БИЉКА					
				ЛЕЛЕКАЊЕ					
				ОСНОВНА ТАРИФА (скр.)			И. А. / ВЕЧИТО		
	БОЦНУТИ РЕЧИМА	АМЕР. ГЛУМАЦ ПИТЕР	ЈЕДНАКО	ПРАВО / ВОЛТ					
СПОРТ СПОРТИСТЕ СА СЛИКЕ								БОРИЛАЧКИ СПОРТ	НАПУСТИТИ НЕКО МЕСТО
ГРЧКА БОГИЊА ЗОРЕ				МЛАДИЋ, МОМАК / ЦИРКУС. БОРИЛИШТЕ					
ИЛУСТРАТОР						ШАВ НА ЧАРАПИ / ГЛУМИЦА СПЕЛИНГ			
НЕУТРОН		ВЕШТИ ГОВОРНИЦИ / ЧОКОТ							
24. И 22. СЛОВО АЗБУКЕ			ГЛЕ, ЕТО, ЕНО / ЕГИПАТ				А. Ћ. / ПРВАК, ШАМПИОН		
ПРИПРЕМАТИ СЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ									
ИЗДВОЈИТИ СЕ ИЗМЕЂУ ДРУГИХ									

ДОПУЊАЉКА

Напишите име од четири слова које завршава прву, а започиње другу реч. Тражене речи су заједничке именице у номинативу једнине ■

Б (- - - -) Р

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

					О					И				
				А										
														Е
								Х					О	

У означена поља упишите име и презиме возача „Формуле један" са слике. Укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа и уцртавајући црна поља која недостају.

АД, АЛ, АЛАТ, АНТИЛОПА, БРУС ЛИ, ВРАБАЦ, ЕДИ, ИБИС, ИИ, ИЛАРХ, ИНХАЛАТОР, ИРНА, ИТА, ЈАНА, КВАР, КОТЕ, МАРТ, МАТ, МАТИ, НОНА, ОКЕАН, ОМСК, ОРЛОВАТ, ПАСТОРАЛА, ПИ, ПОБРАТИМИТИ, РАИСА, РУБ, РУДА, СВОД, СКРАМА, СМОТРА, СТУБ, ТАМАРИС, ТАРАЦО, ТАС, ТАСМАНИЈА, ТИКЕР, ХРТ ■

Решења на страни 65

Mobimania 4621

KORISNIČKI CALL CENTAR:
radnim danom 10-16
011 3971 545

SMS Kontakt centar : Pošaljite nam vaše komentare i pitanja sms-om na 4634. Cena 5 din+pdv.

Kompletan izbor sadržaja na mobilnom WAP sajtu
wap.melodije.net

MULTIMEDIJA EROTIKA IGRE MELODIJE LINKOVI

MELODIJE
MP3, REAL AUDIO

HITOVI
6069 Nelly Furtado - Say It right
6070 Akon - Don't Matter
6071 Beyonce - Bautiful Liar
6047 Indy - Bato bre HIT
6062 Dejan Matic - Niko i neko HIT
6050 Poludela - Tanja Savić
6066 Marija Šerifovic - Molitva HIT
2670 Blizanci - Laki
6061 Blizanci - Tuto kompleto
6063 Koktel bend - Drugarice
6064 Milica Todorović - Zašto cura sedi sama
6065 Ana Kokic - Svejedno HIT
6056 Gwen Stefani - The Sweet Escape
6057 Beyonce - Irreplaceable HIT
6058 Justin Timberlake - My Love
6059 Eminem - Smack That HIT
6060 Eric Prydz & Floyd - Proper Education
6049 Mrgude-Slavica Ćukteras
2217 Kolo Vlaško - Tradicionalne
6001 Ana Nikolić - Romale Romali
2569 Sergej Ćetković - Pogledi u tami
6052 Sve je na prodaju-Saša Matić
2611 Amadeus - 100 posto
6029 Tina - Kabrio porše
6025 Flamingosi - Lumperaj
6024 Hriste Bože - Tema iz Kosovskog boja
2672 PussyCat Dolls - Buttons
6027 Goga - Gaćice HIT
2050 Muzika iz filma - Otpisani
6000 Flamingosi - Ludi Letnji Ples
2564 Muzika iz filma - Nesanica

ZABAVNA
6067 Negativ - Prava Stvar
6068 Blizanci - Mambo Jumbo Serbiano
2601 Đogani - Jagode sa šlagom
2530 Đogani - Čekaj me kod kolima
2630 Funky G - Ponovo
2573 Dado Glišić - Sto bespuća
2529 Amadeus Band - Mesec dana
2385 Tijana Dapčević - Ona to zna
2634 Dado Glišić - Dišem al nisam živ
6028 Luis - Opa opa
2527 Trubači sa Guče - Lane moje
2607 Željko Joksimović - Michelle
2605 Željko Joksimović - Crnokosa
2512 Tijana Dapčević - Sve je isto ...
2617 Amadeus - Lažu te

TRADICIONALNE
2286 Marš na Drinu - Tradicionalna
2090 Hej sloveni - Himna
2216 Kolo Užičko - Tradicionalne
2410 Jos ne sviće rujna zora - Tradicionalna
2287 Moravac - Tradicionalna
2256 Zajdi zajdi - Tradicionalne
2252 Makedonsko devojče - Tradicionalne
2255 Tamo daleko - Tradicionalne

NARODNA
2616 Saša Matić - Ruzmarin HIT
2535 Viki Miljković - Mahinalno
6055 Luis - Slike u oku HIT
6042 Stoja - Od splava do splava
2534 Seka Aleksić - Dođi i uzmi me
2627 Stevan Andelković - Blesava
2655 Tina - Zaljubljena HIT
2610 Mina - Muziku pojačaj
2615 Milica Todorović - Uporedi me
2625 Milica Todorović - Reci ja
2452 Tina Ivanović - Bunda od nerca
2620 Mile Kitić - Luda devojko
2590 Aco Pejović - Taksi
2641 Blizanci - Jednom Pokidano
2631 Jovana Pajić - Bmw
2515 Tanja Savić - Tako mlada
2589 Aco Pejović - Opušteno
2411 Darko Filipović - Ona, ona
6039 Indira Radić - Bio si mi sve
6018 Marko Bulat - Laž
6016 Jovana Pajić - Tako sam htela
2518 Slavica Ćukteraš - Prevari me
6048 Ista nam je tuga-Mira Škorić
6051 Povredi me-Nikola Rokvić
6041 Ljuba Aličić - Ciganin sam al najlepši
2621 Mile Kitić - Šampanjac

STRANA
2678 Fergie - London Bridge HIT
2541 Black eyed peas - Don't phunk with my heart
2679 Robbie Williams - Love Light HIT
2481 Gwen Stefani Feat. Eve - Rich Girl
2538 Gwen Stefani - Hollaback Girl
2540 Black eyed peas - Don't Lie
2682 Justin timberlake - Sexy Back
2533 Eminem - Ass like that
2062 Beyounce - Crazy
2060 50 Cent - In Da Club
2465 50 Cent - Candy shop
2571 Madonna - Hung up
2064 Britney Spears - Toxic
2673 RHCP - Dani California HIT
2507 The Chemical Brothers - Galvanize
2674 Beyonce - Deja Vu
2675 Madonna - Jump HIT
2624 Madonna - Sorry
2562 The Black Eyed Peas - My Humps

FILMSKA
2057 Sex i grad - Muzika iz serije HIT
2055 James Bond 007 - Muzika iz filma
2459 TV Dnevnik
2568 Bolji život - Muzika iz filma
2049 Floyd - Muzika iz filma
2460 Noblice - Reklama
2456 Ko to tamo peva
2458 Smogovci - Muzika iz serije

EFEKTI
MP3, REAL

ZVUCI ZA SMS PORUKE
9038 Mafijaška poruka HIT
7074 Policijska motorola - Halo kolega
9013 Message, Message - ludačka poruka
7012 Policijska motorola HIT
7076 Policijska motorola 2 - Kolega javi se!
9009 Urlik zvono
9014 Smeh zvono
9017 Sudar
9019 WC Šolja

FAZONI ZA ZVONO
7093 Pijani miš EXTRA
7092 E brate javi se na fontele - BGD junky
7086 Jipijaijei - Dete SUPER SLATKO
7088 Kume daj da ti operem mobilni
7089 Ej džiberu imaš poruku
9027 Techno BEBA
9044 Ludi hrčak
9001 Srećna beba zvono HIT
9026 Veverica izjavljuje ljubav!
7090 Veštica
7004 GSM turbo folk hit

FAZONI IZ CRTANOG FILMA
7062 Ptica trkačica
7064 Brzi Gonzales
7016 Ima li ludaka u tvojoj porodici?
7017 Pera kojot genije
7072 Hello my baby - Singing frog
9029 Duško dugouško
9031 Kuče Dragoljupče

FAZONI IZ FILMOVA
7001 Ajde da se drogiramo
7015 Balkanski špijun - Centrala
7019 Maratonci - Šta to radiš kume
7023 Ne spavaj mala moja - FLOYD
7026 Telefon 1 - Žikina dinastija
7025 Radovan III - Fenomenalno
7028 Tesna koža - Šojić na aparatu
7030 Jagodinka - Varljivo leto
9034 Zona Sumraka

ZEZANCIJE
7011 Oj svijetla majska zoro (prđeži)
9024 Pčela ZOOM ZOOM
9021 Balkanski špijun zez telefonom
9040 Bosansko muvanje - Slađa
9039 Luda krava
7087 Dečija ljubavna pesmica SLATKO
7007 Zinem (parodija grupa Magazin)

ZVUCI ŽIVOTINJA
7081 Mačka skiči
9002 Delfin zvono
9003 Slon zvono
9005 Majmun zvono
9006 Kokoška zvono

Ako želiš melodiju pod brojem 6025 pošalji:
Za MP3 pošalji **MP 6025** na 4621; Za POLIFONU MELODIJU pošalji **P 6025** u SMS poruci na 4621;
Za REAL AUDIO pošalji **AMR 6025** na 4621; Za MONOFONU MELODIJU za nokia i samsung pošalji **MN 6025**, za siemens pošalji **MS 6025**, za ericsson **ME 6025** na 4621.

Za REAL AUDIO pod brojem 9038 pošalji **AMR 9038** u sms poruci na 4621.
Za MP3 pod brojem 9038 pošalji **MP 9038** u sms poruci na 4621.

VIDEO
SPORT, SMEH

VRH!
1062 RONALDINJO PREČKA
2069 MUŠKO-ŽENSKE PRIČE
2338 TRI BRAZILCA
2079 CECA OOPSS
2131 MURKAN I FERARI
1004 HER ŽIKA
2155 ŠAMARČINA
1033 ŠOJIĆ NA TELEFONU
2137 PAJSER PRELAZI PRUGU
2156 ŠOKIRANO DETE
1024 A VI KAKO TE?
2136 CIGA I NUD ZAM
2023 BAČI DROGU
2031 SKOK U KADU
2138 PRASE SPRINTER
2027 MALI RONALDINJO
2042 ŠAMARANJE
2032 VAKO SE ČITA
2150 ŠAŠA MATIĆ VI KAKO TE
2005 CIGA I SIN
2143 MILAN TAROT
2066 KRZNENA LOPTICA
2016 KYLIE
2149 LUDI ARAPI
2103 [illegible]
2147 DOMAĆE ŽIVOTINJE
2148 CIGA-PRVI SEX

Za VIDEO KLIP pod brojem 2039 pošalji **V 2039** u sms poruci na 4621

ANIMACIJE
1028 1027 1031 1019 1017
1021 1006 1008 1030 1007 1033

Za ANIMACIJU pod brojem 1021 pošalji **ANI 1021** u sms poruci na 4621

KOLOR SLIKE
POZADINE

6024 2530 6026 6006 6084 2536 2598 6028
2456 2455 2534 2535 2599 6065 2617
2559 6045 6057 6052 2506 6095 6094
6085 2565 2605 6061 6062 6058 2867
2596 2797 2816 2808 2806 2545 2488
2594 2837 2622 2481 2150 2590 2401
1241 2465 2549 2531 6027 6029 2458

Za KOLOR SLIKE pod brojem 6024 pošalji **SL 6024** u sms-u na 4621

JAVA IGRE, APLIKACIJE

HITOVI

3043 **LJUBAVNE SMS PORUKE**
Skinite zbirku 200 ljubavnih SMS poruka odjednom !

3361 **WIMBLEDON 2006**
Najbolji tenis 10 vrsta udaraca, gomila protivnika i terena.

3362 **4x4 EXTREME RALLY 2006**
Najpopularnija simulacija relija na mobilnom telefonu!

IGRE

3301 3335 3348 3323 3044 3324 3317 3312 3365

DOMAĆE

3363 3350 3305 3005 3003 3007 3041 3042 3049

Za proveru da li tvoj telefon podržava JAVA igru ili aplikaciju, poseti wap.melodije.net/isprobaj
Da bi dobio IGRU ili APLIKACIJU 3043 pošalji **JAVA 3043** u sms poruci na 4621

MTS: Polifone i real audio melodije, kolor slike i animacije se naplaćuju sa 60 din+pdv, Monofone melodije sa 35 din+pdv, Video sa 75 din+pdv; MP3 sa 90din+pdv, JAVA 150 din+pdv Za podešavanje GPRS-a pozovite 789
Telenor: Cena slanja sms poruke je 60 din+pdv za sve sadržaje. JAVA sadržaji se dodatno tarifiraju sa 110 din+pdv prilikom preuzimanja. Za podešavanje GPRS-a pozovite korisnički servis 9863
U zavisnosti od modela mobilnog telefona može se dogoditi da pojedini servisi i/ili sadržaji ne rade. U tim slučajevima Mobimania neće biti odgovorna. Korišćenjem ovih usluga prihvatate da budete povremeneo obaveštavani o novim uslugama.

101657

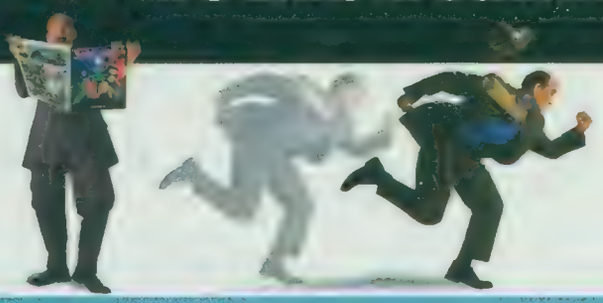

ДОЦРТАВАЊЕ МИШИЋА

Како се праве ликови из цртаних филмова? Некада се почињало од скелета, а онда су се додавали мишићи и кожа. Данас је све аутоматизовано захваљујући једном рачунарском програму развијеном на универзитету у Бурнмауту: кад се нацрта скелет, о мишићима (на слици нацртани црвеном бојом) и осталом брине рачунар ■

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

НАЈСРЕЋНИЈЕ НАЦИЈЕ НА СВЕТУ

Који су народи најзадовољнији животом у својим земљама? Психолог Адријан Вајт са Универзитета Лејчестер направио је листу најсрећнијих народа у свету узимајући у обзир различита мерила: од очекиване дужине живота до оцене школства, здравства и свега другог што нам је важно. У анкети су учествовали становници 178 земаља. Последње место заузео је Бурунди, док је прилично велико изненађење да су САД тек на 23. месту, Немачка на 35, Велика Британија на 41, Шпанија на 46, Италија 50, Француска 62, Јапан на 90. месту. Првих десет места – дакле најсрећнији и најзадовољнији становници света, живе у следећим државама:

1. Данска
2. Швајцарска
3. Аустрија
4. Исланд
5. Бахами
6. Финска
7. Шведска
8. Бутан
9. Брунеј
10. Канада

ДАНСКА

ТЕЖАК ЖИВОТ КРАЉИЦЕ МРАВА

Ентомолог Борис Маер с Универзитета у Копенхагену открио је да 95 одсто мрављих краљица угине док још не заснује нови мравињак. Пре него што заувек уђе у мрављe гнездо, краљица се пари само једном, а потом читав живот у себи носи сперматозоиде да би оплођавала јајашца. А да би то постигла, треба да смањи делотворност свог имунолошког система како не би напао сперматозоиде као страна тела. С друге стране, чим краљица почне да прави ново гнездо, њу нападну бактерије и паразити. Ретко која успе да се избори с овим пошастима и створи нову мрављу колонију. Шта би тек било да све успеју?! ■

ДЕСПОТОВ О

Тог ветровитог и хладног пролећног јутра 1409. године пред крушевачким двором деспота Стефана Лазаревића било је веома живо. Многобројне најзнатније велможе деспотовине и њихова пратња непрестано су пристизали.

Деспот Стефан је за овај дан сазвао хитни тајни ратни савет јер му се држава нашла у великој опасности: освајачка војска прешла је југозападну границу државе. Савет није сазван у тадашњој престоници, Београду, зато што је он удаљен од нападнутих области.

Овом хитном сазиву ратног савета претходили су многи бурни догађаји. У бици код Анкоре (Анкаре), јула 1402. године, српски кнез Стефан Лазаревић и његови сестрићи Ђурађ и Гргур Бранковић, са пет хиљада српских оклопника, морали су да се боре на страни кнежевог зета, турског султана Бајазита, сина Мурата Првог, против моћног татарског кана Тимура Ленка (Тамерлана).

Турци су у овој бици жестоко поражени зато што су Татари, поред бројчане надмоћи, употребили и бојне слонове које је Тимур Ленк довео из Индије. Сам Бајазит, и поред беспримерног пожртвовања његове јаничарске гарде, био је заробљен с целим харемом у коме се налазила и кнежева сестра Оливера.

Српски оклопници, опкољени десетинама хиљада татарских коњаника, опијених и раздражених победом, нашли су се у опасној неприлици. И тада се десило чудо: пред очима запрепашћеног и задивљеног Тимура српски ратници, на челу с кнезом Стефаном, развили су своје заставе и постројили се у чврсте бојне четвороредове. На знак фанфара они су оборили копља и, као незадржива лавина, уз поклике „ура" прокрчили пут кроз непријатељске редове.

Збуњени Татари нису ни покушали да гоне ту масу покретног челика која се у највећем реду повлачила према западу. Татари су успели да заробе свега неколико Срба. Међу њима се, поред Гргура Бранковића, налазио и тешко рањени млади витез Новак Леденић, главни јунак ове приче.

Стефан је постао деспот

У Цариграду, где су Грци одушевљено дочекали српске ратнике, византијски цар Јован, гледајући у Стефану будућег савезника против Турака, подарио му је достојанство деспота, највишу титулу у Византији после царске.

Сулејман, једини од Бајазитових синова који је успео да умакне татарским коњаницима, прогласио се у Једрену за султана и, плашећи се да Стефан не искористи турски пораз, спремао се да спречи његов повратак у отаџбину. Претходницу Стефанових оклопника, која се из Византије, преко Бугарске, враћала у земљу, изненада су у једној шуми, крај реке Марице, напале надмоћније Сулејманове трупе и уништиле је.

Кад је за ово сазнао, Стефан је кренуо на једној ђеновљанској галији морем према Дубровнику.

Ђурађ Бранковић, који се раније вратио у своју област Дреницу са седиштем у Приштини, одлучио је да заједно с братом Лазаром спречи повратак свог ујака. У томе им је свесрдно помогао Сулејман пославши им своје трупе. Савезници су дочекали деспотове ратнике на Косову, али су их ови потукли на Трипољу код Грачанице.

Бајазит, који је Стефана волео због његове храбрости, говорио му је често да после његове смрти искористи раздор међу његовим синовима око престола и прогласи независност Србије. И заиста, кад је сазнао да је Бајазит умро у татарском ропству и да

СВЕТНИК

су његови синови Муса и Мехмед дошли у сукоб с братом Сулејманом око престола, Стефан је прогласио независност деспотовине и с Мађарима склопио савез против Турака.

Бранковићи, који су желели да своју област потпуно отцепе од деспотовине, и Сулејман, коме се није свиђала Стефанова објава независности, нашли су се на истој страни. Из Дренице су почели да упадају на подручје деспотовине, али увек су бивали поражени. То је трајало годинама.

Сулејман је упао из Дренице

Жагор и разговор присутних престали су у тренутку кад се на улазу у дворницу појавио деспот Стефан. Сувоњавог, енергичног лица уоквиреног кратко подшишаном црном брадом, изразито високог стаса, деспот је за ову прилику, мимо свог обичаја, био раскошно и свечано одевен и одмах је почео да говори:

„Господо војводе и племенити витезови. Од Косова наовамо видимо крв и покор што их рука некрста сеје по овој нашој лепој и несрећној земљи. Огрезли смо у крви до грла, не само у одбрани својих огњишта већ и за рачун наших тлачитеља, доприносећи својим мишицама и мимо своје воље да окови ропства буду чвршћи. Хиљаде наших најбољих синова морале су да се боре под заставом полумесеца на разним бојиштима, далеко од граница наше отаџбине.

Међутим, они се не одричу олако ове лепе земље. Већ годинама одбијамо њихове бесомучне нападе у којима, нажалост, учествују и синови моје сестре, Бранковићи. Заслепљени личним интересима, они не виде чему служи њихов савез с некрстом.

Ових дана поново је, и то с много више војске, сам Сулејман упао из Дренице овамо. Ново Брдо је опкољено, али за њега се не треба бринути јер је то исувише тврд орах за Исмаилћане. Али, они су упали у Топлицу. Замкови су срушени или опљачкани, села спаљена, док народ масовно одводе у ропство.

Бела Црква (Куршумлија) већ је заузета. Једино се Прокупље брани. Само докле? Град на Хисару слабо је утврђен. У њему се склонило много народа из вароши и околине, а хране је недовољно.

На нама је сада да одлучимо: или да кренемо с целом војском у сусрет Исмаилћанима и славно изгинемо или да се полако повлачимо док не сакупимо снаге да им задамо ударац. Они ће се доста истрошити нападајући утврђене градове."

Два необична коњаника

Кад је завршио, деспот је сео очекујући мишљење својих велможа.

Млади витез Новак Леденић узео је правду у своје руке кад је, на повратку из татарског ропства, сазнао да су му Турци убили оца и брата, отели сестру и разорили дом

Док се ово догађало у Крушевцу, друмом уз реку Топлицу, према Белој Цркви, јахала су двојица коњаника. Први, снажан младић од својих 28 година, лепог сетног лица, био је одевен у богато рухо слично турском, какво се носи у далеким земљама Истока.

Младићев сапутник, рђа људина црвеног меснатог носа и доброћудних очију, јахао је огромног коња дората. Он је био одевен слично као младић, само нешто скромније.

Дуж целог пута у сусрет коњаницима долазиле су групице или дуге колоне робља које су турски спроводници на коњима, ударцима камџија, нагонили да се брже крећу по суснежици и житком блату. Дечаци, младићи, девојке и жене, од којих многе с децом у наручју, кретали су се споро, често преклињући своје спроводнике да им дају мало предаха. Али, они су их немилосрдно гонили даље.

– О, жалост и јад, Прибиславе! – јави се младић који је дотле суморно ћутао. – Целим путем сусрећемо само робље и ова попаљена села. Шта ли ћемо на дому наћи сам бог зна.

– Да, страшно је све ово, господару Новаче – одговорио му је сапутник. – Уместо радости коју смо очекивали после повратка из шестогодишњег ропства у Татарији, наишли смо на поробљени завичај. Једва се уздржавам, господару, да обесним силеџијама, што се овако јуначе над голоруком нејачи, не располутим главе.

На повратку из Татарије, Новак Леденић је тек у Скопљу сазнао да су Турци упали у деспотовину. Пожурио је одмах са својим штитоношом да се представи као

Персијанац који жели да ступи у Сулејманову војску, те су од санџак-бега добили ферман с којим су се несметано кретали говорећи успут Турцима да иду у Ново Брдо где се налазило султаново главно седиште.

Шта је њега, сиромашног властелина, нагнало да се врати кући, размишљао је успут Новак. У Татарији је, захваљујући пријатељству с Тимуровим унуком Улак-бегом, коме је постао учитељ у ратним вештинама, од заробљеника постао угледни велможа. После узалудних настојања Улак-бега, који га је преклињао да остане, напустио је Самарканд, најлепши град на свету, чија му је слика целим путем лебдела пред очима.

Новак сазнаје болну истину

Убрзо су стигли до ушћа реке Косанице, десне притоке Топлице, и кренули уз реку. После једночасовног јахања поново су срели групицу људи, робље које су турски спроводници, по обичају, немилосрдно гонили ударцима камџија.

Новак више није могао да се уздржи. Не обазирући се на спроводнике, пришао је младом сељаку који је погнуте главе ходао на челу групе.

– Одакле вас воде ови скотови? – упитао га је предосећајући да ће чути нешто страшно, јер се у близини налазила баштина његовог оца.

– Из Лужана – одговорио му је безвољно сељак гледајући у земљу.

Новак је пребледео.

– Шта се збило са селом и вашим баштиником?

– Село су спалили, господара и његовог сина убили, а кћер отели. Био је добар господар. Иначе су се господа у већини на време склонила, а нас оставила на немилост некрсту.

Новак га више није слушао. Рикнувши као рањена звер он муњевито извуче сабљу и јурну на првог Турчина који још није могао да схвати шта се збива. Прибислав, који је хтео да сазна нешто о свом оцу, заборави на то и, дохвативши буздован, насрну на остале Турке који су се престрашено збили у гомилу. Првим ударцем обори двојицу. Новак, који је једног Турчина посекао, појурио је за другом двојицом. Најзад су сва седморица спроводника лежала у блату располућених или смрсканих глава, док су се њихови преплашени коњи растрчали унаоколо.

Држећи у руци окрвављену сабљу, Новак повика преплашеном и збуњеном робљу:

– Ви снажнији узмите њихове коње и оружје. Чекајте ме у ували код превоја. Остали у збег. За мном, Прибиславе!

Прошли су поред попаљених Лужана и упутили се на брдо. На врху, усред пропланка, уздизао се мали замак с бедемима опасаним дубоким ровом, капикулом с ланчаним мостом и високом, троспратном главном кулом – донжоном, са шиљатим кровом и уским прозорима.

Новак први сјаха и пође ка главном улазу у донжон. Тог тренутка однекуд се створи старац дуге седе косе и насрну на Новака вичући:

– Проклети Исмаилћани, опет сте се вратили!

Новак није стигао ни да одговори, а Прибислав, који је дотле сјахао, приђе старцу и ухвати га за руку у којој је држао мач.

– Оче, зар дижеш руку на свог младог господара?

Изненађен, старац погледа Прибислава, затетура се и паде му на груди плачући као дете.

– Сине, вратио си се, вратио!

Затим приђе Новаку, загрли га и настави да плаче.

– Ах, господару, зашто се ниси вратио раније? Сиромах стари господар! Сиромах Стеван! Убили су их! Агнесу су отели! Побили су све наше људе!

Новак се благо ослободи старчевог загрљаја и дрхтавим гласом упита:

– Где су, оче Миловане?

– Овде у капели. Само, морам донети буктињу јер је већ мрачно.

Ушли су у капелу. Треперава светлост буктиње обасја два храстова ковчега. Новак скиде турбан и клече. Дуго је тако остао. Прибислав и његов отац стајали су по страни трудећи се да га не узнемире у болу. После извесног времена Новак полако устаде. Израз његовог лица био је застрашујући. Ћутке је извукао сабљу, уперио врх у ковчеге и громким гласом се заклео да ће се осветити.

Страх и трепет за Исмаилћане

Сулејман и његови савезници наставили су свој продор у Србију сејући свуда пустош и ужас. Деспот Стефан повукао се с војском према Београду који је, поред Мачве, једини остао слободан.

Једног дана у Београд је стигао гласник с писмом новобрдског војводе у коме га извештава о последњим догађајима.

„Господине пресветли деспоте, Ново Брдо јуначки се држи. Сви досадашњи напади Исмаилћана су одбијени. Међутим, у Топлици се појавио неки човек, твој бивши витез Новак Леденић који је постао страх и трепет за Исмаилћане. Они га називају Караљук – Црни разбојник. То је син лужанског баштиника Бранка кога су Исмаилћани убили заједно с млађим сином и отели му кћер. Новак је сакупио око 300 људи, али се његов одред сваког дана повећава.

Како сам сазнао, упао је у Лукаре крај Приштине, спалио конак Даут-бега и обесио га јер му је отео сестру и убио оца и брата. Сестра му се сад налази код нас, у граду, где су је кришом довели његови људи. Исмаилћани не смеју више да се крећу Топлицом ако их је мање од хиљаду јер је Новак напао и уништио многе њихове одреде. Његови људи дотурили су нам доста хране и барута које су запленили. За Новака кажу да се сад налази на планини Влаињи. Народ се полако враћа у удаљенија села јер Исмаилћани у њих не смеју да залазе од Новака."

Овај одважни човек, за кога деспотов биограф Константин Филозоф каже да је „лавовски храбар муж који је често стресао срца Исмаилћана", наставио је и даље са својим герилским ратовањем. Шта је с њим било касније, није познато. Међутим, поуздано се зна да он није Старина Новак, како су неки тврдили, јер је тај прослављени јунак нашег народног епа живео средином 16. века ■

J. P.

Илустровао Владимир Алексић

IZVORI MAGIJE

Made in Serbia

www.izvorimagije.com

Stari će se prilagoditi ili biti zaboravljeni.
Novi će prigrabiti moć nezamislivu do sada.

Doba Saveza počinje 21. maja

Novo vreme. Novi ljudi. Nova [illegible] jer jedino sigurno što budućnost donosi jeste izazov.

Izvori magije su strateška kartična igra u svetu slovenske mitologije u kojoj svaki igrač ima sopstveni špil prepun magija i bića. Nazovi i naruči svoj! Raspitaj se o promotivnim turnirima u klubovima društvenih igara u Beogradu, Novom Sadu, Nišu, Kragujevcu... spisak klubova i telefoni na sajtu.

KLUB LJUBITELJA EPSKE FANTASTIKE I DRUŠTVENIH IGARA

GRIFON

Uplovi u uzbudljivi svet fantazijskih ratnih igara sa figuricama i postani zapovednik jedne od moćnih armija u Confrontation svetu!
Confrontation je stona igra, u kojoj su taktika i pravi izbor trupa osnove za pobedu.
Proveri zašto se Confrontation figure smatraju jednim od najlepših na svetu!

U klubu Grifon, možeš naučiti pravila Confrontation-a i mnogih drugih društvenih igara.
Zanima te kako da sklapaš i bojiš figure ili kako da praviš terene za bitke? Saznaj sve to i još mnogo toga!

Pridruži nam se i uživaj u igri!

Mileševska 7
11000 Beograd
064 1 444 398

CONFRONTATION

102769

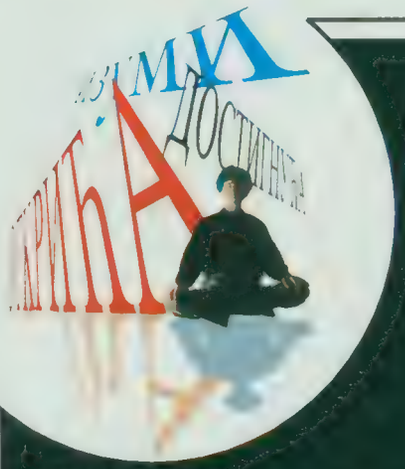

ДРЕВНИ ОСТАЦИ
Спасено је око 80 бронзаних делића. Потичу из 150–100. године пре наше ере.

РЕКОНСТРУКЦИЈА
Уз помоћ напредне рачунарске технологије, реконструисан је изглед древног механизма.

ЗУПЧАНИЦИ
Верује се да је направа имала 37 зупчаника, а сачувано је 30.

ДРЕВНИ АСТРОНОМИ

Антикитера механизам назив је за необичну направу нађену на олупини брода из римског времена, откривеној 1902. године. Научници верују да су се уз помоћ овог механизма старог 2000 година проучавали астрономски циклуси. Истраживачи с Кардифског универзитета и Аристотеловог универзитета из Солуна уз помоћ детаљног скенирања створили су тродимензионалне рачунарске моделе нагађајући како је механизам могао да изгледа. Дешифровали су многе древне записе откривене на преосталим деловима механизма и закључили да су помоћу његових зупчаника и полуга приказивани циклуси планета и положаји Сунца и Месеца ■

ВАЖАН ДРЕМЕЖ

Лекари и медицинско особље које има прилику да дремне током ноћних дежурстава, бољи су на послу и љубазнији према пацијентима. Истраживање спроведено на калифорнијском Стенфорд универзитету показало је да кратак дремеж има исто окрепљујуће дејство на здравствене раднике као што има и на пилоте и камиџије ■

ПРВИ СВЕТСКИ ФУЗИОНИ РЕАКТОР

Министри Европе, Сједињених Америчких Држава, Русије, Кине, Јапана, Индије и Јужне Кореје потписали су споразум да се први велики термонуклеарни фузиони реактор изгради у француском граду Кадарашу. Овај подухват стајаће око 360 милиона долара годишње.

Нуклеарна фузија одвија се у средишту Сунца кад се јони водоника фузионишу, спајају, под изузетно топлим условима, производећи светлост, топлоту и хелијум. У нуклеарном реактору, при температури вишој од 100 милиона степени Целзијуса, до фузије долази кад велика количина струје прође кроз гасове преображавајући их у јонизовану плазму ■

УЛАЗАК ГАСОВА
Деутеријум – добијен из воде.
Трицијум – добијен бомбардовањем литијума неутронима из реактора.

СУПЕРПРОВОДНИ МАГНЕТ
Загрева и сабија плазму у прстенасти облик, омогућавајући фузију.

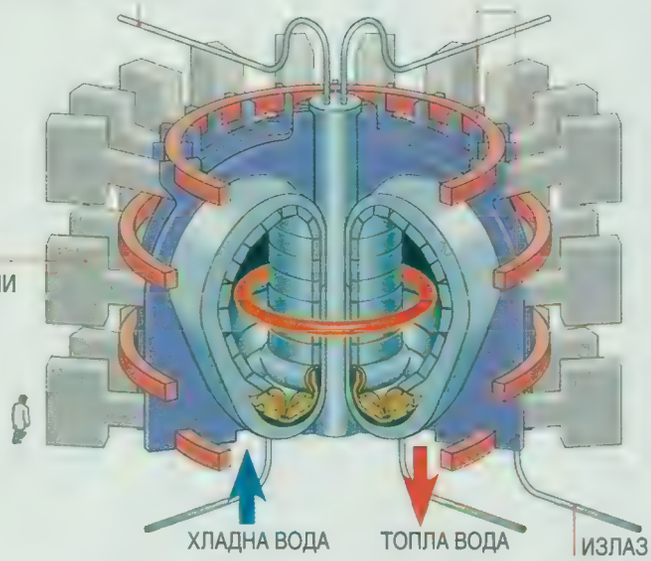

ЗАЛИХЕ ГОРИВА
Састојци за нуклеарну фузију су чисти и готово непресушни.

ДЕУТЕРИЈУМ
Јон водоника лако добијен из воде. Залихе ће трајати неограничено.

ТРИЦИЈУМ
Јон водоника настао у процесу фузије.

ЛИТИЈУМ
Метал потребан за производњу трицијума. Залиха има за још најмање 1000 година.

ОТПАД
Нуспроизвод је нешкодљиви хелијум.

МАТЕРИЦА С ПОГЛЕДОМ

Ово невероватне слике приказују животињске фетусе док се развијају у материци. На првој је ембрион делфина који има свега један центиметар и стар је месец дана. Његово срце већ је почело да куца ■

Слике су добијене уз помоћ новог „4D" ултразвучног скенирања, уз мало компјутерске графике и моделирања у накнадној обради. Фетус слона стар четири месеца већ има развијену сурлу и уши, а проћи ће још 18 месеци док угледа светлост дана ■

Након 60 дана, фетус златног ретривера потпуно је прекривен крзном, има канџе и јастучасте шапе. Готово сасвим је спреман да изађе из мајчине утробе ■

МИКРООРГАНИЗМИ У НЕГОСТОЉУБИВОМ ОКРУЖЕЊУ

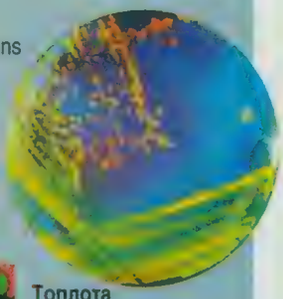

Радијација
Deinococcus radiodurans може да се нађе у месу које се стерилише радијацијом. Успева да одоли количини гама-зрака која би усмртила човека ■

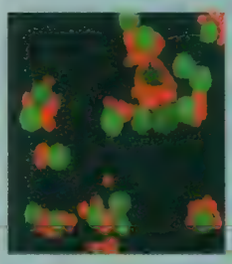

Топлота
Nanoarchaeum equitans, која се може наћи у подводним хидротермалним отворима, буја при температури од 100°C и притиску од 10 атмосфера ■

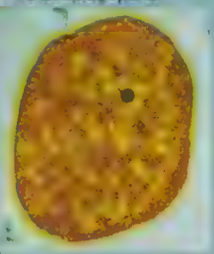

Киселост
Sulfolobus acidocalderius борави у сумпорним изворима. Преживљава у иначе смртоносној комбинацији киселости и високих температура ■

Сланост
Чак и у наводно беживотном Мртвом мору могу се наћи халофиле које обожавају со, а које у свежој води угину ■

Хладноћа
Микроорганизми из морских дубина Pseudomonas bathecetes могу да преживе притисак од 1000 атмосфера и температуру око нуле ■

Вакуум
Бактерија Streptococcus која је продрла у Насину летелицу нађена је сасвим живахна након 2,5 године на Месецу ■

ЕВОЛУЦИЈА У БРЗОЈ ТРАЦИ

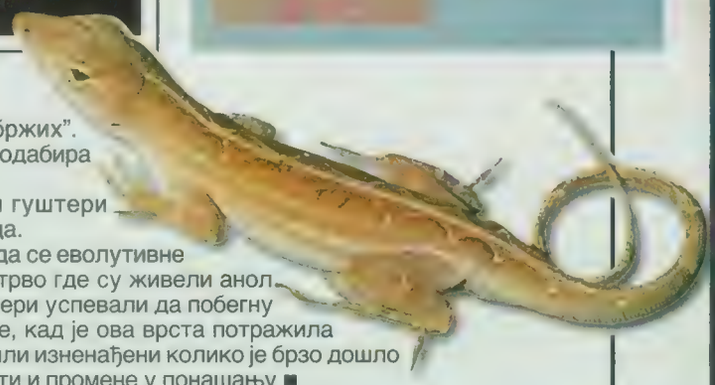

Изгледа да не важи израз „опстанак најприлагодљивијих", већ „опстанак најбржих". Ново истраживање еволуције гуштера на Бахамима показало је да до природног одабира може доћи и за само неколико месеци.

Истраживачи универзитета Харвард посматрали су како су смеђи анол гуштери еволуирали чак два пута за годину дана кад су се нашли на удару грабљивица.

„Дарвин је био у праву за многе ствари, али је изгледа погрешио кад је веровао да се еволутивне промене одвијају споро", каже професор Џонатан Лосос. Он је с колегама на острво где су живели анол гуштери пустио врсту грабљивих гуштера уврнутог репа. У почетку су анол гуштери успевали да побегну од грабљивица захваљујући својим дугим ногама. Међутим, шест месеци касније, кад је ова врста потражила склониште у крошњама дрвећа, кратке ноге постале су предност. Научници су били изненађени колико је брзо дошло до промене. Овај необични оглед иде у прилог теорији да еволуцију могу покретати и промене у понашању ■

АКО ВОЛИТЕ
ДА ВИНЧИЈЕВ КОД
АКО СТЕ
ПОШТОВАОЦИ
ХАРИЈА ПОТЕРА
АКО СТЕ
ОПЧИЊЕНИ
ГОСПОДАРОМ
ПРСТЕНОВА

НЕ МОРА ДА
ЗНАЧИ ДА ЋЕ
ВАМ СЕ И ОВО
ДОПАСТИ!

Шта се догодило с Парком после петооктобарског удара?
Шта је са већ познатим врстама и има ли новопримећених?
Шта су то ретроградно-циркуларне метаморфозе?
Нисте читали НАЦИОНАЛНИ ПАРК СРБИЈА док не прочитате
најновију књигу Драгољуба Љубичића Мићка
НАЦИОНАЛНИ ПАРК СРБИЈА 2 - ПОЛУСМАК ПОЛУСВЕТА

Креативни центар

www.kreativnicentar.co.yu
www.mickoljubicic.net

радиоактивности показала су да убоди осе погађају тачно одређене ганглије. Првим убодом у грудну ганглију бубашвабе оса јој донекле паралише предње ноге. То омогућава хируршки тачан убод у другу, мождану ганглију, у области којом се утиче на рефлексно бекство. Последица ових убода је да се бубашваба не понаша уобичајено и не покушава да побегне.

СМАРАГДНИ ЈАХАЧ

Смарагдна оса, Ampulex compressa, која живи у тропским областима Африке, Индије и пацифичких острва, размножава се на врло необичан начин. Наиме, она користи живу бубашвабу (углавном је у питању Periplaneta americana) као домаћина за своју ларву. Многе отровне животиње које за своје ларве користе друге животиње као живу храну, паралишу плен. Међутим, смарагдна оса на јединствен начин бубашваби само мења понашање.

Још четрдесетих година прошлог века научници су утврдили да оса убада бубашвабу два пута и успоставља контролу над њом. Недавна истраживања уз помоћ

Пошто је оса сувише мала да би носила бубашвабу, она је јаше и усмерава према свом скровишту тако што повлачи њене антене онако како би човек вукао узде коња. Кад је доведе до скровишта, оса полаже јаја у трбуху бубашвабе. Улаз у своју малу јазбину облаже каменчићима, али више зато да би спречила остале грабљивице да уђу, него бубашвабу да изађе.

Омамљена бубашваба, чији је рефлекс за бекство умртвљен, остаће ту док се из јајашаца не излеже ларва која ће да прогризе пут у трбух бубашвабе и живеће тамо као ендопаразит. Током осам дана ларва осе поједе унутрашње органе бубашвабе, али таквим редоследом који неће усмртити невољног домаћина све док ларва не пређе у стадијум лутке и образује чауру у бубашвабином телу. После приближно четири недеље, одрасла оса „изникнуће" из тела бубашвабе и почеће нови живот ■

ИНТЕРНЕТ МАЈМУНИ

Једна новооткривена врста мајмуна добила је име по Интернет казину. У Националном парку Мадиди у западној Боливији неколико научника нашло је до тада непознату врсту тити мајмуна, наранџасто-смеђег крзна, белог врха репа, тамноцрвених дланова и стопала и са шаром на глави која подсећа на златну круну. Уместо да сами изаберу име за нову врсту, научници су понудили необичну лицитацију с циљем да се прикупи новац за организацију „Fundacion para el Desarrollo del Sistema Nacional de Areas Protegidas" која се брине о Националном парку Мадиди. Нова животињска врста названа је по победнику лицитације. Пошто је то био Интернет казино чији је назив GoldenPalace.com (дали су 650.000 долара и тако победили осталих десетак учесника), нова врста мајмуна званично се зове управо тако. На латинском је тај назив Callicebus aureipalatii, а aureipalatii значи „од златног дворца".

GoldenPalace.com мајмуни су територијалне животиње, што значи да чувају свој делић простора. Свака јединка налази себи само једног партнера с којим остаје до краја живота. Парови не дозвољавају осталим паровима да им узму животни простор, а „спорови" се решавају углавном крештањем. Мужјак носи младунце све док не стану на ноге ■

ОВЕН И МЗИ

Овен и Мзи су нилски коњ и корњача који су успоставили јединствено чврсту везу. Све је почело тако што је младунче нилског коња остало сироче током цунамија 26. децембра 2004. године. Животиња се нашла у невољи надомак Кеније у Индијском океану. Близу 1000 становника оближњег Малиндија покушавало је цео дан помоћу мрежа за хватање ајкула да извуче младунче тешко 270 килограма. Коначно им је то пошло за руком захваљујући помоћи Француза Овена Собијана по коме је нилски коњ потом и добио име.

Одвели су га у Халер парк, бивши мајдан кречњака близу Момбасе. Ту је Овен пуштен на слободу у простор оивичен шумом одакле није могао да побегне. Налазило се ту и језеро у ком је боравио само један житељ – корњача стара 130 година и тешка 320 килограма. Име јој је Мзи, што на свахилију значи „мудри старац".

Овен се истог тренутка везао за Мзија који је у почетку избегавао његову насртљиву жељу за дружењем. Временом је корњача ипак прихватила младог нилског коња који је почео да је у свему опонаша. Научила га је шта да једе и где да спава.

За годину дана ове две животиње постале су нераздвојни пријатељи који заједно једу, спавају, пливају и играју се. Изненадили су научнике успоставивши чврсту и нераскидиву везу, као и јединствен гласовни начин општења ■

ГАРДИЈСКИ ПИНГВИН

Током војне посете Единбургу 1961. године, јединица норвешке Краљевске гарде посетила је тамошњи зоолошки врт. Војници су се нарочито одушевили краљевским пингвинима. Кад су поново посетили Единбург 1972. године, усвојили су једног пингвина као маскоту и дали му име Нилс Олаф по свом командиру Нилсу Егелину и норвешком краљу Олафу V.

Нилс Олаф добио је чин каплара 1982. године, а унапређен је у наредника 1987. Пингвин је угинуо убрзо након овог унапређења, па је његово место заузео Нилс Олаф II, његов рођак из врта који је тада био стар две године. Он је 1993. године унапређен у почасног пуковског старешину, да би 18. августа 2005. године на свечаности био проглашен за врховног команданта норвешке Краљевске гарде. Ово почасно звање носе још само норвешки краљ Харалд и неколико великодостојника.

Крупни план његовог чина

Почасни старешина Нилс Олаф врши смотру норвешке Краљевске гарде.

Роб Томас, чувар единбуршког зоолошког врта, у шали каже да се Нилс Олаф не шепури својим звањем кад је са осталим пингвинима. Они су навикли на друштво људи и не обраћају превише пажње на посетиоце. Простор за пингвине у врту уређен је тако да могу да бораве у скупинама, али и да се осаме када то пожеле. Повремено се приређује парада пингвина, што је посебна забава за посетиоце. Иначе, бронзани кип Нилса Олафа поклоњен је краљу Норвешке ■

ПЕЦАЊЕ ВЕВЕРИЦА

На неким америчким универзитетима докони студенти забављају се тако што пецају веверице. Штос је у томе да се пецарошки најлон обмота или провуче кроз кикирики или неки други мамац и добаци веверици. Искусни пецарош успеће да заинтересује веверицу за тај мамац у довољној мери да, кад га се коначно дочепа, неће га испуштати бар неколико секунди чак ни кад се нађе у ваздуху (док се не начини фотографија као доказ успешног „улова").

Није сасвим поуздано утврђено да ли су ову разоноду први смислили Николас Глој и Јасуширо Ендо са Одсека машинства и примењених наука на Универзитету Харвард, или група студената с калифорнијског Беркли универзитета окупљених у Клуб пецароша веверица Берклија, званичне студентске организације.

У почетку су за пецање веверица коришћени лешници, а сада су ту и суве шљиве и комадићи јабуке кроз које је лакше провући пецарошки најлон. Успешан пецарош мора да води рачуна о томе да веверици не истргне мамац, да добро одмери њену тежину пре но што покуша да је подигне у ваздух и да је поштено награди након успешног „улова", али да јој не да превише хране како не би постала трома.

Сем добре забаве, ова студентска посла имају и озбиљнију научну позадину – проучава се и понашање веверица. Тако је утврђено да ће веверица увек да одбаци жир који има у руци зарад другог који јој се докотрља у непосредну близину. А ако јој се понуди мамац на канапу, јуриће неуморно за њим по трави ■

ПРОВЕРИТЕ СВОЈУ ЛИЧНОСТ

КО СТЕ ВИ?

Откако је света и века, прво филозофи а касније и психолози, покушавају да објасне шта је у ствари личност. Измислили су различите тестове и мерења, али ствар уопште није једноставна, па се прави одговор на ово питање још тражи

Психолози о томе расправљају већ годинама, а филозофи вековима. Шта је то личност? Да ли су одлике једне особе нешто што је рођењем записано у генетском коду или је резултат утицаја околине у којој се живи? Током година психологија је као наука створила на десетине теорија у покушају да нађе кључ по ком би се испитала личност. Тако су настали бројни психолошки тестови с питањима и одговорима, по којима су стручна лица у стању да, макар оквирно, сагледају ко је какав и зашто је такав.

На шта они обраћају пажњу, шта их највише занима: личност, нарав, карактер? Под нарави се подразумева спонтани одговор на оно што носимо наслеђем: нагони, осећајна стања, спремност на неке поступке... Карактер је, пак, резултат нашег понашања под утицајем околине у којој живимо. Код сасвим малог детета карактер се не разликује од нарави, одлука се не разликује од нагона, осећај шта треба радити а шта не треба – не постоји.

У свакој особи обједињује се и нарав и карактер, али она при том обрађује и разне моделе понашања, као и облике друштвеног понашања, па сама ствара своје вредности. Свака личност плод је дуге еволуције јединке. Да бисте макар накратко завирили у тајне заната једног психолога, дајемо вам један кратак тест.

Наиме, најчувенији тест којим се одређују особине личности јесте онај с мрљама од мастила. Зове се Роршахов тест и чини га 10 великих картона с одштампаним мрљама мастила. Особа која ради тест гледа један по један картон и то одређеним редом, а њене асоцијације пружају психолозима слику о личности те особе: начин на који тумачи мрље говори о томе шта она тражи у животу и шта јој опседа мисли.

Роршахов тест тајно је оружје стручњака: он никад није био одштампан у некој књизи или часопису јер се тестирање заснива на спонтаним одговорима и психолозима не одговара да неко за њих унапред зна и припреми се.

Тест који овде објављујемо није, дакле, Роршахов, него слична и веома поједностављена верзија. Брзо баците поглед на мрље обележене бројевима од 1 до 4. Слике можете и да окренете наопако, а затим у празном простору поред или испод слике забележите шта заправо видите (неки предмет, лик или слично). **На страни 64 прочитајте резултат теста** ■

1

2

3

4

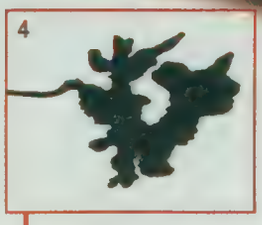

У научнофантастичним филмовима посебно место заузимају дела која се баве такозваном побуном машина. У таквим филмовима машине с вештачком интелигенцијом које су створили људи (углавном један суперкомпјутер или мрежа рачунара) у неком тренутку закључују да је човечанство претња (самом себи или тим истим машинама) и предузимају кораке за истребљење људске расе. Људи на крају преживљавају углавном захваљујући својим људским особинама, као што су рецимо осећања или домишљатост, заобилазећи круто размишљање рачунара засновано на чистој логици

ПОБУНА РОБОТА

Страх да ће с развојем технологије људи постати непотребни, једна је од највећих зебњи савременог човека. Био је изражен и пре процвата рачунарске технологије, као што је то показао још Чарли Чаплин у филму „Модерна времена".

С друге стране, рачунари постају све моћнији. Њихова могућност памћења, брзог рачунања и баратања великом количином података, те истовременог обављања различитих задатака, увелико превазилази човекова биолошка ограничења.

Јасно је да две интелигентне врсте не могу насељавати исти свет и живети мирољубиво. Премда би побуна машина могла бити могућа, ипак је мало вероватно да до тога може доћи. За стремљење ка неком циљу јединкама је потребно да поседују агресивност и жељу за надметањем. Људској врсти је то урођено, а машине су, ма како паметне биле, ипак сасвим равнодушне. Ево неколико примера из света седме уметности који то и доказују ■

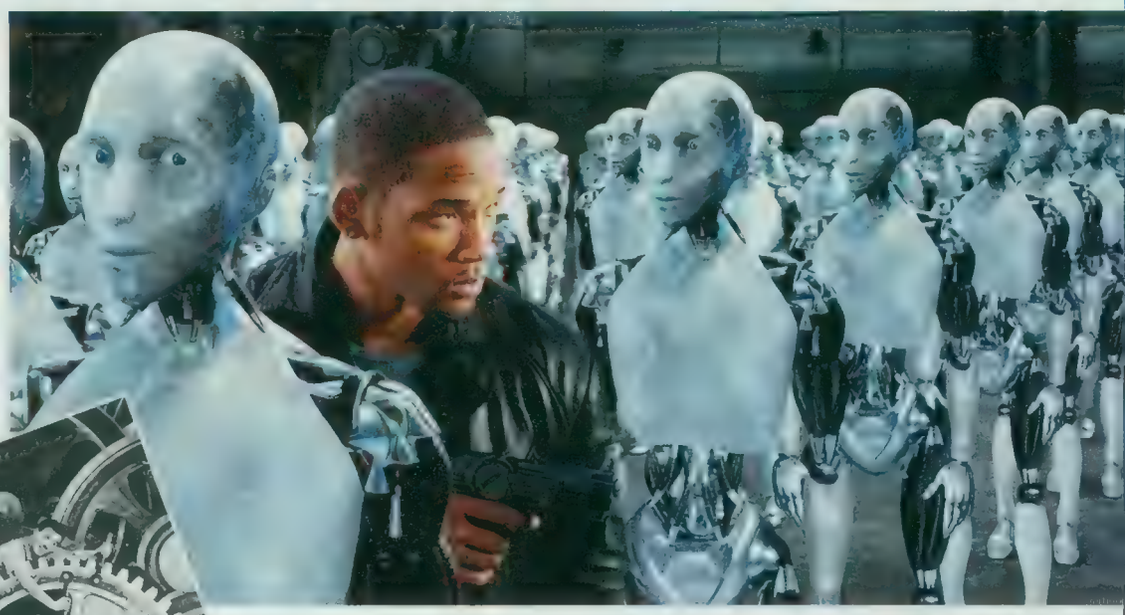

СВЕМИРСКА КРСТАРИЦА „ГАЛАКТИКА"

Непријатељска раса Цајлонаца која прогони човечанство кроз беспућа свемира приказана је на два различита начина у двема ТВ серијама. У првобитној серији и филму из 1978-1980. године Цајлонци су били напредна гуштеролика раса која је створила роботе да им служе. Из необјашњених разлога та раса је изумрла, а роботи су остали и доживели људе као претњу. Међутим, у новој ТВ серији која је почела да се приказује 2003. године и још траје, Цајлонци су роботизовани радници и војници које су створили управо људи. Побунивши се против својих господара, Цајлонци се посвећују уништењу људске расе и прогоне шачицу преосталих људи. Међутим, за разлику од прве ТВ серије, у овој постоји и 12 модела робота које је немогуће распознати од правих људи. Премда су они у центру пажње целе серије, постоје и други, метални цајлонски центуриони, који у доброј мери подсећају на роботе из првобитне серије ■

ЗАПАДНИ СВЕТ

Сценарио и режију „Западног света" из 1973. године потписује прослављени Мајкл Крајтон. Полазна основа овог филма, као и многих других Крајтонових дела („Парк из доба јуре", на пример), јесте да технологију не можемо

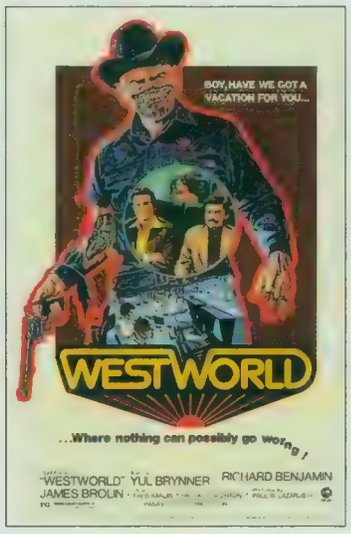

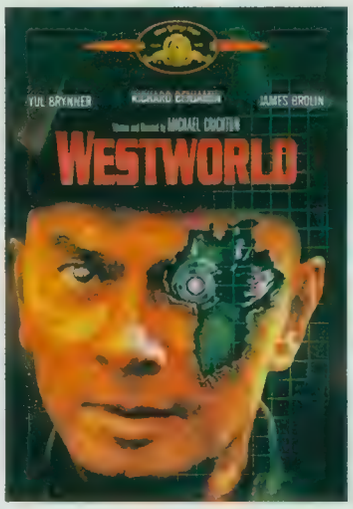

узимати здраво за готово јер ће последице бити катастрофалне по људе.

„Западни свет" приказује забавни парк будућности где малобројни богати гости могу да иживе све своје маштарије. Састоји се од три тематске целине – старог Рима,

средњег века и Дивљег запада. Особље забавног парка су роботи који изгледају тако веродостојно да их је немогуће разликовати од правих људи. Прича прати двојицу гостију који одлазе у свет Дивљег запада и играју се каубоја, безбрижно излазећи на револверашке двобоје с различитим противницима. Међу њима се издваја револвераш у црном кога глуми Јул Бринер, успешно пародирајући костимом и држањем сопствену улогу из чувеног вестерна „Седам величанствених". Услед неке грешке која би се данас назвала компјутерским вирусом, роботи престају да буду послушне машине предодређене да изгубе сваки двобој и научене да никада не повреде људско биће. Тако црни револвераш убија једног од главних јунака и неумољиво прогони другог све до краја филма. Десет година касније, Терминатор ће у истоименом филму управо по овом узору прогонити Сару Конор до последњег тренутка.

Пре но што ће бити изабран за гувернера Калифорније, Арнолд Шварценегер припремао се да продуцира римејк „Западног света" где би играо и једну од главних улога. Међутим, насупрот очекивањима љубитеља филма, није намеравао да још једном одглуми неумољивог робота убицу, већ госта који од њега бежи ■

МАТРИКС

Филм „Матрикс" из 1999. године приказао је мрачну будућност у којој је наш свет у ствари матрица, симулација стварности коју су створиле машине како би примириле и покориле људску расу, користећи људе као извор енергије и држећи их у чаурама прикопчане на Матрикс кибернетским имплантима. Један век раније човечанство је заратило са интелигентним машинама и та борба још траје. Планета Земља прекривена је густим облацима којима су људи покушали да машинама ускрате извор Сунчеве енергије.

Главни јунак „Матрикса" је Нео кога тумачи Кијану Ривс. Као несвакидашњи хакер у виртуелној стварности, Нео привлачи пажњу групе побуњеника који га буде, извлаче из чауре и упознају са стварним стањем ствари. Побуњеници које предводе Морфеус и Тринити имају начина да својим путем уђу у Матрикс и победе физичка ограничења симулације, стичући тако натприродне моћи. Сукобљавају се са Агентима, отелотворењима компјутерских програма задуженим за вођење реда и обрачунавање с побуњеницима. Истовремено с прогоном у симулацији, машине и у стварности прогоне побуњенике који им беже у свом ховеркрафту „Набукодоносор". Од Неа се очекује да, као најбољи међу њима, победи Матрикс и ослободи човечанство из ропства.

Поред несвакидашње приче и филозофских идеја које почивају на делима Сократа и Платона, филм „Матрикс" познат је и по упечатљивим визуелним ефектима као што је такозвани bullet-time, тренутак ухваћен у времену током кога камера обиграва око глумаца који се успорено крећу. Гледалац има прилику да такву сцену сагледа из свих углова, онако како би у музеју направио круг око неког вајарског дела. Овакви ефекти само су још више потцртали основну замисао о ослобађању ума и неспутаном лутању кроз простор. Због великог успеха „Матрикса", касније је bullet-time ефекат често коришћен и пародиран у разним филмовима, музичким спотовима, ТВ рекламама и компјутерским играма ■

ТРОН

„Дизнијев" играни филм „Трон" из 1982. године остао је упамћен највише по визуелним ефектима и узбудљивој трци светлосних двоточкаша у виртуелном свету. Главни јунак је програмер видеоигара Флин (игра га Џеф Брицис) коме је колега Дилинџер преотео посао и тако постао један од директора софтверског предузећа. Дилинџер је направио главни управљачки програм (ГУП) који брине о целом предузећу. Стицајем околности, Флин ће се наћи у ласерској лабораторији и преко рачунарског терминала наићи ће на ГУП. Сматрајући га за уљеза, ГУП преузима контролу над ласером и дигитализује Флина, пребацујући га из стварног света у рачунар. У флуоресцентном виртуелном свету, који је у ствари унутрашњост рачунара, сваки програм отелотворен је према лику свог творца. Тако се Флин сусреће са одговарајућом верзијом Дилинџера, али и програмима својих некадашњих колега и пријатеља међу којима је и Трон. Трон се бори против програма који се потпуно измакао из Дилинџерових руку, и коначно ће га победити уз Флинову помоћ. У стварном свету, то се завршава тако што Флин коначно има доказе о Дилинџеровој превари и сада он постаје челник предузећа.

Чувени цртач стрипова Жан Жиро (Мебијус) осмислио је сценографију и костиме за филм „Трон", док је светлосне двоточкаше направио индустријски дизајнер Сид Мед, познат по раду на филму „Блејдранер". Премда у филму има и рачунарске графике, велики део визуелних ефеката постигнут је уобичајеним поигравањем са светлом и контрастом, без икакве употребе рачунара. Међутим, америчка филмска академија те године одбила је да номинује „Трон" за Оскара у категорији специјалних ефеката, рекавши ауторима да су „варали"

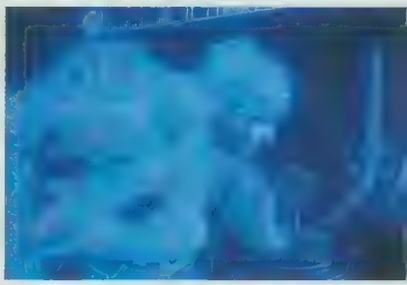

ЈА, РОБОТ

Премда се наслов филма тиче књижевног дела Исака Асимова, а нарочито збирке кратких прича „Ја, робот", филм у ствари нема много везе са Асимовим. Продуценти су откупили права на наслов његове збирке и искористили прилику да тако назову филм.

Заплет је смештен у Чикаго 2035. године. Човеколики роботи су на све стране и верно служе људима у свакој прилици. Детектив кога глуми Вил Смит истражује убиство научника за које је оптужен његов робот. Како се роботи покоравају чувеним Законима роботике које је дефинисао лично Асимов, а по којима робот не сме да повреди људско биће нити да дозволи да оно буде повређено и по цену сопственог уништења, овај случај убиства још је замршенији. До краја филма испоставља се да је главни електронски мозак ВИКИ, који даје упутства свим роботима, схватио Три закона роботике на свој начин – да би спречио понашање људи које води међусобном повређивању и убиствима, ВИКИ покушава широм света да спроведе диктатуру робота, уведе полицијски час и забрану кретања за људе, односно да их задржи у кућама како не би изазивали невоље.

Кад се филм појавио у биоскопима 2004. године, љубитељи дела Исака Асимова били су згрожени над оваквим виђењем будућности роботике које је доведено у везу с његовим именом. Асимов никада није сматрао да су роботи претња људима, нити је приче заснивао на насиљу. Напротив, његове приче биле су прве у којима су роботи приказани као корисне машине. Премда у филму има неких нејасних наговештаја књижевног опуса Асимова, једина очигледна веза су његова Три закона роботике. Кад их је Асимов осмислио, осталим писцима научне фантастике толико су се допала да су тражили од њега дозволу да их искористе у својим делима. Коначно је Асимов своја Три закона учинио јавним добром како би подстакао друге писце да о роботима пишу као о машинама које ни под каквим условима не смеју да повреде човека ■

ТЕРМИНАТОР

Премда је Арнолд Шварценегер славу стекао с мачем у руци, као Конан Варварин у истоименом филму, славу му је ипак донела тек улога неумољивог киборга убице у филму „Терминатор" 1984. године. У њему путује кроз време – послат је из 2029. године у садашњост са задатком да убије жену по имену Сара Конор. Темељан као и сваки рачунар, киборг убија све Саре Конор у Лос Анђелесу, по редоследу из телефонског именика. Ону која је битна за даљу причу спасава у последњем тренутку Кајл Рис, војник који је такође послат из будућности да спречи Терминатора. Кроз својеврсно поигравање с парадоксом путовања кроз време, у наставку приче сазнаје се да је Риса у прошлост послао Сарин још нерођени син, Џон Конор, јер је циљ Терминатора управо да спречи Џоново рођење. Оно што ни Џон ни Кајл у том тренутку нису знали, јесте да ће управо Кајл постати његов отац док спасава Сару од Терминатора.

Позадинска прича говори о томе како ће мрежа војних рачунара Скајнет, коју у том тренутку стручњаци праве за потребе војске, постати самосвесна захваљујући својој вештачкој интелигенцији. Кад људи покушају да искључе Скајнет, он ће у борби за опстанак успоставити надзор над војним рачунарима широм света и започети свеопшти термонуклеарни напад на човечанство. У општем рату између људи и машина који ће да уследи, вођа побуњеника Џон Конор довешће човечанство до победе. Да би то спречио, Скајнет шаље нарочитог киборга – Терминатора – да убије Џонову мајку пре него што се он уопште и роди.

Шварценегер је, иначе, дошао на аудицију за улогу Кајла Риса јер је за њу био заинтересован. Међутим, након пробног снимања, редитељ Џејмс Камерон је закључио да ће Арнолду више одговарати улога хладног, безосећајног робота стегнутих вилица који изговара реченице на енглеском језику као да му то није матерњи... ■

користећи рачунаре. У светлу каснијег развоја догађаја у филмској индустрији, та одлука данас делује апсурдно.

У Дизниленду је 1982. године отворен један забавни део посвећен „Трону", назван „Тронов супербрзи тунел", и радио је све до 1995. године ■

ОДИСЕЈА У СВЕМИРУ 2001

У филму Стенлија Кјубрика „Одисеја у свемиру 2001" и истоименом роману Артура Кларка, Хал 9000 је рачунар на свемирском броду „Откриће", вештачка интелигенција која се брине о летелици упућеној ка Јупитеру да испита појаву необичног црног монолита надомак планете. У филму Хал је приказан углавном његовим црвеним „оком" телевизијске камере, а глас му је позајмио канадски глумац Даглас Рејн. На почетку приче за Хала се зна да је способан да разазнаје говор, да препознаје лица и говори људским гласом. До краја филма увиђа се да је Хал у стању и да чита с усана, цени уметничка дела, препознаје туђа и исказује сопствена осећања и разумно размишља.

Кад астронаути Дејв Боумен и Френк Пул покушају да искључе Хала, верујући да је дошло до грешке рачунар узвраћа имајући на располагању цео васионски брод. Успева да усмрти или онемогући све астронауте осим Дејва, који на крају улази у срце система – уски простор обасјан црвеном светлошћу и препун низова рачунарских модула који се могу убацивати и вадити. Док Дејв неумољиво вади један по један модул, Халова свест слаби у једној од најупечатљивијих сцена у филму. Последње што Хал успева да изговори успореним гласом је дечија песмица „Дејзи, дејзи".

У роману је много боље објашњено Халово неуобичајено понашање. Нажалост, у филму је то остало недоречено, па је накнадно објашњено у „Одисеји у свемиру 2010". Хал је био програмиран да беспрекорно и тачно обрађује податке без њиховог прикривања или извртања. Кад му из Вашингтона нареде да због националне безбедности прикрије податке о монолиту, Хал запада у логичку петљу. Резултат тога је домишљато решење – ако на броду не би било никог од кога би скривао тајну, Хал би и даље следио своја првобитна упутства слушајући и наредбу из Беле куће. Зато одлучује да усмрти све астронауте јер је то једино логично с његове тачке гледишта ■

РАТНЕ ИГРЕ

Трка у наоружању између Сједињених Америчких Држава и Совјетског Савеза и зебња од случајног изазивања нуклеарног рата, била је позадина многих узбудљивих филмова. У „Ратним играма" Џона Бедема из 1983. године испитиване су могуће последице претераног ослањања на вештачку интелигенцију у вођењу рата. WOPR је рачунар у војном центру Норад (један такав рачунар заиста је и постојао у то време) задужен за ратне подухвате. У њему се непрестано врте стратешке и ратне симулације чија је сврха да разраде сва могућа сценарија у случају правог непријатељског нуклеарног напада. Кад млади хакер случајно приступи WOPR систему и провали у њега, наиђе на листу ратних игара и покреће ону под именом „Глобални термонуклеарни рат" не знајући која је њена права сврха. WOPR покреће симулацију која се појављује на главном екрану Норада, а генерали се узнемире мислећи да је Совјетски Савез започео стварни напад. После бурних пустоловина хакер успева да убеди генералштаб да је то све само симулација, али тада долази до нове невоље. Покушаје особља Норада да снизе ниво борбене готовости WOPR тумачи као саботажу и припрема се да започне свеопшти, стварни напад. Не помаже чак ни искључивање рачунара из струје јер је програмиран тако да нестанак струје протумачи као уништење Норада и истог тренутка лансира све расположиво оружје у знак одмазде. Коначно, хакер успева да примири рачунар убедивши га да одиграју неколико партија тик-так-тоа ■

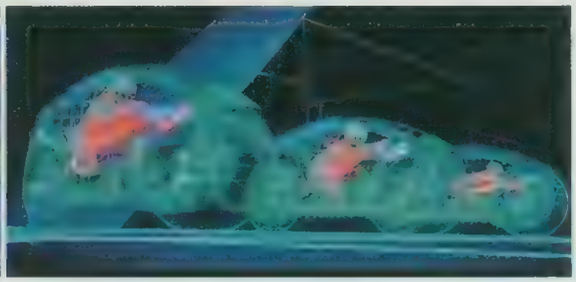

ЕТО

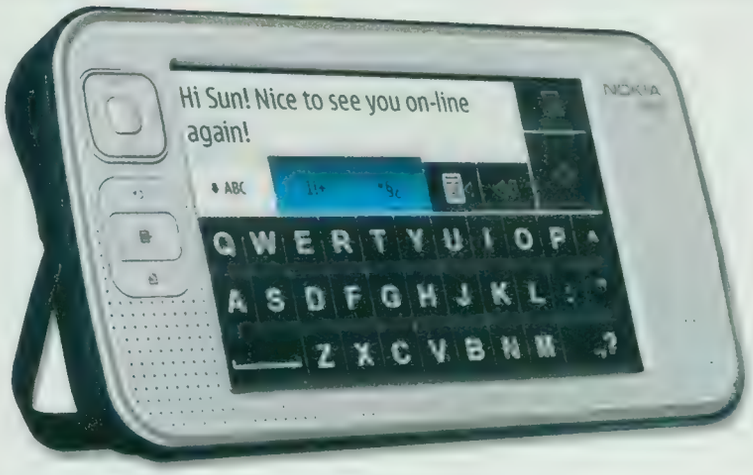

ИНТЕРНЕТ НА ДЛАНУ

Nokia N800

Најновији подухват стручњака куће „Nokia" мали је дигитални уређај N800 за брзо и лако укључивање у Мрежу. Због величине од 7,3 x 14,5 x 1,27 центиметара одмах је назван Интернет табла за длан.

Али, Nokia N800 поседује моћну Bluetooth и WiFi технологију па је укључење увек могуће и готово тренутно, као и слање и примање порука и електронске поште. Управљање се обавља преко тастатуре осетљиве на додир, а на екрану високе резолуције од 800 x 480 пиксела. Уређај има VoIP намену, меморију од 128 мегабајта и отвор за SD меморијску картицу од 256 мегабајта, стерео звучнике, FM радио, USB прикључак. Уређај се налази у продаји по цени од око 400 евра. Више података о Интернет табли налази се на адреси: **www.nseries.com/n800**

ВАЗА ПУНА ПРИКЉУЧАКА

LaCie Huby

LaCie Huby је занимљив сет прикључака за PC или Macintosh рачунар. Састоји се од комбинације пет USB и три FireWire прикључка постављених на осам савитљивих каблова на једном постољу. Дело је стручњака куће „Ora Ito".

Huby подсећа на вазу пуну необичног разнобојног цвећа, јер кад се прикључци повежу на тастатуру, штампач или, рецимо, рачунарски миш, LED светлост обасја прикључке и тако покаже да је веза успостављена.

LaCie Huby стаје нешто више од 100 евра.

Може да се погледа на адреси: **www.lacie.com/uk/**

МОЈ ЛИЧНИ ЧУВАР

SkyMinder 500 Personal Safety Alarm

Помоћ и заштита сваком могу да затребају. А мали преносиви дигитални уређај SkyMinder 500 Personal Safety Alarm служи за позивање у помоћ.

Иако је величине 9,75 x 4,3 x 2 центиметра и тежак свега 90 грама, SkyMinder 500 прави је лични чувар. Опремљен GPS и GMS технологијом, повезан је 24 сата са здравственим и службама безбедности. Довољно је притиснути дугме или гласом укључити знак за узбуну и сачекати помоћ. Она ће стићи брзо јер се позив преноси сателитском мрежом и показује место одакле долази.

Једина обавеза према овом личном чувару коју треба испунити да би сигурносна линија била стално доступна јесте редовно мењање батерије која траје 14 сати.

SkyMinder 500 продаје се по цени од око 300 евра, а месечна претплата за GPS износи тридесетак евра.

Објашњења како ради и шта све садржи овај уређај могу да се нађу на адреси: **www.send4help.com**

ПРОЛЕЋА!

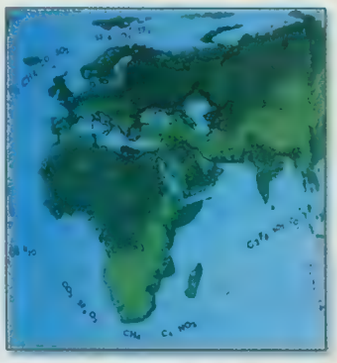

ВРЕЛА ШОЉА

Global Warming Mug

Кућа „I Want One Of Those" увек има неку занимљиву новину. Овог пута то је необична шоља за чај. Направљена је од посебне врсте керамике и осликана картом света.

Названа је Global Warming Mug. С разлогом. Кад се у шољу сипа врела течност, топлота кроз керамику доспева до боја континената и оне се промене показујући како би свет могао да изгледа услед загревања и отапања ледених површина које прети планети Земљи. Хлађењем течности претходне боје карте света враћају се на слику.

Ко жели може да купи шољу по цени од око 10 евра или да је бар погледа на адреси: **www.iwantoneofthose.com**

ЛЕПТОП С ПРОЗОРОМ

Asus W5Fe

Корисници лептоп рачунара у Великој Британији с нестрпљењем су дочекали пролеће јер, како је најављено из куће „Asus", у продаји би требало да се појави њихов нови модел лептопа Asus W5Fe.

У поређењу са свим досадашњим уређајима ове врсте, разлике су знатне. Као прво, што се одмах уочава, лептоп W5Fe на поклопцу има „прозор", односно мали помоћни екран са сопственим хард диском тако да за прегледање поште, роковника, слушање музике, играње игрица није потребно отварање лептопа. Има завидну RAM меморију од 1,5 гигабајта и додатну од 160 гигабајта, Bluetooth технологију, уграђену камеру резолуције 1,3 мегапиксела, прикључак за ExpressCard, VGA и TV.

Предвиђена цена за нови Asus W5Fe лептоп је око 2100 евра.

За сада је доступан само на адреси: **www.asuslaptop.co.uk,** али свакако га треба проучити и сазнати какве све могућности има за рад ■

НОВИ УРЕЂАЈИ МАРКЕ „APPLE"

БЕЖИЧНИ ПРЕНОС ТВ ПРОГРАМА

Apple TV

Да се стручњаци куће „Apple" труде да унапреде и гледање телевизијског програма, доказ је и дигитални уређај Apple TV приказан у јавности почетком године. У питању је сет који омогућава добар пријем и избор телевизијског програма, видео-снимака, iTunes даунлодовање, али и бежични пренос с рачунара на велики екран телевизора и прегледно праћење филмова, снимака, слика.

У продаји је од марта по цени од око 300 евра.

За боље упознавање уређаја адреса: **www.apple.com/appletv/**

ПЕТОГОДИШЊЕ ИШЧЕКИВАЊЕ

iPhone

После дугог и сложеног рада из куће „Apple" најзад је изашао пет година најављивани хибрид мобилног телефона iPod и портабл рачунар назван iPhone.

Величине 115 x 61 x 11,6 милиметара с екраном осетљивим на додир, направљен је са 4 и 8 гигабајта меморије. Садржи Bluetooth и WiFi технологију, камеру оштрине слике од 2 мегапиксела, могућност да се електронска пошта и iTunes повежу с кућним рачунаром, брзо укључење на Интернет и успостављање везе, претраживање мапа, гледање видео-записа, пет сати слушања музике.

iPhone има још много одлика, али занимљиво је да нема ниједно дугме. Све радње обављају се додиром на екран, па савршено гладак телефон лако склизне у џеп.

Челници куће „Apple" најављују да ће се iPhone до лета појавити на целом европском тржишту и да ће цена уређаја од 4 гигабајта меморије бити око 375 евра а дупло јачег око 470 евра.

Разлога да се погледа адреса: **www.apple.com/iphone/** има више ■

С. Делибашић

РАДИ СВАКОДНЕВНО!

Чија је изрека Nulla dies sine linea и шта она значи?

МИЛИЦА
из Руме

Изрека Nulla dies sine linea, у преводу – Ниједан дан без потеза, општеприхваћена је крилатица која има значење да сваки дан треба нешто урадити. Њу је староримски писац Плиније Старији (23–79) посветио Апелесу, најпознатијем хеленском сликару, припаднику јонске школе који је живео и радио у 4. веку пре наше ере. С много надахнућа и предености сликао је божанске личности и јунаке, историјске догађаје и портрете. Апелесови радови нису сачувани, али живот и особеност његовог уметничког стварања познати су из списа античких писаца који су забележили да овај хеленски сликар није провео ниједан дан а да није повукао бар једну линију или направио потез на слици. Изрека је рекла све о великом уметнику, и права је смерница умешности стваралаштва у животу ■

АДМИРАЛОВА СКАЛА

Шта су бофори којима се мери снага ветра на мору и ко их је измислио?

МИРОСЛАВ
из Косјерића

Британски адмирал Франсис Бофор (1774–1857) смислио је 1805. године скалу с 12 степени за одређивање снаге ветра приликом једрења, која је по његовом имену названа Бофорова скала. Од тада се користи и на мору и на копну. За сваки степен израчуната је брзина ветра изражена у километрима на сат.

Тако је 0 тишина, без дашка ветра, 1 степен је лахор и брзина ветра износи 3 километра на сат, 2 је лак поветарац и износи 9 километара на сат. Умерен ветар је 4 бофора и има брзину 25 километара на сат, 6 је јак ветар који окреће кишобран наопако и дува 45 километара на сат, 7 степени износи предолујни ветар који брзином од 56 километара на сат повија крошње дрвећа, олујни ветар је 8. степен Бофорове скале и има брзину 68 километара на сат. Јак олујни ветар, за степен виши, дува силином од 81 километар на сат, 10 је оркан брзине од 94 километра на сат, 11 је жесток оркан који подиже високе таласе на мору, а на копну наноси велика оштећења на зградама и има брзину 110 километара на сат, док 12. степен означава разорни ураган брзине 117 километара на сат ■

АДРЕСА ЗА МАРИЈУ

Поштована редакцијо „Политикиног Забавника", молим вас да објавите адресу или телефон Друштва за неговање традиција ослободилачких ратова Србије до 1918. године.
Унапред захвална

МАРИЈА
из Шида

Поштована читатељко, сазнали смо да се Друштво за неговање традиција ослободилачких ратова Србије до 1918. године налази у Задарској улици број 2 у Београду, а телефон је 011/ 639 305 ■

СМАРАГД ЗА МАЈУ ИЗ МАЈА!

Чула сам да постоји такозвано рођенданско драго камење, односно да је за сваки месец у години одређен један камен. Рођена сам у мају и волела бих да знам који драги камен ми одговара.

МАЈА
из Суботице

Тешко је са сигурношћу утврдити када је и како одређено драго камење почело да се повезује с појединим месецима у години, тек у 18. веку постало је омиљено да се „рођендански" камен носи као накит. По том распореду гранат обележава јануар, аметист фебруар, аквамарин март, дијамант април, смарагд мај, бисер јун, рубин јул, перидот август, сафир септембар, опал октобар, топаз новембар и тиркиз децембар ■

Гранат

Аметист

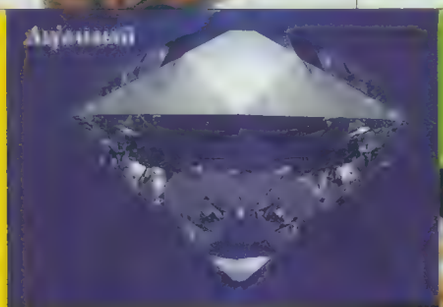
Дијамант

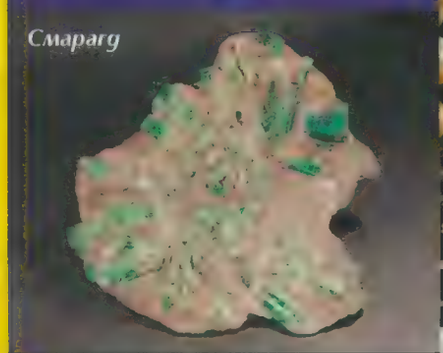
Смарагд

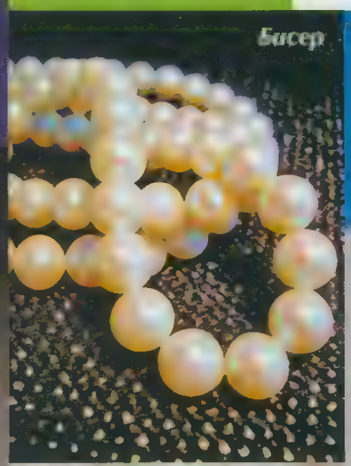
Бисер

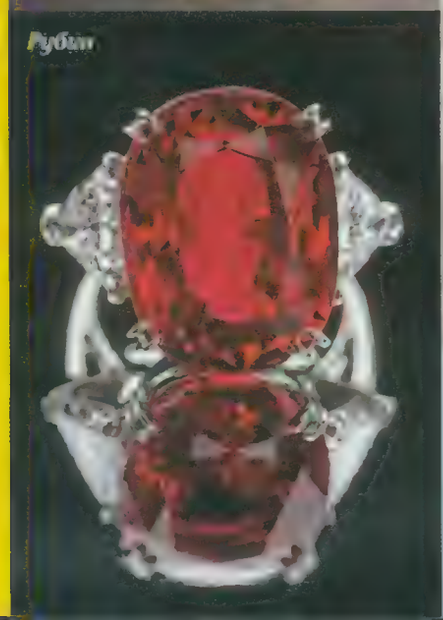
Рубин

Перидот

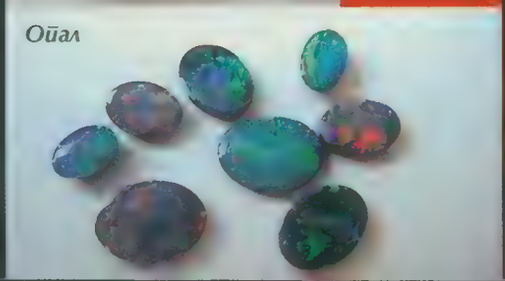
Опал

Аквамарин

Сафир

Топаз

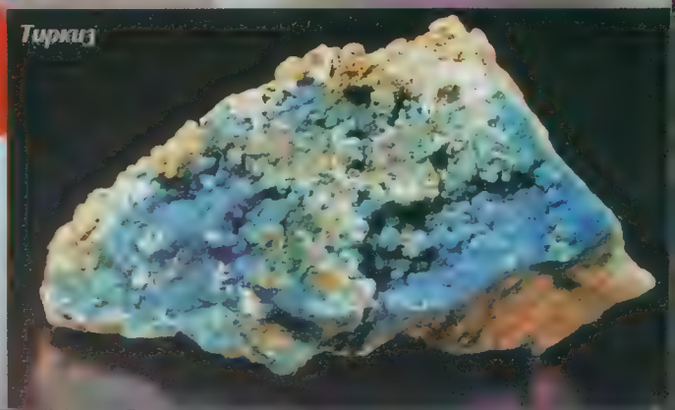
Тиркиз

ОД ЛАТИНСКОГ КВАДРАТА ДО СУДОКУА

Хтео бих да сазнам нешто више о игри судоку. Знам да је она најомиљенија у Јапану, али ми се чини да је некада и у Европи била позната, нарочито међу научницима.

ПЕРИЦА ПЕНЕВ
професор филозофије у гимназији у Босилеграду

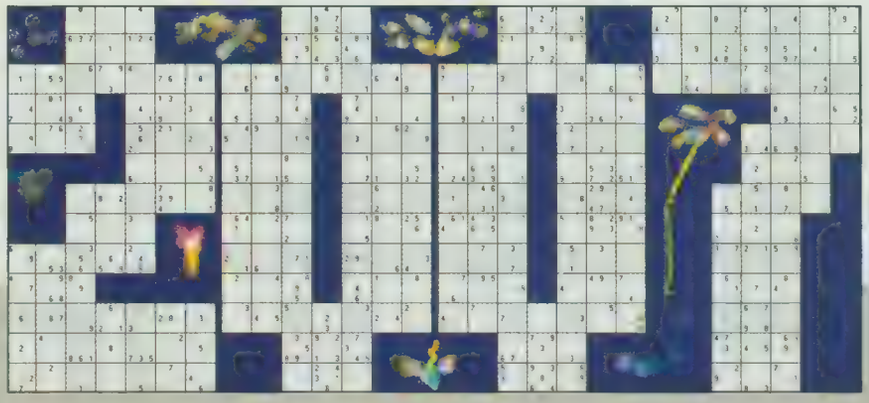

Омиљена логичка игра бројевима стекла је последњих година многе поклонике широм света. Назив судоку потиче из Јапана, а скраћеница је дуже фразе која, слободније преведена, значи „бројеви морају остати јединствени". Иако име потиче из Јапана, корене ове логичке загонетке налазимо у Европи и Америци.

Данашњи судоку вуче порекло из 18. века. Чувени швајцарски математичар Леонард Ојлер (1707–1783) сачинио је такозвани Латински квадрат који се састојао од NxN поља обележених са N различитих симбола тако да се сваки симбол у сваком реду и колони само једном појављује. Користећи исту поставку, амерички часопис „Дел" објавио је 1979. године први пут квадратну слагалицу 9x9 коју данас зовемо судоку.

Ова игра, међутим, доживела је прави бум у Јапану средином осамдесетих година прошлог века кад је први пут објављена у познатом јапанском часопису „Николи".

На путовању по Јапану Новозеланђанин Вејн Гулд научио је да игра судоку, одушевио се њим и наредних неколико година развијао рачунарски програм прављења ових слагалица. Крајем 2004. године он је успео да убеди уреднике лондонског часописа „Тајмс" да, користећи његов програм, у свом листу штампају дневне судоку слагалице.

Убрзо су и друге британске новине почеле да штампају судоку слагалице. Игра се потом проширила и у другим земљама, па је тако стигла и до нас ■

5		1		4		7		6
	7	2	6	1		4		9
4	6		2		7		8	
	4			9	1		7	
1	8	7	4		2	3		5
		5		8			1	4
6	1		3		8	9		
		8	9	2			4	3
2	9			5		8		7

ПРВА САМОПОСЛУГА

Да ли се зна где је и кад отворена прва самопослуга?

ИВАНА
из Панчева

Прва самопослуга отворена је у Паризу 1852. године. Била је то прва продавница у којој су и роба и цене били истакнути на полицама, а купци су могли да је разгледају пре него што се одлуче за куповину. Убрзо после тога самопослуге су отворене и у Сједињеним Америчким Државама, Великој Британији, Немачкој, Белгији а потом готово у целом свету ■

РЕЗУЛТАТ

КО СТЕ ВИ?

Где се налази главна слика у односу на целу мрљу?

Ако прво што вам је пало на памет представља...	То значи да...
Десно од средишта	Мислите на будућност
Лево од средишта	Мислите на прошлост
У средишту	Мислите на садашњост
У црним мрљама	Мислите као већина других људи
У белим просторима	Размишљате на креативан начин
У највишем делу мрље (или као да вам се слика помера нагоре)	Постићи ћете циљ
У најнижем делу мрље (или као да се слика помера надоле)	Због нечега сте тужни

Забавникове логичке загонетке

РЕШЕЊА

1. ПОКУШАЈТЕ!

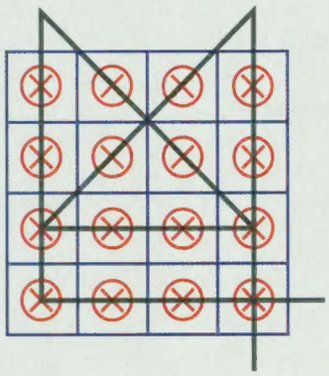

2. БРОЈ КВАДРАТА И ДУЖИ
Квадрата има 11, а дужи 42 ■

3. ТЕРАЗИЈЕ
Већа куглица тешка је 90, а мања 72 грама ■

4. ПОЗОРИШТЕ
У разреду има 5 девојчица и 15 дечака ■

5. ГАЈБЕ КРУШАКА
На почетку је у првој гајби било 80, у другој 90, а у трећој 120 крушака ■

6. СВЕСКЕ И ОЛОВКЕ
Ученик је купио 5 оловака и 2 свеске ■

7. ДВЕ ПОСУДЕ
Прво напуните посуду од 3 литра и преспите у посуду од 5 литара, затим поново напуните посуду од 3 литра и допуните посуду од 5 литара до врха. После тога у мањој посуди биће тачно 1 литар воде ■

8. ВРТОВИ И КУЋИЦЕ

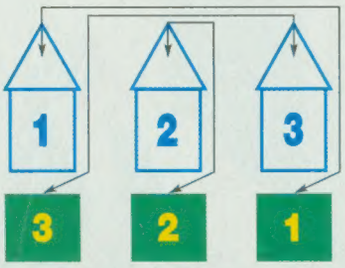

9. ПИСМЕНИ ЗАДАТАК
Означимо са x број задатака које је ученик решио, тада му је остало (20 – x) које није решио. Зато можемо поставити једначину: 4(x – 3)(20 – x) = 38, одакле је x = 14, то јест, ученик је тачно решио 14 задатака ■

10. ЗАМЕНИТЕ УПИТНИКЕ!
У сваком реду други број је двапут мањи од производа првог и трећег, те је A = 6, B = 28 ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

АНАГРАМНА ПИТАЛИЦА
Цигаја

УКРШТЕНИЦА
Свестраност, марама, омер, орах, свраке, кд, астат, тш, ватра, торањ, аркада, Ниша ■

ГЛУМАЧКА ОСМОСМЕРКА
Гарсија

СКАНДИНАВКА
Моном, имела, лелек, от, иа, равно, пливање, Еос, дечко, цртач, нат, н, оратори, ут, ево, аћ, тренирати, истаћи се ■

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ
Побратимити, а, руда, алат, стуб, скрама, тас, смотра, Орловат, хрт, Кими Раиконен, ии, врабац, Еди, Омск, антилопа, Јана, е, Раиса, инхалатор ■

ДОПУЊАЉКА
Рада (брада, радар) ■

С. Б.

Дописујте се, људи!

Ко жели да добије доброг и искреног друга, нека ми пише на адресу:
glisha2glisha@yahoo.com

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК **БРОЈ 2883**

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника" изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић
Заменик генералног директора Вернер Херић
Директор Матијас Вајмер
Главни и одговорни уредник Зефирино Граси
Издаје ПОЛИТИКА Магазини ДОО
Штампа ПОЛИТИКА АД
Графички уредник Горан Војиновић
Редакција Слободанка Делибашић, Јасна Лукић, Петар Милатовић, Мирјана Огњановић, Јова Радовановић, Весна Ракић, Весна Софреновић
Техничка редакција Бранислав Вукомановић, Зорица Милошевић, Јелена Попадић, Митра Тиљев
Секретаријат Зорица Филиповић
Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК" *Македонска 29, 11001 Београд, П. фах 124*
Телефони
секретаријат 330-1452; 330-1456
техничка редакција 330-1454
централа 3373-111
претплата 330-1617
Огласни сектор Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.
6 месеци 2.317,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-97096-91
Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK АД Београд је: 265-1100310005857-35
Претплату слати уз обавезну назнаку: *ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК"*.
Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом:* I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута) за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE: DEUTDEFF
Korisnička banka: 100 9363029 0000
RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd
SWIFT CODE: RZBSRSBG
Korisnik: RS35265100000002543779
POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main, Germany SWIFT CODE: DRESDEFF
Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA AD, Beograd, Sv. Save 14
Serbia
SWIFT - BIC: KOBBRSBGXXX
Korisnik: RS35205002000984500033
POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd
Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист Забавник
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines
– 11000 Београд,
Булевар деспота Стефана 24/I,
Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

Put od časa kada se neki proizvod rodi u mašti pronalazača, pa do trenutka kada on dobije svoj finalni oblik – prepun je čuda i transformacija. Upravo o tim ***„Čudesnim transformacijama"*** slikovito i duhovito nam priča (i ilustruje!) Bil Slavin u knjizi pod istim naslovom.

Objavljena, sasvim namerno kao prva, u biblioteci „Velika knjiga" izdavačke kuće Beli Put, ova knjiga nam otkriva neke od tajni predmeta kojima smo svakodnevno okruženi – od gume za žvakanje, preko lopte, do paste za zube i sladoleda.

Svakom tekstu predhodi jezgrovit uvod, u kojem, pored kratkog osvrta na predmet, otkrivamo i zanimljivosti, kakve su recimo one da je u davna vremena so bila vredna koliko i zlato ili da je čips nastao tako što se jednom gost požalio konobaru na predebeo pomfrit...

Edukativno i nepretenciozno, bogato ilustrovano, duhovito i deci blisko.

102765

Beli Put
Izdavačka kuća
www.beliput.co.yu

POSETITE NAŠU KNJIŽARU!

planet multimediacenter

Zeleni venac, Jug Bogdanova 8a, 11 000 Beograd
Radno vreme: 9 - 22 h, radnim danom i vikendom

РЕКЛИ СУ О ЧИТАЊУ

Читати се може на више начина и зато човек треба да има много памети да би могао добро да чита.
Гистав Флобер
француски књижевник
(1821–1880)

Захтевати да неко памти све што је икада прочитао било би исто што и захтевати да све што је икада појео још носи у себи. Од овога је живео телесно, а од онога духовно и тако постао оно што јесте.
Артур Шопенхауер
немачки филозоф
(1788–1860)

Чим заврши с читањем неке истински добре књиге, човек треба да је одложи и почне да живи у складу с оним што књига проповеда. Оно што се започиње читањем, треба да се доврши делањем.
Хенри Дејвид Торо
амерички писац и филозоф
(1817–1862)

После извесног животног доба ум се читањем често одвлачи од креативности. Човек који сувише чита, а слабо користи сопствени мозак, упада у клопку да се улењи и препусти сувишном размишљању.
Алберт Ајнштајн
амерички научник немачког порекла
(1879–1955)

Уживање у читању има додатну драж и лепоту ако још и живиш с особом с којом делиш занимање за исте књиге.
Кетрин Мејнсфилд
новозеландска списатељица
(1888–1923)

Љубазност је језик који и глув може да чује, а слеп човек да прочита.
Марк Твен
амерички писац
(1835–1910)

Шта ћемо постати, зависи од оног шта прочитамо по завршетку званичних школа. Најбољи и највећи универзитет је библиотека која садржи добре књиге.
Томас Карлајл
енглески историчар и писац
(1795–1881)

Сваки дан у животу човек би требало да слуша мало добре музике, погледа неку нову слику, прочита део занимљиве књиге. Само тако успеће да надвлада свакодневицу и избори се да му она не помути осећање лепоте које му је Бог даривао да би обогатио душу.
Јохан Волфганг фон Гете
немачки књижевник
(1749–1832)

Читање је за ум исто што и фискултура за тело.
Џозеф Едисон
енглески писац и државник
(1672–1719)

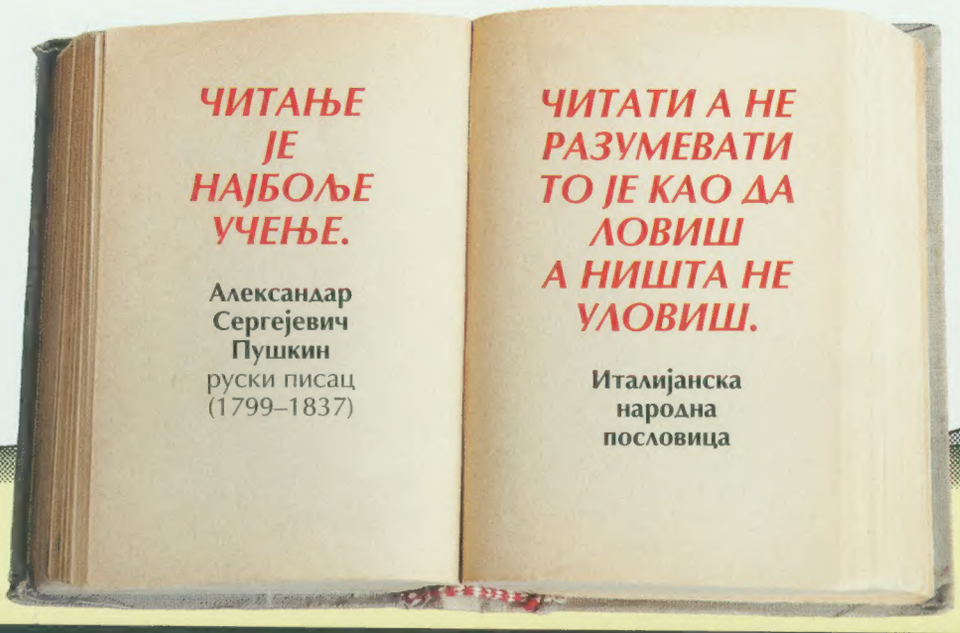

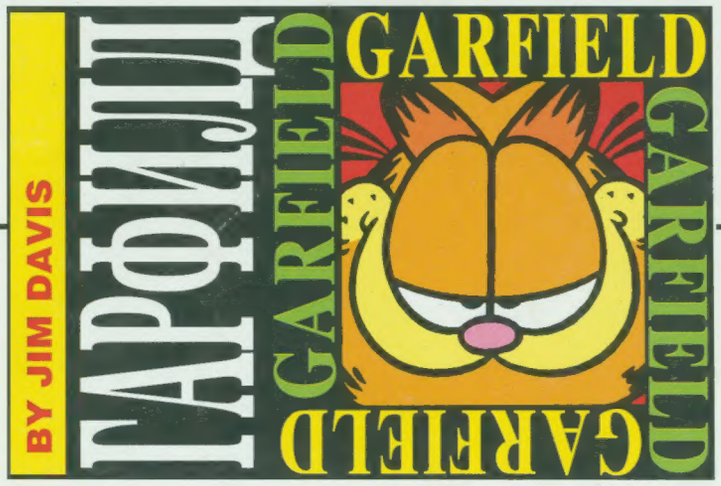
ГАРФИЛД
BY JIM DAVIS
GARFIELD

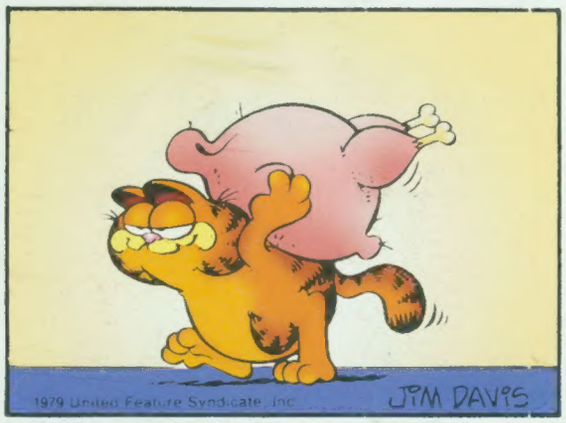
1979 United Feature Syndicate, Inc.
JIM DAVIS

АУ, ЕВО ЏОНА!

САВРШЕН ЗЛОЧИН!

ГАРФИЛДЕ!

ДА ЛИ СИ КОЈИМ СЛУЧАЈЕМ ВИДЕО МОЈЕ ПИЛЕ?